

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**

**ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΟΥ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
2016-2017**

ΑΘΗΝΑ 2016

Επιμέλεια Οδηγού Σπουδών

Αναπλ. Καθηγ. Γεωργία Κουρτέση-Φιλιππάκη
Διευθύντρια Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών
Αναπλ. Καθηγ. Ελ. Πλάτων
Επικ. Καθηγ. Μ. Παπαθανασίου
Χριστίνα Κούκου (ΙΔΑΧ)

Πληροφορίες

Γραμματεία Μεταπτυχιακών Σπουδών
Φιλοσοφική Σχολή
Γρ. 301
Τηλ: 210 7277319, 210 7277887
Fax: 210 7277319
E-mail: ckoukou@uoa.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΣΕΜΣ)
2. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
3. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΕΧΝΗΣ
4. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
5. ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
6. ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
7. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η Συντονιστική Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΣΕΜΣ) απαρτίζεται από τους:

Διευθύντρια του ΠΜΣ: Αναπλ. Καθηγ. Γ. Κουρτέση-Φίλιππάκη
Γραμματειακή υποστήριξη: Χριστίνα Κούκου

Πρόεδρος του Τμήματος: Καθηγ. Π. Βαλαβάνης

Διευθύντρια του Τομέα Ιστορίας: Καθηγ. Μ. Ντούρου - Ηλιοπούλου

Διευθύντρια του Τομέα Αρχαιολογίας & Ιστορίας της Τέχνης: Καθηγ. Ε.
Μαντζουράνη

τους εκπροσώπους των οκτώ γνωστικών αντικειμένων Επίκ.. Καθηγ. Γ.
Βαβουρανάκη, Αναπλ. Καθηγ. Δ. Πλάντζο, Αναπλ. Καθηγ. Πλ. Πετρίδη, Αναπλ.
Καθηγ. Δ. Παυλόπουλο, Αναπλ. Καθηγ. Ε. Ψωμά, Αναπλ. Καθηγ. Αικ. Νικολάου,
Επικ. Καθηγ. Κ. Κωνσταντινίδου, Επικ. Καθηγ. Κ. Ράπτη.

τους εκπροσώπους των μεταπτυχιακών φοιτητών.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

1. Στόχοι και περιεχόμενο

Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ιδρύθηκε το ακαδημαϊκό έτος 1990-1991 και λειτουργεί χωρίς δίδακτρα, βάσει του Νόμου 2083/92, προσαρμοζόμενο στις ισχύουσες διατάξεις του Νόμου Μεταπτυχιακών Σπουδών 3685/2008. Το Πρόγραμμα θα λειτουργήσει μέχρι το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 11^α του άρθ. 80 του Ν. 4009/2011 (ΦΕΚ 195/Α') όπως τροποποιήθηκε και ισχύει (ΦΕΚ 2310/Β', 17-9-2013). Ο παρών κανονισμός ισχύει για τους εισακτέους του ακαδημαϊκού έτους 2016-17 και έως τις 31 Αυγούστου 2019, ημερομηνία λήξης του τρέχοντος ΠΜΣ.

Στόχοι του είναι:

α) η προσφορά σε συγκεκριμένο αριθμό επιλεγμένων σπουδαστών δέσμης σεμιναρίων που αποβλέπουν στην ειδίκευση (ανάπτυξη των γνώσεων και εμπάθυνση στην έρευνα και τις μεθόδους της) στους τομείς των γνωστικών αντικειμένων που διδάσκονται στο Τμήμα και

β) η οργάνωση, καθοδήγηση και υποστήριξη πρωτότυπης επιστημονικής έρευνας στους ανωτέρω τομείς για τη σύνταξη Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας (ΜΔΕ).

Τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στο Τμήμα είναι τα ακόλουθα:

1. Προϊστορική Αρχαιολογία
2. Κλασική Αρχαιολογία
3. Βυζαντινή Αρχαιολογία
4. Ιστορία της Νεότερης Τέχνης
5. Ιστορία της Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας
6. Βυζαντινή Ιστορία
7. Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία
8. Ευρωπαϊκή Ιστορία

2. Διοίκηση

Αρμόδια για την παρακολούθηση και το συντονισμό της λειτουργίας του ΠΜΣ είναι η Συντονιστική Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΣΕΜΣ), η οποία συγκροτείται από τους εκπροσώπους των γνωστικών αντικειμένων, τον Πρόεδρο του Τμήματος, τους Διευθυντές των Τομέων και τον εκάστοτε Διευθυντή του ΠΜΣ. Στις εργασίες της ΣΕΜΣ παρίσταται και ένας εκπρόσωπος των μεταπτυχιακών σπουδαστών, ο οποίος δεν έχει δικαίωμα ψήφου.

Η ΣΕΜΣ συγκαλείται σε συνεδρίες από τον Διευθυντή/την Διευθύντρια Μεταπτυχιακών Σπουδών, θέση που καταλαμβάνει μέλος ΔΕΠ από τις δύο ανώτερες βαθμίδες με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης Ειδικής Σύθεσης (ΓΣΕΣ) (Ν. 3685/2008, άρθρο 2, §δ) και την αντιπροσωπεύει στην Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών που λειτουργεί σε επίπεδο ΑΕΙ. Η ΣΕΜΣ εισηγείται τον αριθμό των εισακτέων κάθε έτους λαμβάνοντας υπ' όψη τις αναλογίες για τους υποτρόφους του Ι.Κ.Υ. και των ανταλλαγών, επιλέγει τους σπουδαστές κάθε έτους, συντονίζει τα ετήσια προγράμματα της δέσμης, εισηγείται την απονομή υποτροφιών και ασκεί γενικά εποπτεία της όλης λειτουργίας των μεταπτυχιακών σπουδών,

συμπεριλαμβανομένης της εισήγησης για διαγραφή των σπουδαστών που δεν έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους. Στο τέλος κάθε ακαδημαϊκού έτους υποβάλλει στη ΓΣΕΣ απολογισμό της πορείας του προγράμματος.

Η ΓΣΕΣ συνέρχεται τουλάχιστον τέσσερις φορές κάθε χρόνο. Επικυρώνει την εισήγηση της ΣΕΜΣ για τον αριθμό των εισακτέων, γνωστοποιεί στο Ι.Κ.Υ. και το Υ.ΠΑΙ.Θ. τον αριθμό των υποτρόφων που μπορεί να εξυπηρετήσει το πρόγραμμα κατά το επόμενο ακαδημαϊκό έτος, επικυρώνει τις αποφάσεις της ΣΕΜΣ για την επιλογή των επιτυχόντων στις συνεντεύξεις, τη λειτουργία των προγραμμάτων, τη βαθμολογία των σπουδαστών και απονέμει τα μεταπτυχιακά διπλώματα. Επίσης, επικυρώνει την εισήγηση της ΣΕΜΣ για τη διαγραφή των σπουδαστών που δεν έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους. Τέλος, εξουσιοδοτεί τη ΣΕΜΣ για τη διεύθυνση των μεταπτυχιακών σπουδών κατά το ερχόμενο ακαδημαϊκό έτος και την αντιμετώπιση των σχετικών θεμάτων.

Η ΣΕΜΣ διαθέτει Γραμματεία που τηρεί το μητρώο και το αρχείο των σπουδαστών καθώς και τα πρακτικά των συνεδριών της, εκδίδει τα αναγκαία πιστοποιητικά και διεκπεραιώνει την αλληλογραφία για τις μεταπτυχιακές σπουδές και τις συνδεδεμένες με αυτές ανταλλαγές σπουδαστών. Επίσης, προσφέρει γραμματειακή υποστήριξη στην οργάνωση των επιστημονικών εκδηλώσεων του ΠΜΣ.

3. Διδακτικό προσωπικό

Το διδακτικό προσωπικό του ΠΜΣ ορίζεται κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 5 του Ν. 3685/2008¹. Οι εξωτερικοί συνεργάτες προτείνονται από τα μέλη

¹ Ν.3685/2008, Άρθρο 5

§1.Α) Τη διδασκαλία των μαθημάτων και τις ασκήσεις στα ΠΜΣ μπορούν να αναλαμβάνουν: Αα) Μέλη ΔΕΠ ή ΕΠ του οικείου Τμήματος ή άλλων Τμημάτων του ίδιου ή άλλου ΑΕΙ, αποχωρήσαντες λόγω ορίου ηλικίας καθηγητές, επισκέπτες καθηγητές, ειδικοί επιστήμονες ή διδάσκοντες βάσει του ΠΔ 407/1980 (ΦΕΚ 112 Α'), οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος.

Αβ) Ερευνητές αναγνωρισμένων ερευνητικών ιδρυμάτων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος και έχουν επαρκή επιστημονική συγγραφική ή ερευνητική δραστηριότητα.

Αγ) Επιστήμονες αναγνωρισμένου κύρους, οι οποίοι διαθέτουν εξειδικευμένες γνώσεις ή σχετική εμπειρία στο γνωστικό αντικείμενο του ΠΜΣ.

Β) Με απόφαση της ΓΣΕΣ μπορεί να ανατίθεται επικουρικό έργο σε διδάσκοντες βάσει του ΠΔ 407/1980 ή σε Καθηγητές Εφαρμογών των ΤΕΙ και της ΑΣΠΑΙΤΕ, οι οποίοι κατέχουν τα εκ του νόμου προβλεπόμενα προσόντα, εφόσον η δυνατότητα αυτή προβλέπεται στον κανονισμό του ΠΜΣ.

§2. Τα μέλη ΔΕΠ και ΕΠ δεν επιτρέπεται να απασχολούνται αποκλειστικά σε ΠΜΣ, όπως ειδικότερα ορίζεται στον Κανονισμό.

§4. Για κάθε μεταπτυχιακό φοιτητή, ο οποίος παρακολουθεί ΠΜΣ που απονέμει ΜΔΕ, ορίζεται από τη ΓΣΕΣ, ύστερα από πρόταση της ΣΕΜΣ, ένα μέλος ΔΕΠ [όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 3794/2009] ή Ε.Π. ως επιβλέπων. Η ΣΕΜΣ και ο επιβλέπων έχουν την ευθύνη της παρακολούθησης και του ελέγχου της πορείας των σπουδών του μεταπτυχιακού φοιτητή. Ερευνητές αναγνωρισμένων ερευνητικών ιδρυμάτων, οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος, ή άλλα μέλη ΔΕΠ ή ΕΠ μπορεί να ορίζονται συνεπιβλέποντες του μεταπτυχιακού φοιτητή. Για την εξέταση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας ορίζεται από τη ΓΣΕΣ του Τμήματος τριμελής επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν ο επιβλέπων και δύο (2) άλλα μέλη ΔΕΠ ή ΕΠ ή ερευνητές των βαθμίδων Α', Β', ή Γ', οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Τα μέλη της επιτροπής πρέπει να

κάθε γνωστικού αντικείμενου στον αρμόδιο Τομέα, ο οποίος και εισηγείται στη ΣΕΜΣ.

Τα κατ' έτος προσφερόμενα σεμινάρια καθορίζονται από τα οικεία γνωστικά αντικείμενα και αναγράφονται στον ετήσιο Οδηγό Σπουδών, που εγκρίνεται από την ΣΕΜΣ. Η ΣΕΜΣ συζητεί τις προτάσεις, φροντίζει για τη συνοχή των προγραμμάτων της δέσμης και για τη δημιουργία των κατάλληλων όρων πραγματοποίησής τους. Στον Οδηγό Σπουδών περιγράφεται αναλυτικά η εκπαιδευτική διαδικασία, με τις υποχρεώσεις διδασκόντων και διδασκομένων.

4. Διάρθρωση σπουδών

Η διάρκεια φοίτησης για την απονομή του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών ορίζεται:

- α) διετής πλήρους παρακολούθησης (τέσσερα διδακτικά εξάμηνα) ή
- β) τριετής μερικής παρακολούθησης (έξι διδακτικά εξάμηνα).

Οι επιτυχόντες φοιτητές δηλώνουν την διάρκεια φοίτησης που επιλέγουν να ακολουθήσουν (διετή ή τριετή) κατά την εγγραφή τους. Υπάρχει δυνατότητα μεταπήδησης από τη διετή (πλήρους παρακολούθησης) στην τριετή (μερικής παρακολούθησης) μόνο για σοβαρούς λόγους.

Τα σεμιναριακά μαθήματα που προσφέρονται ανά ειδίκευση στο πλαίσιο του ΠΜΣ του Τμήματος ανά διετία είναι τουλάχιστον 6 (έξι). Η θεματολογία και η βιβλιογραφία των μαθημάτων περιέχονται στον Οδηγό Σπουδών, ο οποίος αναρτάται στο διαδίκτυο ετησίως. Τα σεμινάρια είναι εξαμηνιαία. Διδάσκονται επί τρίωρο κάθε εβδομάδα καθ' όλη τη διάρκεια του εξαμήνου. Κατά την έναρξη των μαθημάτων ο διδάσκων αναλύει το πρόγραμμα του σεμιναρίου, προσδιορίζει τα επί μέρους θέματα που θα εξετασθούν, κατανέμει τις υποχρεώσεις και τις εργασίες των μετεχόντων και υποδεικνύει την αναγκαία βιβλιογραφία. Τα μαθήματα διεξάγονται στην ελληνική γλώσσα με δυνατότητα προσφοράς μαθημάτων στην αγγλική από επισκέπτη καθηγητή προερχόμενο από ΑΕΙ της αλλοδαπής.

Κάθε σπουδαστής μπορεί να παρακολουθεί σε κάθε εξάμηνο μέχρι και τρία σεμιναριακά μαθήματα, σύμφωνα με το προσωπικό του πρόγραμμα, το οποίο διαμορφώνεται κατά τις ρυθμίσεις του κανονισμού και σε συνεργασία με τον επόπτη του, ο οποίος ενημερώνει στη συνέχεια γραπτώς τη ΣΕΜΣ.

Κατά τη διάρκεια της φοίτησης ο φοιτητής οφείλει να ολοκληρώσει επιτυχώς έξι σεμινάρια και να εξεταστεί επιτυχώς στην Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία ειδίκευσης (ΜΔΕ).

5. Προϋποθέσεις και διαδικασίες ένταξης

Ο αριθμός των εισακτέων κατ'έτος (60 κατ' ανώτατο όριο) καθορίζεται από τη ΓΣΕΣ του Τμήματος ύστερα από εισήγηση της ΣΕΜΣ λαμβανομένου υπ' όψη του αριθμού των υπηρετούντων ανά γνωστικό αντικείμενο μελών ΔΕΠ και του αριθμού των ενεργών φοιτώντων ήδη σπουδαστών. Στον αριθμό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται οι σπουδαστές που προέρχονται από το προπαρασκευαστικό

έχουν την ίδια ή συναφή επιστημονική ειδικότητα με το γνωστικό αντικείμενο του προγράμματος.

στάδιο (δύο (2) ανά γνωστικό αντικείμενο) (βλ. παρακάτω §B). Στην εισήγηση αυτή διατυπώνονται συνολικά οι προτάσεις των Τομέων σχετικά με τις δυνατότητες επίβλεψης μεταπτυχιακών σπουδαστών από μέλη ΔΕΠ των αντιστοιχών γνωστικών αντικειμένων. Στις δυνατότητες αυτές λαμβάνονται υπ' όψιν και οι ανάγκες εξυπηρέτησης των προγραμμάτων του Ι.Κ.Υ., των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και των προγραμμάτων ανταλλαγών του Υ.ΠΑΙ.Θ.

Ο συνολικός αριθμός των ενεργών² μεταπτυχιακών σπουδαστών του προγράμματος δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 110.

Για την ένταξη απαιτείται πτυχίο αντίστοιχου Τμήματος ελληνικού ή αναγνωρισμένου ομοταγούς ξένου πανεπιστημίου και επαρκής γνώση της ελληνικής καθώς και τουλάχιστον μιας από τις κύριες ευρωπαϊκές γλώσσες (κατωτέρω περιγράφεται η δυνατότητα εισόδου στο ΠΜΣ κατόχων άλλων πτυχίων).³ Οι αιτήσεις υποβάλλονται στη Γραμματεία Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος στο διάστημα: 1-20 Ιουνίου και 1-10 Σεπτεμβρίου. Οι διαδικασίες ένταξης πραγματοποιούνται κατά τα τέλη Σεπτεμβρίου – αρχές Οκτωβρίου κάθε έτους και έχουν ανά κατηγορία σπουδαστών ως εξής:

A) Πτυχιούχοι Τμημάτων Ιστορίας ή/ και Αρχαιολογίας ή άλλων ισότιμων ΑΕΙ της Ελλάδας και του εξωτερικού

Η επιλογή τους γίνεται από επιτροπή μελών ΔΕΠ κάθε γνωστικού αντικειμένου υπό την εποπτεία της ΣΕΜΣ επί τη βάση:

α) Γραπτής εξέτασης σε θέματα συνθετικού χαρακτήρα σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο στο οποίο επιθυμεί να ενταχθεί ο υποψήφιος και σε ύλη που έχει προηγουμένως ανακοινωθεί / αναρτηθεί στο διαδίκτυο ανά γνωστικό αντικείμενο. Τα θέματα επιλέγονται από τους οικείους εξεταστές λίγο πριν από την εξέταση.

β) Προφορικής εξέτασης-συνέντευξης, στην οποία υποβάλλεται ο υποψήφιος. Κατά τη συνέντευξη ελέγχονται οι γνώσεις των υποψηφίων σε τρία μαθήματα της ειδίκευσης που έχουν επιλέξει επί της δεδομένης ύλης, καθώς και η δυνατότητά τους να πραγματοποιήσουν πρωτότυπη έρευνα. Συνεκτιμάται ο γενικός βαθμός του πτυχίου, και κυρίως των σχετικών με την ειδίκευσή τους προπτυχιακών μαθημάτων, η επίδοση σε σεμιναριακές εργασίες, η γνώση περισσότερων της μιας ξένων γλωσσών, και, εφ' όσον υπάρχει, η ερευνητική δραστηριότητα. Στη συνέντευξη συμμετέχουν μέλη ΔΕΠ του γνωστικού αντικειμένου στο οποίο η/ο υποψήφιος/ος επιθυμεί να ειδικευτεί, των οποίων ο αριθμός συνιστάται να μην υπερβαίνει τους πέντε (5).

Για την τελική βαθμολογία ισχύει ποσοστό 50% για τη γραπτή εξέταση και 50% για την προφορική συνέντευξη. Προκειμένου να ενταχθεί στο πρόγραμμα ο υποψήφιος οφείλει να συγκεντρώσει μέσο όρο βαθμολογίας **τουλάχιστον επτά (7)**.

Οι υπότροφοι του Ι.Κ.Υ., οι υπότροφοι του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας και οι αρχαιολόγοι-υπάλληλοι της Ελληνικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας (που υποβάλλουν αναλυτικό

² Οι φοιτητές που κάνουν για σοβαρούς λόγους χρήση του δικαιώματος της εξάμηνης αναστολής των σπουδών τους δεν προσμετρώνται στους ενεργούς.

³ Το επίπεδο επάρκειας των ξένων γλωσσών αντιστοιχεί στις απαιτήσεις που προϋποτίθενται κατά την κινητικότητα των φοιτητών στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS <http://www.interel.uoa.gr/erasmus/sp/sm/kritiria.html>

φάκελο της ερευνητικής δραστηριότητάς τους και αντίτυπα των επιστημονικών δημοσιευμάτων τους) απαλλάσσονται από τη γραπτή εξέταση και κατά την προφορική συνέντευξη κρίνονται με βάση τον έλεγχο των γνώσεών τους στην ύλη του γνωστικού αντικειμένου, τα υπόλοιπα στοιχεία, καθώς και τη δυνατότητα προσαρμογής τους στο πρόγραμμα. Εάν η υποψηφιότητα συνοδεύεται από ικανό αριθμό δημοσιευμένων επιστημονικών εργασιών σε έγκριτα περιοδικά, είναι δυνατή η απαλλαγή τους έως τρία σεμιναριακά μαθήματα. Την απαλλαγή εισηγείται στη ΣΕΜΣ ο επόπτης σπουδών κατόπιν γνωμοδότησης των μελών ΔΕΠ του οικείου γνωστικού αντικειμένου.

B) Πτυχιούχοι άλλων Τμημάτων (πλην Ιστορίας ή / και Αρχαιολογίας).

Οι πτυχιούχοι αυτοί έχουν τις ακόλουθες επιλογές:

- Είτε να μετάσχουν στη διαδικασία εισαγωγής (γραπτή εξέταση και προφορική εξέταση-συνέντευξη).
- Είτε να ακολουθήσουν την διαδικασία της προπαρασκευής (προπαρασκευαστικό στάδιο). Στην περίπτωση αυτή, η επιλογή τους για ένταξη γίνεται σε δύο φάσεις:

α) Με ειδική συνέντευξη ελέγχου βασικής υποδομής στο γνωστικό αντικείμενο από την επιτροπή του σχετικού γνωστικού αντικειμένου.

Οι επιλεγέντες, όχι περισσότεροι των δύο (2) ανά γνωστικό αντικείμενο, υποχρεούνται εντός ενός ακαδημαϊκού έτους να παρακολουθήσουν και να εξεταστούν επιτυχώς (με βαθμό τουλάχιστον 7) σε πέντε (5) προπτυχιακά μαθήματα του σχετικού γνωστικού αντικειμένου που θα τους υποδείξει ο επιβλέπων καθηγητής και θα έχουν ως εξής: α) δύο μαθήματα κορμού, β) δύο μαθήματα ειδίκευσης και γ) ένα σεμιναριακό μάθημα.

β) Μετά την επιτυχία τους στις εξετάσεις των παραπάνω μαθημάτων, κατά το επόμενο ακαδημαϊκό έτος, απαλλάσσονται από τη γραπτή εξέταση και προσέρχονται μόνο στην προβλεπόμενη και για τους υπόλοιπους υποψηφίους συνέντευξη· εκεί, ελέγχονται οι γνώσεις των υποψηφίων σε τρία μαθήματα της ειδίκευσης και στις ξένες γλώσσες⁴, και, ανάλογα με τα αποτελέσματα της εξέτασης (βαθμολόγηση τουλάχιστον με 7 (επτά), εντάσσονται οριστικά ή όχι στο ΠΜΣ.

Οι πτυχιούχοι άλλων Τμημάτων που έχουν εισαχθεί με κατατακτήριες εξετάσεις στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΕΚΠΑ, δεν έχουν την δυνατότητα παράλληλης παρακολούθησης του προπαρασκευαστικού σταδίου του ΠΜΣ.

Κάτοχοι Διπλώματος Ειδίκευσης Μεταπτυχιακών Σπουδών άλλων Τμημάτων (συναφών με το αντικείμενο στο οποίο επιθυμούν να ειδικευθούν) εντάσσονται στο ΠΜΣ του Τμήματος χωρίς γραπτές εξετάσεις, μόνο με συνέντευξη στο αντικείμενο στο οποίο επιθυμούν να ειδικευθούν και σύμφωνα με τη δυνατότητα απορρόφησης του γνωστικού αντικειμένου.

Γ) Ειδικές προβλέψεις

⁴ Βλ. παραπάνω υποσημείωση 3.

Αλλοδαποί υπότροφοι του Ι.Κ.Υ. και άλλων φορέων περιορισμένης (συνήθως δεκάμηνης) διάρκειας εγγράφονται στο ΠΜΣ χωρίς περαιτέρω διαδικασία, εφόσον μέλος ΔΕΠ δηλώσει επίσημα ότι αποδέχεται την επίβλεψη ενός εκάστου για το διάστημα που διαρκεί η υποτροφία. Γίνονται δεκτοί μόνο για το διάστημα ισχύος της υποτροφίας τους. Οι σπουδαστές αυτοί λαμβάνουν βεβαίωση παρακολούθησης των μαθημάτων.

Υποψήφιοι προερχόμενοι από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντάσσονται στις αντίστοιχες κατηγορίες των Ελλήνων υποψηφίων, όπως περιγράφονται ανωτέρω (πτυχιούχοι Τμημάτων Ιστορίας και Αρχαιολογίας και Πτυχιούχοι άλλων Τμημάτων), με τις αντίστοιχες υποχρεώσεις.

Υποψήφιοι προερχόμενοι από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης υποχρεούνται επιπλέον να προσκομίσουν μαζί με την αίτησή τους την αναγνώριση της ισοτιμίας του πτυχίου βασικής εκπαίδευσης από το Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.

Όσοι από τις παραπάνω κατηγορίες (υπότροφοι του Ι.Κ.Υ., αρχαιολόγοι υπάλληλοι της Ελληνικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, υπότροφοι του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, πτυχιούχοι άλλων Τμημάτων, αλλοδαποί πτυχιούχοι, κάτοχοι μεταπτυχιακών διπλωμάτων ομοταγών ιδρυμάτων) ενταχθούν στο πρόγραμμα δεν συνυπολογίζονται στον αριθμό των εισακτέων.

Μεταπτυχιακοί σπουδαστές-υπότροφοι προγραμμάτων κινητικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή συναφών ρυθμίσεων είναι δυνατόν να πραγματοποιούν, ύστερα από απόφαση της ΣΕΜΣ, τμήμα των σπουδών τους εντασσόμενοι ως υπεράριθμοι στο πρόγραμμα. Αντιστοίχως, σπουδαστές του προγράμματος του Τμήματος, που εξασφαλίζουν υποτροφία κινητικότητας ή άλλη, μπορούν να πραγματοποιήσουν τμήμα των σπουδών τους σε Πανεπιστήμιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή σε άλλο Πανεπιστήμιο με το οποίο έχει πρόγραμμα συνεργασίας το Πανεπιστήμιο Αθηνών ύστερα από απόφαση της ΣΕΜΣ.

6. Φοίτηση

Ως επόπτες ορίζονται μέλη ΔΕΠ που συμμετέχουν στο ΠΜΣ και προσφέρουν στη διάρκεια των 4 ή των 6 εξαμήνων ένα τουλάχιστον σεμιναριακό μάθημα. Οι επόπτες επιλέγονται από την επιτροπή των εισαγωγικών εξετάσεων.

Οι σπουδαστές είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθούν ανελλιπώς και να ακολουθούν τους κανονισμούς του κάθε σεμιναριακού μαθήματος και τις οδηγίες του διδάσκοντος. Σπουδαστής που θα απουσιάσει πέραν των τριών συναντήσεων σε κάθε σεμιναριακό μάθημα χάνει το δικαίωμα της παρακολούθησής του. Οι σπουδαστές παρακολουθούν και τις διαλέξεις ή τις επιστημονικές συναντήσεις που οργανώνει η επιτροπή του προγράμματος. Τέλος, οι σπουδαστές, για λόγους ειδικής ενημέρωσης που επιβάλλει η κατεύθυνση σπουδών και με τη σύμφωνη γνώμη του επόπτη, είναι δυνατόν να παρακολουθήσουν και ειδικά προπτυχιακά μαθήματα σε άλλα Τμήματα του αυτού ή άλλου ΑΕΙ. Η παρακολούθηση προπτυχιακών μαθημάτων δεν υποκαθιστά σε καμία περίπτωση τα μεταπτυχιακά σεμινάρια.

Κάθε σεμιναριακό μάθημα ολοκληρώνεται με την προφορική παρουσίαση και την έντυπη υποβολή εργασίας έκτασης 5.000-8.000 λέξεων. Η εργασία παραδίδεται έως ένα μήνα μετά την ολοκλήρωση του σεμιναρίου και ο βαθμός κατατίθεται σε ηλεκτρονικό βαθμολόγιο που τηρεί η Γραμματεία, σύμφωνα με χρονοδιάγραμμα που ορίζει η ΣΕΜΣ. (π.χ. 15 Μαΐου για το χειμερινό εξάμηνο και 30 Σεπτεμβρίου για το εαρινό εξάμηνο). Μετά την παρέλευση των προβλεπόμενων

ημερομηνιών δεν υπάρχει δυνατότητα βαθμολόγησης. Για να θεωρηθεί επιτυχής η παρακολούθηση σεμιναρίων ορίζεται ως βάση ο βαθμός επτά (7).

Από το σύνολο των σεμιναριακών μαθημάτων τα τέσσερα (4) πρέπει να προέρχονται από τον κατάλογο των μαθημάτων της ειδίκευσης, στην οποία έχει εγγραφεί ο σπουδαστής, ή συγγενών ειδίκεύσεων, σύμφωνα με την πρόταση του επόπτη, ή από μαθήματα της ίδιας ειδίκευσης σε ομοταγές αναγνωρισμένο ίδρυμα της αλλοδαπής στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα υπόλοιπα δύο (2) σεμινάρια μπορούν να επιλέγονται από άλλες ειδίκεύσεις του ΠΜΣ του Τμήματος ή άλλου πανεπιστημιακού Τμήματος ή αναγνωρισμένου ερευνητικού Κέντρου, με τη σύμφωνη γνώμη του επόπτη καθηγητή εφόσον εξασφαλίζεται η αντιστοιχία των πιστωτικών μονάδων (ECTS).

Στα γνωστικά αντικείμενα της Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης ενδείκνυται το ένα (1) από τα σεμινάρια να αποτελεί πρακτική άσκηση στο πεδίο, σε μουσείο ή σε ερευνητικό κέντρο, η οποία θα γίνεται κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών, με την επίβλεψη και την καθοδήγηση του επόπτη. Η άσκηση αυτή μπορεί να πραγματοποιείται στην πανεπιστημιακή ανασκαφή, σε συνεννόηση με τα επικεφαλής μέλη ΔΕΠ, ή σε φορείς της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας. Με το πέρας της πρακτικής άσκησης ο μεταπτυχιακός φοιτητής οφείλει να εκπονήσει και να παραδώσει εργασία σε γραπτή μορφή η οποία βαθμολογείται από τον επόπτη.

Υπάρχει επίσης η δυνατότητα ένα από τα σεμινάρια να έχει τη μορφή «ελεύθερης σεμιναριακής εργασίας» και να σχετίζεται με θέμα εξειδικευμένο, το οποίο δεν προσφέρεται στο Πρόγραμμα των σεμιναρίων του Τμήματος, αλλά αφορά τα ειδικά ερευνητικά ενδιαφέροντα του σπουδαστή. Εν προκειμένω ως επόπτης μπορεί να ορισθεί μέλος ΔΕΠ του Τμήματος ή εξειδικευμένος εξωτερικός συνεργάτης. Ο επόπτης της «ελεύθερης σεμιναριακής εργασίας» παρακολουθεί την εργασία του μεταπτυχιακού φοιτητή ανελλιπώς και συναντάται μαζί του ανά 15ήμερο. Η εργασία παρουσιάζεται γραπτή και ολοκληρωμένη σε ειδικό σεμινάριο στο τέλος του εξαμήνου. Σημειωτέον ότι τα μαθήματα των εξωτερικών συνεργατών του ΠΜΣ εντάσσονται στο πρόγραμμα του ΠΜΣ του Τμήματος ύστερα από έγκριση της ΣΕΜΣ.

7. Ολοκλήρωση των σπουδών

Το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης ολοκληρώνεται σε δύο έτη για τους σπουδαστές διετούς πλήρους παρακολούθησης ή σε τρία για τους μερικής παρακολούθησης. Είναι δυνατόν να δοθεί αναστολή σπουδών ενός εξαμήνου για εξαιρετικά σοβαρούς λόγους (ασθένεια, οικογενειακούς λόγους, στράτευση κ.ά.) με τη σύμφωνη γνώμη του επόπτη σπουδών και της ΣΕΜΣ. Όσοι σπουδαστές δεν ολοκληρώσουν την φοίτησή τους σε δύο ακαδημαϊκά έτη (για την πλήρη φοίτηση) ή σε τρία ακαδημαϊκά έτη (για την μερική φοίτηση) διαγράφονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 («Διοίκηση»)

Το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης ολοκληρώνεται με τη συγγραφή Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας (ΜΔΕ). Η ΜΔΕ πρέπει να έχει καταρτισθεί σύμφωνα με την επιστημονική μεθοδολογία του γνωστικού αντικειμένου, να περιλαμβάνει προσωπική συμβολή του γράφοντος στην έρευνα και να καταδεικνύει τη συνθετική του ικανότητα. Η έκταση της ΜΔΕ ορίζεται μεταξύ 25.000-35.000

λέξεων περιλαμβανομένων των σημειώσεων, όχι όμως της βιβλιογραφίας, λοιπών πινάκων και εικονογράφησης⁵.

Κατά την ανάθεση του θέματος της ΜΔΕ στον φοιτητή ο επόπτης οφείλει να προτείνει στη ΣΕΜΣ τα ονόματα του Β' και Γ' βαθμολογητή και να ζητήσει την έγκρισή τους. Τα δύο αυτά μέλη της τριμελούς επιτροπής οφείλουν να είναι μέλη ΔΕΠ ή ΕΠ ή ερευνητές των βαθμίδων Α', Β', Γ', οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Τα μέλη της επιτροπής πρέπει να έχουν συναφή επιστημονική ειδικότητα με το γνωστικό αντικείμενο του προγράμματος (άρθρο 5, §4, του Ν. 3685/2008). Η τριμελής επιτροπή επικυρώνεται από τη ΓΣΕΣ του Τμήματος.

Όταν ο σπουδαστής ολοκληρώσει τη διπλωματική εργασία του, την καταθέτει στον επόπτη του καθώς και στα λοιπά δύο μέλη της επιτροπής σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Η κατάθεση πρέπει να γίνεται τουλάχιστον δύο μήνες πριν από την ολοκλήρωση του χρόνου φοίτησης του σπουδαστή. Η βαθμολογία της ΜΔΕ προκύπτει από τον μέσο όρο των βαθμών των τριών βαθμολογητών. Σε περίπτωση απόκλισης των τριών βαθμών επιλαμβάνεται του θέματος η ΣΕΜΣ.

Ο τελικός βαθμός του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης προκύπτει με ποσοστό 50% από το βαθμό στις έξι σεμιναριακές εργασίες και 50% από το βαθμό της διπλωματικής εργασίας. Οι διπλωματικές εργασίες αξιολογούνται με βαθμό της κλίμακας από 7 (επτά) έως 10 (δέκα) με ενδιάμεσες διαβαθμίσεις. Επιτυχής θεωρείται η αποφοίτηση με συνολικό βαθμό όχι χαμηλότερο του 7 (επτά)⁶. Η συνεκτίμηση της επιτυχούς παρακολούθησης των σεμιναρίων και της ΜΔΕ οδηγεί στη χορήγηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης. Οι σεμιναριακές εργασίες αντιστοιχούν προς 15 πιστωτικές μονάδες (ECTS) η καθεμία και η ΜΔΕ προς 30. Το σύνολο των Πιστωτικών Μονάδων (ECTS) που απαιτούνται για την απόκτηση του ΜΔΕ ανέρχονται σε 120. Η αποφοίτηση ολοκληρώνεται με την ορκωμοσία του σπουδαστή και την απονομή αντιγράφου του μεταπτυχιακού διπλώματος, η οποία πραγματοποιείται τον Ιανουάριο, τον Ιούνιο και τον Οκτώβριο κάθε έτους.

Πριν από την ορκωμοσία ο υποψήφιος υποχρεούται να καταθέσει στη Γραμματεία του ΠΜΣ τον τίτλο και την περίληψη της διπλωματικής εργασίας του στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα (έκτασης 400 λέξεων για κάθε περίληψη), προκειμένου να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του Τμήματος καθώς και ένα αντίτυπο της διπλωματικής του εργασίας.

Ανά διετία προβλέπεται οργάνωση μιας τουλάχιστον ημερίδας ανά γνωστικό αντικείμενο, κατά την οποία παρουσιάζονται με μορφή ανακοινώσεων οι ΜΔΕ, καθώς και τα προσωρινά συμπεράσματα διδακτορικών διατριβών που είναι σε εξέλιξη. Η ημερίδα αυτή είναι δημόσια και γνωστοποιείται, με κατάλληλο τρόπο, στα μέλη της αντίστοιχης επιστημονικής κοινότητας.

8. Πρόγραμμα σεμιναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο

Το πρόγραμμα των προσφερόμενων σεμιναρίων διαμορφώνεται ανά γνωστικό αντικείμενο ως ακολούθως. Δεν υφίσταται σχέση προαπαιτούμενου μεταξύ των μαθημάτων διαφορετικών εξαμήνων.

⁵ Ειδικότερα ορίζεται ότι το κείμενο θα πρέπει να είναι γραμμένο σε μέγεθος γραμματοσειράς 12'' το κυρίως κείμενο και 10'' οι σημειώσεις, σε 1,5 διάστιχο το κυρίως κείμενο και μονό οι σημειώσεις. Με απόφαση της ΓΣΕΣ ορίζεται η γλώσσα συγγραφής της ΜΔΕ (Ν. 3685/2008, άρθρο 9, § 4γ).

⁶ Οι διαβαθμίσεις ορίζονται ως εξής: 7-8,49=Λίαν Καλώς, 8,50-10=Άριστα.

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ		Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, I	15	Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, III	15
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, II	15	Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, IV	15
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30
Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ		Δ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, V	15	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (ΜΔΕ)	30
Εμβάθυνση σε θέματα του Προϊστορικού και Πρωτοϊστορικού Πολιτισμού του Αιγαίου, της Κύπρου και της Εγγύς Ανατολής, VI	15		
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30

ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ		Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
1. Θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαιολογία των Πρώιμων Ιστορικών και Αρχαϊκών χρόνων ή 2. Αρχαία Κείμενα	15	3. Θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαιολογία των Κλασικών Χρόνων ή 4. Νομισματική	15
5. Θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαιολογία των Ελληνιστικών	15	Μάθημα επιλογής	15

και Ρωμαϊκών Χρόνων ή 6. Επιγραφική		7. Διαχείριση Μνημείων ή 8. Αρχαιομετρία ή 9. Γεωλογία	
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30
Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ		Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
10. Θέματα εμβάθυνσης στην Αρχιτεκτονική ή 11. Αρχαία Ιστορία	15	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (ΜΔΕ)	30
Μάθημα επιλογής Μουσειολογία ή Εφαρμογές Νέων Τεχνολογιών	15		
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ		Β' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαιολογία και Τέχνη της Παλαιοχριστιανικής ή της Βυζαντινής ή της Μεταβυζαντινής περιόδου	15	Θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαιολογία και Τέχνη της Παλαιοχριστιανικής ή της Βυζαντινής ή της Μεταβυζαντινής περιόδου	15
Βυζαντινή Ιστορία ή Βυζαντινή Φιλολογία ή Όψεις του Βυζαντινού πολιτισμού	15	Βυζαντινή Ιστορία ή Βυζαντινή Φιλολογία ή Όψεις του Βυζαντινού πολιτισμού	15
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30
Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ		Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Θέματα εμβάθυνσης στην Αρχαιολογία και Τέχνη της Παλαιοχριστιανικής ή της Βυζαντινής ή της Μεταβυζαντινής περιόδου	15	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (ΜΔΕ)	30
Μαθήματα επιλογής	15		

Νομισματική ή Επιγραφική ή Διαχείριση μνημείων ή Μουσειολογία ή Ελεύθερο σεμινάριο			
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30

ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ		Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Θέματα εμβάθυνσης στην τέχνη των Κάτω Χωρών τον 15 ^ο αιώνα	15	Θέματα εμβάθυνσης στην ιταλική τέχνη τον 16 ^ο και 17 ^ο αιώνα	15
Θέματα εμβάθυνσης στη νεοελληνική τέχνη (ζωγραφική, γλυπτική και χαρακτική) του 19 ^{ου} αιώνα	15	Θέματα εμβάθυνσης στη νεοελληνική τέχνη (ζωγραφική, γλυπτική και χαρακτική) του 20 ^{ου} αιώνα	15
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30
Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ		Δ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Θέματα εμβάθυνσης στη γαλλική τέχνη τον 17 ^ο αιώνα	15	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (ΜΔΕ)	30
Θέματα εμβάθυνσης στη νεοελληνική αρχιτεκτονική	15		
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ		Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Θέματα εμβάθυνσης στην ιστορία των Αρχαϊκών και Κλασσικών χρόνων	15	Θέματα εμβάθυνσης στην ιστορία των Ρωμαϊκών χρόνων	15
Θέματα εμβάθυνσης στην ιστορία των Ελληνιστικών χρόνων	15	Επιγραφική	15
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ		Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Νομισματική	15	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (ΜΔΕ)	30
Ιστορία του Δικαίου ή Κλασική Φιλολογία			
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ		Β' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Μάθημα εμβάθυνσης στη βυζαντινή εποχή 324-1081	15	Πηγές για τη βυζαντινή ιστορία ή Βυζαντινή Φιλολογία ή Αρχαιολογία	15
Μάθημα εμβάθυνσης στη βυζαντινή εποχή 1081-1453	15	Βυζαντινή κοινωνία και οικονομία ή Πολίτευμα και διοίκηση	15
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30
Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ		Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Δημόσιος και ιδιωτικός βίος των βυζαντινών	15	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (ΜΔΕ)	30
Διεθνείς σχέσεις και διπλωματία	15		
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30

ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ		Β' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Νεότερη Ελληνική ιστορία 1	15	Νεότερη Ελληνική ιστορία ΙΙΙ ή Ιστορία Οθωμανικής αυτοκρατορίας ή Θεωρία της Ιστορίας και Ιστοριογραφία	15

Νεότερη Ελληνική ιστορία II	15	Μάθημα επιλογής	15
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30
Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ		Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
Νεότερη Ελληνική ιστορία III ή Δημόσια Ιστορία και Μνημονικές σπουδές ή Τεχνικές και εργαλεία της ιστορικής έρευνας	15	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (ΜΔΕ)	30
Μάθημα επιλογής	15		
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ		Β' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
2 μαθήματα Ευρωπαϊκής Ιστορίας Επιλογή μεταξύ θεμάτων α) μεσαιωνικής β) πρώιμης νεότερης ή γ) νεότερης και σύγχρονης Ευρωπαϊκής Ιστορίας	30	1 μάθημα Ευρωπαϊκής Ιστορίας Επιλογή μεταξύ θεμάτων α) μεσαιωνικής β) πρώιμης νεότερης ή γ) νεότερης και σύγχρονης Ευρωπαϊκής Ιστορίας και	15
		1 μάθημα Ευρωπαϊκής Ιστορίας (επιλογή όπως παραπάνω) ή 1 μάθημα επιλογής	15
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30
Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ		Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ	
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ECTS
1 μάθημα Ευρωπαϊκής Ιστορίας Επιλογή μεταξύ θεμάτων α) μεσαιωνικής β) πρώιμης νεότερης ή γ) νεότερης και σύγχρονης Ευρωπαϊκής Ιστορίας και	15	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (ΜΔΕ)	30
1 μάθημα Ευρωπαϊκής Ιστορίας (επιλογή όπως παραπάνω) ή 1	15		

μάθημα επιλογής			
ΣΥΝΟΛΟ	30	ΣΥΝΟΛΟ	30

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ – PREHISTORIC ARCAEOLOGY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
1601 - Προϊστορικό Αιγαίο: μεθοδολογικές προσεγγίσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον <i>Α. Καραλή – Γ. Φερεντίνος</i>	Prehistoric Aegean: Methodological approach to the marine environment <i>L. Karali – G. Ferentinos</i>
1603 - Θρησκεία και λατρευτικές πρακτικές στην προϊστορική Κρήτη και Κύπρο, με έμφαση στην Ύστερη Χαλκοκρατία <i>Ε. Μαντζουράνη</i>	Religion and ritual practices in prehistoric Crete and Cyprus, with emphasis on the Late Bronze Age <i>E. Mantzourani</i>
1605 - Ο sir Arthur Evans και ο «Μινωικός πολιτισμός» του στο στόχαστρο της σύγχρονης κριτικής σκέψης <i>Α. Πλάτων</i> Sir Arthur Evans and his “Minoan civilization” under the probe of modern critical thought <i>L. Platon</i>	
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – SPRING SEMESTER	
1602 - Εικόνα και επιστημονικός λόγος στην αρχαιολογία του προϊστορικού Αιγαίο <i>Γ. Βαβουρανάκης</i>	Image and disciplinary discourse in the archaeology of the Prehistoric Aegean <i>G. Vavouranakis</i>
1604 - Βιοαρχαιολογία: βιοαρχαιολογικά κατάλοιπα σε οικισμούς και σπήλαια <i>Α. Καραλή</i>	Bioarchaeology: bioarchaeological remains in open air sites and caves <i>L. Karali</i>
1606 - Σύγχρονες θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις της έρευνας για τις προϊστορικές λιθοτεχνίες του λαξευμένου λίθου <i>Γ. Κουρτέση - Φιλιππάκη</i>	Recent theoretical and methodological research approaches on the prehistoric chipped stone industries <i>G. Kourtessi – Philippakis</i>
1608 - Τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες στο Αιγαίο της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού <i>Ι. Παπαδάτος</i> Technological development and innovation in the Early Bronze Age Aegean <i>J. Papadatos</i>	

1610 – Προβλήματα στη Μυκηναϊκή Αρχαιολογία
Π. Πολυχρονάκου-Σγουρίτσα

Problems in Mycenaean Archaeology
N. Polychronakou- Sgouritsa

1612 - Η Μεσοελλαδική Εποχή – μια μακρά περίοδος κρίσης;
Αφρ. Χασιακού-Αργυράκη

The Middle Helladic Period- a long period of crisis;
Afr. Chasiakou-Argiraki

ΛΙΛΙΑΝ ΚΑΡΑΛΗ & ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΕΡΕΝΤΙΝΟΣ (ομ. καθηγητής Γεωλογίας Παν/μίου Πατρών)

Χειμερινό εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Προϊστορικό Αιγαίο: μεθοδολογικές προσεγγίσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον.
Subject: Prehistoric Aegean: Methodological approach to the marine environment.

Περίληψη: Η αρχαιολογική έρευνα τις τελευταίες δεκαετίες έχει επεκταθεί και στο θαλάσσιο περιβάλλον. Οι ελληνικές θάλασσες βρίθουν από ακίνητες και κινητές αρχαιότητες, οι οποίες περιμένουν τον ειδικευμένο επιστήμονα-αρχαιολόγο για την μελέτη και ανάδειξή τους. Για τον αρχαιολόγο επομένως είναι πολύ σημαντική η εκμάθηση των μεθοδολογικών εργαλείων, που είναι απαραίτητα για τον εντοπισμό και την χαρτογράφηση των υποθαλασσίων αρχαιοτήτων. Στο σεμινάριο θα εξετασθούν:

A) μέθοδοι τηλεπισκόπησης των εναλίων αρχαιοτήτων

B) μεταβολές της στάθμης της θάλασσας

Γ) παλαιογεωγραφία, παλαιοκλιματολογία, παλαιοοικολογία των προϊστορικών και ιστορικών χρόνων.

Summary: During the last decades archaeology has expanded in the study of the submarine antiquities. The Greek seas are covered by cultural treasures, which wait to be studied and promoted. Therefore, well trained archaeologists are needed to unearth these underwater cultural treasures. This seminar is planned to train archaeologists in:

A) Mapping the underwater archaeological sites with remote sensing geophysical techniques

B) Sea level changes

C) Palaeogeography, palaeoclimatology. Palaeoecology in prehistoric and historic time.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selected Bibliography

Allen, K. M. S., S. W. Green, & E. B. W. Zubrow. *Interpreting space: GIS and archaeology*, London 1990.

Αλματζή, Α. “Γενικά για λιμναίους οικισμούς”, *Επτάκκλος* 15, 2000, 82-86.

- Battarbee, R. W. "The use of Diatom Analysis in Archaeology: A review", *Journal of Archaeological Science* 15 1988, 621-644
- Bocquet, A., *Archéologie des lacs et des rivières*, Annecy 1984.
- Brown, A. G. *Alluvial geoarchaeology*, Cambridge 1997.
- Chambers, F. M. *Climate change and human impact on the landscape*, London 1993.
- Courty, M. A., P. Goldberg & R. Macphail. *Soils and micromorphology in archaeology*, Cambridge Manuals in Archaeology, Cambridge 1989.
- Dincauze, D. F. *Environmental Archaeology. Principles and Practice*, Cambridge 2000.
- Harrison, S. P. & G. Digerfeldt. "European lakes as palaeohydrological and palaeoclimatic indicators", *Quaternary Science Reviews* 12, 1993, 233-248.
- Hassan, F. "Geoarchaeology: the geologist and archaeology", *American Antiquity* 44 1979, 207-270.
- Higgins, M. D. & R. Higgins. *A geological companion to Greece and the Aegean*, Ithaca, NY, 1996.
- Jones, R. E., B. S. J. Isserlin, V. Karastathis, S. P. Papamarinopoulos, G. E. Syrides κ. ά. "Exploration of the Canal of Xerxes, Northern Greece: the role of Geophysical and other techniques", *Archaeological Prospection* 7, 2000, 147-170.
- Καραλή, Α. *Περιβαλλοντική Αρχαιολογία*, Αθήνα 2005.
- Καραλή, Α., Δ. Μυλωνά κ. ά. "Το θαλάσσιο περιβάλλον" στο Η. Ευθυμίου & Μ. Μοδινός (επιμ.). *Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (ΔΙΠΕ)*, Αθήνα 2000.
- Καραλή, Α. & Γ. Φερεντίνο (επιμ.). *Τετράδια Γεωαρχαιολογίας*. Συλλογικό έργο, εκδ. Ολκός, Αθήνα 2015.
- Karastathis, V. K., S. Papamarinopoulos & R. E. Jones. "2-D velocity structure of the buried ancient canal of Xerxes; an application of seismic methods in archaeology", *Journal of Applied Geophysics* 47, 2001, 29-43.
- Kraft, J. C. κ. ά.. "Palaeogeographic reconstructions of coastal Aegean archaeological sites", *Science* 195, 1977, 941-947.
- Kraft, J., G. Rapp, J. Gifford & S. Aschenbrenner. "Coastal Change and Archaeological Settings in Elis", *Hesperia* 74, 2005, 1-39.
- Raikes, R. L. *Water, weather and prehistory*, 2nd edition, N. Jersey 1984.

ΕΛΕΝΗ ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΗ

Χειμερινό εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Θρησκεία και λατρευτικές πρακτικές στην προϊστορική Κρήτη και Κύπρο, με έμφαση στην Ύστερη Χαλκοκρατία.

Subject: Religion and ritual practices in prehistoric Crete and Cyprus, with emphasis on the Late Bronze Age.

Περίληψη: Στόχος του σεμιναρίου αυτού είναι η διερεύνηση των θρησκευτικών αντιλήψεων και λατρευτικών πρακτικών των κοινωνιών της προϊστορικής Κρήτης και Κύπρου, ιδιαίτερα κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού. Το θέμα προσεγγίζεται σε δύο επίπεδα. Πρώτον, εξετάζονται τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα θέσεων, οι οποίες παραδοσιακά θεωρούνται ιεροί χώροι επί τη βάσει της δομής και της σκευής τους. Στη δομή εγγράφονται στοιχεία όπως η οργάνωση του χώρου και η παρουσία σταθερών κατασκευών με ιερό χαρακτήρα, ενώ στην σκευή περιλαμβάνονται κινητά

ευρήματα με εξειδικευμένη χρήση, όπως πήλινα και λίθινα αγγεία, ειδώλια κατασκευασμένα από διάφορα υλικά και άλλα. Σε δεύτερο επίπεδο μελετώνται οι σχετικές παραστάσεις στην εικονογραφία και οι ποικίλες ερμηνείες που έχουν εκφραστεί αναφορικά με το περιεχόμενό τους. Στον όρο εικονογραφία συμπεριλαμβάνονται κυρίως οι απεικονίσεις στη μεγάλη ζωγραφική, τη σφραγιδογλυφία, τα πήλινα ομοιώματα και/ή παραστάσεις σε άλλα μέσα.

Σε αυτό το ευρύτερο πλαίσιο θα συζητηθούν μία σειρά προβλημάτων, όπως η ταύτιση των επίσημων και ανεπίσημων χώρων λατρείας, οι ιδιότητες της θεότητας ή των θεοτήτων, ο χαρακτήρας των τελετουργιών και η ενδεχόμενη σύνδεση της θρησκείας με τις ομάδες άσκησης εξουσίας.

Summary: This seminar aims at the research of religious beliefs and ritual practices of the societies of prehistoric Crete and Cyprus, particularly during the Late Bronze Age. The subject is approached at two levels. First, the architectural remains of sites, traditionally considered as sacred places, on the basis of their design and equipment, are examined. The term design includes issues like the organization of space and the presence of structures with religious character, while equipment refers to objects of specialized use, as for instance clay and stone vessels, figurines made of different materials and other. At a second level, the relevant iconographic representations and the various interpretations suggested regarding their meaning will be studied. The term iconography includes mainly representations on fresco paintings, seal engraving, the clay models and/or representations in other means.

Within this larger context a series of problems will be discussed: the identification of formal and informal areas of worship, the status of deity or deities, the character of the ceremonies and the possible association of religion with groups exercising power.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- CMS (Corpus der minoischen und mykenischen Siegel)*, επιμ. F. Matz & H. Biesantz, Berlin 1964-2000, Mainz 2002-.
- Betancourt, P. *Introduction to Aegean Art*, Philadelphia 2007.
- Brecoulaki, H., J. L. Davis & Sh. Stocker (επιμ.). *Mycenaean Wall Painting in Context. New Discoveries, Old Finds Reconsidered*, Αθήνα 2015.
- Δημοπούλου-Ρεθεμιωτάκη, Ν. *Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου*, Αθήνα 2005.
- Gesell, G. C. *Town, Palace and House Cult in Minoan Crete*, SIMA 67, Gothenburg 1985.
- Hitchcock, L. *Minoan Architecture: A Contextual Analysis*, SIMA 155, Jonsered 2000.
- Hägg, R. (επιμ.). *The Function of "Minoan Villa"*, Stockholm 1997.
- Hägg, R. & N. Marinatos (επιμ.). *The Function of the Minoan Palaces*, Stockholm 1987.
- Immerwahr, S. A. *Aegean Painting in the Bronze Age*, Philadelphia 1989.
- Koehl, R. *Aegean Bronze Age Rhyta*, Philadelphia 2006.
- Μαντζουράνη, Ε. *Η Αρχαιολογία της Προϊστορικής Κύπρου*, Αθήνα 2001.
- Μαντζουράνη, Ε. *Προϊστορική Κρήτη - Τοπογραφία και Αρχιτεκτονική*, Αθήνα 2002.
- Marinatos, N. *Minoan Religion: Ritual, Image and Symbol*, Columbia, South Carolina 1993.
- Nilsson, M. *Minoan-Mycenaean Religion and its Survival in the Greek Religion*, Lund 1968 (2^η εκδ.).

- Pararas, Y. *Immovable Offertory Installations in Late Bronze Age Cyprus*, SIMA Pocket-book 174, Säverlanden 2008.
- Preziosi, D. & L. Hitchcock. *Aegean Art and Architecture*, Oxford 1999.
- Rutkowski, B. *The Cult Places of the Aegean*, New Haven and London 1986.
- Webb, J. M. *Ritual Architecture, Iconography and Practice in Cypriot Bronze Age*, SIMA Pocket-book 75, Jonsered 1999.

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΛΑΤΩΝ

Χειμερινό εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Ο sir Arthur Evans και ο «Μινωικός πολιτισμός» του στο στόχαστρο της σύγχρονης κριτικής σκέψης.

Subject: Sir Arthur Evans and his “Minoan civilization” under the probe of modern critical thought.

Περίληψη: Σκοπός του σεμιναρίου είναι να επανεξετάσει μερικές από τις ιδέες και ερμηνείες του Sir Arthur Evans για τον μινωικό πολιτισμό, κάτω από το πρίσμα των σύγχρονων αρχαιολογικών ανακαλύψεων και θεωριών. Ανάμεσα σε άλλα, θα συζητηθούν το ζήτημα της χρονολόγησης των διαφόρων περιόδων της κρητικής Πρωτοϊστορίας, το πρόβλημα της παρουσίας των Μυκηναίων στην Κρήτη, το ζήτημα της «μινωικής ειρήνης» και εκείνο της κυριαρχίας των Μινωιτών στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, που οι επιστήμονες αποκάλεσαν «μινωική θαλασσοκρατία».

Summary: The aim of the seminar is to restudy some of the ideas and interpretations for the Minoan civilization given by Sir Arthur Evans, in the light of modern archaeological discoveries and theories. Among others, the question of dating the various periods of the Cretan Proto-history, the problem of the Mycenaean presence in Crete, the matter of the so-called “*pax minoica*” and that of the Minoan dominance on the Aegean and the East Mediterranean –which scholars have called as “Minoan thalassocracy”- will be discussed.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selected bibliography

- Αλεξίου, Στ. “Προανακτορικές ακροπόλεις της Κρήτης”, *Πεπραγμένα Δ’ Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (1976)*, Α1, Αθήνα 1980, 9-22.
- Bintliff, J. L. “Structuralism and Myth in Minoan Studies”, *Antiquity* 58, 1983, 33-38.
- Driessen, J, I. Schoep & R. Laffineur (επιμ.). *Monuments of Minos. Rethinking the Minoan Palaces*, Aegaeum 23, Liège 2002.
- Evans, A. *The Palace of Minos at Knossos*, I-IV, London 1921-35.
- Evans, A. “The ‘Ring of Nestor’: A Glimpse into the Minoan After-World, and a Sepulchral Treasure of Gold Signet-Rings and Bead seals from Thisbê, Boiotia”, *JHS* 45, 1925, 1-75.
- Klynne, A. “Reconstruction of Knossos: artist’s impressions, archaeological evidence and wishful thinking”, *JMA* 11, 1998, 206-229.
- MacGillivray, J. A. *Μινώταυρος (Minotaur: μύθρ. στα ελληνικά από τις εκδόσεις «Ωκεανίδα»)*, Αθήνα 2002.
- Marinatos, N. *Sir Arthur Evans and Minoan Crete. Creating the Vision of Knossos*, London 2015.

- Momigliano, N. "Evans, Mackenzie and the History of the Palace at Knossos", *JHS* 116, 1996, 166-169.
- Niemeier, W. D. "Mycenaean Knossos and the Age of Linear B", *SMEA* 23, 1982, 219-287.
- Niemeier, W. D. "On the Function of the 'Throne Room' in the Palace of Knossos", στο R. Hägg & N. Marinatos (επιμ.), *The Function of Minoan Palaces*, Stockholm 1987, 163-168.
- Niemeier, W. D. "The Priest-King Fresco from Knossos", στο E. B. French & K. A. Wardle (επιμ.), *Problems in Greek Prehistory*, Bristol 1988, 235-244.
- Palmer L. R. & J. Boardman. *On the Knossos Tablets*, Oxford 1963.
- Starr, C. G. "Minoan Flower Lovers", στο R. Hägg & N. Marinatos (επιμ.), *Minoan Thalassocracy: Myth or Reality?*, Stockholm 1984, 9-12.
- Ζώης, Α. *Κνωσός-Το εκστατικό όραμα*, Ηράκλειο 1996, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΟΥΡΑΝΑΚΗΣ

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Εικόνα και επιστημονικός λόγος στην αρχαιολογία του προϊστορικού Αιγαίου
Subject: Image and disciplinary discourse in the archaeology of the Prehistoric Aegean

Περίληψη: Η αρχαιολογία ως επιστήμη στηρίζεται εξίσου στην εικόνα όσο και στη γλώσσα για να εκφράσει τα πορίσματα της έρευνας. Το σεμινάριο εστιάζει στη θέση και τη λειτουργία των εικόνων (φωτογραφιών, γραμμικών σχεδίων, αναπαραστάσεων) στις τελικές δημοσιεύσεις προϊστορικών ερευνών πεδίου στο Αιγαίο. Εξετάζεται ο αριθμός και η αναλογία διαφορετικών ειδών εικόνων σε σχέση με τους ερευνητικούς στόχους της κάθε δημοσίευσης και τους αντίστοιχους τρόπους παρουσίασης, μελέτης και ερμηνείας των υλικών καταλοίπων σε αυτή. Στόχος του σεμιναρίου είναι η κατανόηση α) των εικόνων ως σημαντικών εργαλείων στη διάθεση του αρχαιολόγου και η άμεση σύνδεσή τους με το επιστημολογικό του/της υπόδειγμα και β) των συνθηκών, επιστημολογικών και πρακτικών μέσα από τις οποίες παράγεται ο αρχαιολογικός επιστημονικός λόγος (η-τάξη: ARCH 326).

Summary: Archaeology as a discipline is based upon the image as much as on language in order to express the results of its research. The seminar focuses upon the place and function of images (photographs, linear drawings, representations) in final publications of prehistoric field research in the Aegean. It examines the number and ratio of different types of images in relation to the research goals of each publication and the related ways of presenting, studying and interpreting the material remains in it. The aim of the seminar is the understanding of a) images as important epistemological tools in the disposition of the archaeologist and their direct link to his/her epistemological paradigm and b) the conditions, both epistemological and practical, through which the discourse of archaeology is produced (e-class: ARCH 326).

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- Βαβουρανάκης, Γ. *Εικόνα και αρχαιολογία: η περίπτωση της προϊστορικής αρχιτεκτονικής*, Μέρος Α', Αθήνα 2015. Από την ιστοσελίδα <http://repository.kallipos.gr/handle/11419/5178>
- Beacham, R. - Nicolucci, F. - Denard, H. - Hermon, S. - Bentkowska-Kafel, A. *The London Charter for Computer-Based Visualisation of Cultural Heritage*, Λονδίνο 2009. Από την ιστοσελίδα <http://www.londoncharter.org/>
- Dillon, B. D. (επιμ.). *The student's guide to archaeological illustrating*, Archaeological Research Tools, τόμος 1, 2η έκδοση, Los Angeles 1984.
- Flusser, V. *Προς το σύμπαν των τεχνικών εικόνων*, Αθήνα 2008.
- Forte, M. (επιμ.). *Cyber-archaeology*, BAR International Series 2177, Oxford 2010.
- Goodrick, G. T. & M. Gillings. "Constructs, Simulations and Hyperreal Worlds: The Role of Virtual Reality (VR) in Archaeological Research", στο G. Lock & K. Smith (επιμ.), *On the theory and practice of archaeological computing*, Oxford 2000, 41-58.
- Klynne, A. "Reconstructions of Knossos: Artists' Impressions, Archaeological Evidence and Wishful Thinking", *JMA* 11:2 (1998), 206-229.
- Mitchell, W. J. T. *Iconology: Image, Text, Ideology*, Chicago 1986.
- Molyneaux, B. (επιμ.). *The Cultural Life of Images: Visual Representation in Archaeology*, London 1997.
- Porter, V. & R. Thornes. *A Guide to the Description of Architectural Drawings*, Los Angeles 2000.
- Τροβά, Β., Κ. Μανωλίδης, Γ. Παπακωνσταντίνου (επιμ.). *Η αναπαράσταση ως όχημα αρχιτεκτονικής σκέψης*, Αθήνα 2006.
- Wittur, J. *Computer-generated 3D-visualisations in archaeology: between added value and deception*, BAR International Series 2463, Oxford 2013.

ΛΙΛΙΑΝ ΚΑΡΑΛΗ

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Βιοαρχαιολογία: βιοαρχαιολογικά κατάλοιπα σε οικισμούς και σπήλαια.

Subject: Bioarchaeology: bioarchaeological remains in open air sites and caves.

Περίληψη: Το μάθημα εστιάζει στη μελέτη ανθρωπολογικών, ζωολογικών και φυτικών καταλοίπων από ανασκαφές σε οικισμούς και σπήλαια. Διδακτικές ενότητες σχετικές με την μεθοδολογία και την ερμηνεία αυτής της κατηγορίας ευρημάτων θα παρουσιασθούν: ανασκαφή και σπηλαιολογία (Φ. Μαυρίδης), ζώϊκα οστά (Ε. Γιαννούλη), μαλακολογικό υλικό (Λ. Καραλή) και ανθρώπινα οστά (Κ. Μωραΐτης). Στόχος του μαθήματος είναι η κατανόηση της συμβολής των αρχαιοπεριβαλλοντικών καταλοίπων στην Αρχαιολογία, η παλαιολογική ανασύνθεση, η σύνδεση του φυσικού τοπίου με τις ανθρώπινες επιλογές, καθώς και η εξοικείωση των φοιτητών με τις νέες θεωρίες και μεθόδους στο πεδίο και στο εργαστήριο.

Summary: The seminar focuses on the study of human, animal and plant remains from settlements and caves. A variety of subjects related to the methodology and the interpretation of this category of findings will be presented: excavation and cave environment (F. Mavridis), the animal bones (E. Giannouli), the malacological material (L. Karali), and the human remains (K. Moraitis).

Aim of this seminar is the understanding of the importance of the palaeo-environmental remains in Archaeology, the reconstruction of the palaeoenvironment,

the relationship and interaction between nature and the humans, as well as the training of the students in theory and practice in the field and in the lab.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- Behrensmeyer, A. K. "Taphonomic and ecologic information from bone weathering", *Paleobiology* 4 (2), 1978, 150-162.
- Cappers, R. T. J. & R. Neef. *Handbook of Plant Palaeoecology*, Archaeological Studies 19, Groningen 2012.
- Davis, S. J. M. *The Archaeology of Animals*, New Haven 1995.
- Dobney, K. & T. O' Connor (επιμ.). *Bones and the man: Studies in honor of Don Brothwell*, Oxford 2002.
- Karali, L. *Shells in Aegean Prehistory*, BAR International Series 761, Oxford 1999.
- Καραλή, Α. *Περιβαλλοντική Αρχαιολογία*, Αθήνα 2005.
- Lyman, L. R. & G. L. Fox. "A Critical Evaluation of Bone Weathering as an Indication of Bone Assemblage Formation", *Journal of Archaeological Science* 16, 1989, 293-317.
- Margariti, E. "The Kapeleio at Hellenistic Krania: Food Consumption, Disposal, and the Use of Space", *Hesperia* 83:1, 2014, 103-121.
- Mays, S. *The Archaeology of Human Bones*, London 1998.
- Mavridis, F. & J. T. Jensen (επιμ.). *Stable Places and Changing Perceptions: Cave Archaeology in Greece*, BAR International Series 2558, Oxford 2013.
- Megaloudi, F. *Plants and diet in Greece from Neolithic to classic periods: the archaeobotanical remains*, BAR International Series 1516, Oxford 2006.
- O' Connor, T. *The Archaeology of Animal Bones*, Texas 2008.
- O' Day, S. J., W. V. Neer, & A. Ervynck (επιμ.). *Behaviour behind bones: the zooarchaeology of ritual, religion, status and identity: Proceedings of the 9th ICAZ Conference, Durham 2002*, Oxford 2004.
- Reitz, E. J. & E. S. Wing. *Zooarchaeology*, Cambridge Manuals in Archaeology, Cambridge 1999.
- Ryder, M. C. "Remains of fishes and other aquatic animals", στο D. Brothwell & E. Higgs (επιμ.), *Science in Archaeology*, London 1969, 376-394.
- Steward, W. N. & G. W. Rothwell. *Paleobotany and the Evolution of Plants*, Cambridge 1993.
- Valamoti, S. *Plants and People in Late Neolithic and Early Bronze Age Northern Greece: An archaeobotanical investigation*, BAR-IS 1258, Oxford 2004.
- White, T. D. & P. A. Folkens. *The Human Bone Manual*, New York 2005.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΟΥΡΤΕΣΗ-ΦΙΛΙΠΠΑΚΗ

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Σύγχρονες θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις της έρευνας για τις προϊστορικές λιθοτεχνίες του λαξευμένου λίθου

Subject: Recent theoretical and methodological research approaches on the prehistoric chipped stone industries

Περίληψη: Αφού αρχικά θεωρήθηκαν ως «κεραύνια» και αργότερα έγιναν αποδεκτά ως «έργα ανθρώπων», τα λίθινα λαξευμένα τέχνηρα άρχισαν να γίνονται αντικείμενο επιστημονικής αντιμετώπισης κυρίως από τη σκοπιά της τυπολογίας,

όπως αυτό υπαγόρευαν οι αρχές του ρεύματος της ιστορικής πολιτισμικής θεώρησης που επικράτησαν έως και το πρώτο ήμισυ του 20ου αι. Από τη δεκαετία του 1960 και εξής υπό την επήρεια νέων θεωρητικών ρευμάτων, όπως η Διαδικαστική και Μεταδιαδικαστική Αρχαιολογία και υπό το πρίσμα νέων εννοιών, όπως η *εγχειρηματική αλυσίδα*, αλλά και νέων μεθοδολογιών που επινοήθηκαν χάρη στην εφαρμογή των φυσικών επιστημών στην Αρχαιολογία, τα λίθινα τέχνηρα αντιμετωπίζονται μέσα από μια ολιστική προσέγγιση, ως μέρος ενός συνόλου, του τεχνολογικού συστήματος, και θεωρούνται δείκτες της σχέσης του ανθρώπου με το περιβάλλον του, της ανθρώπινης νοημοσύνης, συμπεριφοράς και δεξιάτητας. Με τη συμβολή της Πειραματικής Αρχαιολογίας και της Εθνοαρχαιολογίας οι νέοι αυτοί ορίζοντες της έρευνας διευρύνονται περαιτέρω. Στο σεμινάριο θα συζητηθούν τα παραπάνω ζητήματα σε συνδυασμό με εξέταση υλικού και συμμετοχή σε πειραματική άσκηση.

Summary: After initially considered as "ceraunia" and later accepted as "manufactured by man", the chipped stone artifacts became the subject of scientific approach primarily from the point of view of typology as dictated by the principles of cultural-historical approach that prevailed up to the first half of the 20th century. From the 1960s onwards under the influence of new theoretical currents such as the Processual and Postprocessual Archaeology and in light of new concepts, such as the *reduction sequence (chaîne opératoire)*, and new methodologies devised through the application of natural science in archeology, stone artifacts addressed through a holistic approach, as part of a whole, the technological system, and are considered as indicators of human relationship with the environment, human intelligence, behavior and skills. With the contribution of Experimental Archeology and Ethnoarchaeology these new research horizons widen further. The seminar will discuss these issues in conjunction with material examination and experimental practice.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία/ Selected Bibliography

- Andrefsky W., 1998. *Lithics*. Cambridge.
- Bordes F. , 1961. *Typologie du Paléolithique ancien et moyen*. Bordeaux.
- Cann R. J. & C. Renfrew, 1964. The Characterization of Obsidian and its Application to the Mediterranean region. *PPS* 30, 111-133.
- Crabtree D. E., 1972. *An Introduction to flintworking*. Pocatello.
- Gibson K. & T. Ingold (eds), 1993. *Tools, language and Cognition in human Evolution*, Cambridge.
- Inizan M.-L., Roche H. & J. Tixier, 1992. *Technology of Knapped Stone*. Paris.
- Kourtessi-Philippakis G., 1996. Η Παλαιολιθική Εποχή στην Ελλάδα. Τα λίθινα εργαλείαικά σύνολα. *Αρχαιολογία και Τέχνες* , τεύχος 61.
- Schofield A. (ed), 1995. *Lithics in Context: suggestions for the future direction of lithic studies*. Oxford.
- Semenov, A. A., 1964. *Prehistoric Technology*. London.
- Torrence, R. 1986. *Production and Exchange of Stone Tools: Prehistoric Obsidian in the Aegean*. Cambridge.
- Vaughan P., 1985. *Use-wear analysis of flaked stone tools*. Tucson.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες στο Αιγαίο της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού

Subject: Technological development and innovation in the Early Bronze Age Aegean

Περίληψη: Θέμα του σεμιναρίου είναι τα αρχαιολογικά δεδομένα που σχετίζονται με τις τεχνολογικές εξελίξεις και καινοτομίες στην κεραμική, τη μεταλλουργία, τη λιθοτεχνία, και την κατασκευή λίθινων αγγείων και σφραγίδων στο Αιγαίο της Πρώιμης Εποχής του Χαλκού. Προσεγγίζονται ζητήματα όπως η εκμετάλλευση των πηγών, η διακίνηση και τα στάδια επεξεργασίας της πρώτης ύλης, οι τεχνικές παραγωγής, οι κατηγορίες των αντικειμένων, τα περιβάλλοντά εύρεσης και η διακίνησή τους. Συζητώνται τα υπάρχοντα ερμηνευτικά σχήματα, και ιδιαίτερη σημασία δίνεται στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ της τεχνολογίας και του κοινωνικού, πολιτικού, οικονομικού και πολιτισμικού πλαισίου. Τέλος, προσεγγίζονται ζητήματα όπως η τεχνική εξειδίκευση, η τεχνολογία ως πολιτισμικό φαινόμενο, και οι πολιτισμικές παράμετροι που καθορίζουν την εμφάνιση και την αποδοχή μιας τεχνολογικής καινοτομίας.

Summary: This course deals with the archaeological evidence about technological development and innovation in the Early Bronze Age Aegean, including pottery technology, metallurgy, chipped stone industry, and stone curving and glyptic. The issues addressed include the distribution of raw material sources, the technical procedures for the transformation of raw materials into finished objects, the types of products, their contexts and distribution. Existing theoretical approaches are discussed, and special emphasis is given on the bidirectional relationships between technology and its social, economic, political and cultural context. Additional issues discussed include technical specialisation, the non-material aspect of technology, and the cultural parameters which affect the appearance and adoption of technological innovations.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία/ Selected Bibliography

- Bevan, A. *Stone Vessels and Values in the Bronze Age Mediterranean*, Cambridge 2007.
- Carter, T. «Southern Aegean Fashion Victims: An Overlooked Aspect of Early Bronze Age Burial Practices», στο N. Ashton και A. David (επιμ.), *Stories in Stone*. Occasional Paper, 4, 127-144. London 1994.
- Costin, C.L. «Craft Specialization: Issues in defining, documenting, and explaining the organization of production», στο M.B. Schiffer (επιμ.) *Archaeological Method and Theory* 3, 1991, 1-56
- Day, P. M., D.E. Wilson, και E. Kiriatzi, «Reassessing Specialization in Prepalatial Cretan Ceramic Production», στο R. Laffineur και P.P. Betancourt (επιμ.) *TEXNH: Craftsmen, Craftswomen and Craftsmanship in the Aegean Bronze Age*, 275-289. *Aegaeum* 16, 1997. Université de Liège.
- Day P.M. και R.C.P. Doonan (επιμ.), *Metallurgy in the Early Bronze Age Aegean* (Sheffield Studies in Aegean Archaeology 7), Oxford 2007.
- Dobres, M.-A. και Hoffman, C.R. «Social Agency and the dynamics of Prehistoric Technology», *Journal of Archaeological Method and Theory* 1, 3, 1994, 211-258.

- Dobres, M.-A. και Hoffman, C.R. *The Social Dynamics of Technology. Practice, Politics and World Views*. Washington and London 1999.
- Betancourt, P.P., *The Chrysokamino metallurgy workshop and its territory*, (Hesperia Supplement 36), Princeton 2006.
- Craddock, P. T. *Early Metal Mining and Production*. Edinburgh 1995
- Krzyszowska, O. *Aegean Seals. An Introduction*, London 2005.
- Lemonnier, P. Introduction, στο P. Lemonnier (επιμ.) *Technological choices, Transformation in material cultures since the Neolithic*, 1-35. London and New York 1993.
- Λυριτζής, Ι, και Ν. Ζαχαριάς (επιμ.), *Αρχαιο-υλικά. Αρχαιολογικές, αρχαιομετρικές και πολιτισμικές προσεγγίσεις*, Αθήνα 2011.
- Nakou, G., «The cutting edge: a new look at early Aegean metallurgy», *JMA* 8.2 (1995) 1-32.
- Torrence, R. *Production and Exchange of Stone Tools: Prehistoric Obsidian in the Aegean*. Cambridge 1986.
- Tzachili. I. (επιμ.), *Aegean Metallurgy in the Bronze Age*, Αθήνα 2008.
- Van Der Leeuw, S.E. «Risk, perception, innovation», στο S.E. van der Leeuw και R. Torrence (επιμ.) *What's new: a closer look at the process of innovation*, 300-329. London 1989.
- Wilson, D.E. και P.M. Day, «Ceramic Regionalism in Prepalatial Central Crete: The Mesara Imports at EM I to EM II A Knossos», *BSA* 89, 1994, 1-87.

ΝΑΓΙΑ ΠΟΛΥΧΡΟΝΑΚΟΥ ΣΓΟΥΡΠΙΤΣΑ

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Προβλήματα στη Μυκηναϊκή Αρχαιολογία

Subject: Problems in Mycenaean Archaeology

Περίληψη: Στο σεμινάριο θα εξετασθούν διάφορα θέματα, αντικείμενα, έννοιες και ερμηνείες που έχουν απασχολήσει όσους ειδικεύονται στη Μυκηναϊκή Αρχαιολογία. Το ζήτημα των προβλημάτων στην Ελληνική Προϊστορία, γενικά, αποτέλεσε το 1986 θέμα επιτυχημένου συνεδρίου για τα Εκατό χρόνια της Βρετανικής Σχολής στην Αθήνα (*Problems in Greek Prehistory. Centenary Conference of the British School of Archaeology at Athens*, Manchester, April 1986), τα πρακτικά του οποίου εκδόθηκαν δύο χρόνια αργότερα (Bristol 1988) από τους E. French και K. Wardle.

Από τη σελ. 153 κ. εξ. του τόμου των Πρακτικών αυτών οι ανακοινώσεις αφορούσαν σε μυκηναϊκά θέματα ποικίλου περιεχομένου. Από τότε έχουν περάσει τριάντα χρόνια και εν τω μεταξύ έχουν ανακύψει πολλά νέα προβλήματα. Εν τούτοις, αν και οι γνώσεις μας έχουν αυξηθεί, με αποτέλεσμα κενά να έχουν καλυφθεί και οι επιστημονικοί ορίζοντες διευρυνθεί, υπάρχουν ακόμη αναπάντητες ερωτήσεις.

Εκτός του προαναφερθέντος τόμου των Πρακτικών του Συνεδρίου εκείνου, η βιβλιογραφία που θα δοθεί θα αφορά σε κάθε θέμα που θα ανατεθεί, ειδικά.

Summary: During the seminar several issues concerning constructions, objects and interpretations will be examined. They are matters which are characterized as problematic by the scholars involved with the Mycenaean archaeology and in general with the Aegean Prehistory.

The problems referring to the Aegean Prehistory were the subject of a Conference for the 100 years of the British School of Archaeology at Athens, in 1986 (*Problems in Greek Prehistory*. Centenary Conference of the British School of Archaeology at Athens, Manchester, April 1986). The proceedings were published in a volume two years later by E. French and K. Wardle (Bristol 1988).

From page 152 the papers regard Mycenaean archaeological problems of different kinds. Since then 30 years bypassed and new problems arose. Nevertheless, although the evidence multiplied and the knowledge enriched, some question remained answered.

Beside the volume of the aforementioned *Problems in Greek Prehistory*, bibliography will correspond to the subjects of the different essays.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΧΑΣΙΑΚΟΥ - ΑΡΓΥΡΑΚΗ

Εαρινό Εξάμηνο- Spring Semester

Θέμα: Η Μεσοελλαδική Εποχή – μια μακρά περίοδος κρίσης;

Subject: The Middle Helladic Period- a long period of crisis?

Περίληψη: Θα διερευνηθούν τα ρευστά χρονολογικά όρια της εποχής: οι απαρχές της μέσα στον Πρωτοελλαδικό κόσμο και το τέλος της με τη μετάβαση προς τον λαμπρό Μυκηναϊκό πολιτισμό.

Θα αναζητηθεί ο χαρακτήρας και οι κοινωνικές δομές της περιόδου μέσα από τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, τα ταφικά έθιμα, τα μικρά ευρήματα και την κεραμική.

Summary: We will examine the not so well defined chronological limits of the period: its origins in the Early Helladic world and its end with the transition to the glorious Mycenaean civilization.

We will investigate its character and social structure through the architectural remains, the burial practices, the small objects and the pottery.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Select Bibliography

Blackburn, E.T., *Middle Helladic Graves and Burial Customs, with Special Reference to Lerna in the Argolid*, Ph.D. Dissertation, University of Cincinnati, University Microfilms, Ann Arbor 1970.

Boyd, M., *Middle Helladic and Early Mycenaean Mortuary Practices in the Southern and Western Peloponnese*, BAR-IS 1009, Oxford 2002.

Buck, R.J., "Middle Helladic Matt-painted Pottery", *Hesperia* 33 (1964) 231-313.

Cline, E. (επιμ.), *The Oxford Handbook of the Bronze Age Aegean*, Oxford University Press, 2010.

Felten, Fl.- Gaus, W. - Smetana, R. (επιμ.), *Middle Helladic Pottery and Synchronisms, Proceedings of the International Workshop held at Salzburg, Oct. 31st - Nov. 2nd, 2004*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien 2007.

Forsen, J., *The Twilight of the Early Helladics. A study of the disturbances in East, Central and Southern Greece towards the end of the Early Bronze Age*, Jonsered 1997.

- Kilian-Dirlmeier, I., “Reiche Gräber der mittelhelladischen Zeit”, στο Laffineur, R. - W.- D. Niemeier (επιμ.), *Politeia. Society and State in the Aegean Bronze Age, Proceedings of the 5th International Aegean Conference / 5e Rencontre égéenne internationale, University of Heidelberg, Archäologisches Institut, 10-13 April, 1994*, Τόμος I, Université de Liège, Histoire de l'art et archéologie de la Grèce antique; University of Texas at Austin, Program in Aegean Scripts and Prehistory, *Aegaeum* 12, 1995, 49-53.
- Κορρές, Γ., «Ο τύμβος της Βοϊδοκοιλιάς και η γένεσις του τύπου του θολωτού τάφου της Ηπειρωτικής Ελλάδος», *Αρχαιολογικαί Διατριβαί επί θεμάτων της Εποχής του Χαλκού*, Αθηνά 21, Εν Αθήναις 1979-1984.
- Laffineur, R. (επιμ.), *Transition. Le monde égéen du Bronze moyen au Bronze récent, Actes de la deuxième Rencontre égéenne internationale de l'Université de Liège, 18-20 avril 1988*, Université de Liège, Histoire de l'art et archéologie de la Grèce antique, *Aegaeum* 3, 1989.
- Nordquist, G., *A Middle Helladic Village. Asine in the Argolid*, Uppsala 1987.
- Papadimitriou, N., *Built Chamber Tombs of Middle and Late Bronze Age Date in Mainland Greece and the Islands*, BAR International Series 925, Oxford 2001.
- Pelon, Ol., *Tholoi, Tumuli et Cercles Funéraires*, Paris 1986.
- Philippa –Touchais, A., Touchais, G., Voutsaki, S., Wright, J., επιμ., *MESOHELLADIKΑ - ΜΕΣΟΕΛΛΑΔΙΚΑ, La Grèce continentale au Bronze Moyen – Η ηπειρωτική Ελλάδα στη Μέση Εποχή του Χαλκού – The Greek Mainland in the Middle Bronze Age, Actes du colloque international organisé par l' Ecole Française d' Athènes en collaboration avec L' American School of Classical Studies at Athens et le Netherlands Institute in Athens, Athènes, 8-12 mars 2006, BCH Supplément 52*, 2010.
- Rutter, J.B. - S., *The Transition to Mycenaean. A stratified Middle Helladic II to Late Helladic IIA Pottery Sequence from Ayios Stephanos in Laconia*, The Institute of Archaeology, The University of California, Los Angeles, *Monumenta Archaeologica* 4, 1976.
- Zerner, C., *The Beginning of the Middle Helladic Period at Lerna*, Ann Arbor 1979.

ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ – CLASSICAL ARCHAEOLOGY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
1607 - Το πορτρέτο στην μικροτεχνία της ελληνιστικής περιόδου <i>Δ. Πλάντζος</i>	Portraits in Hellenistic miniature arts <i>D. Plantzos</i>
1609 - Δημοσίευση ρωμαϊκών σαρκοφάγων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο <i>Στ. Κατάκης</i>	Publication of Roman Sarcophagi in the National Archaeological Museum <i>St. Katakis</i>
1611 – Η αρχιτεκτονική του 4 ^{ου} αιώνα π.Χ. Οι μεγάλοι κλασικοί <i>Χρ. Κανελλόπουλος</i>	The Architecture of the Fourth Century B.C. The Great Classics <i>Chr. Kanellououlos</i>
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – SPRING SEMESTER	
1614 - Προβλήματα ερμηνείας και αποκατάστασης των αρχιτεκτονικών γλυπτών του Παρθενώνα <i>Ο. Παλαγγιά</i>	Problems in the interpretation and reconstruction of the architectural sculptures of the Parthenon <i>O. Palagia</i>
1616 - Θέματα αρχιτεκτονικής και ιστορικής τοπογραφίας των Αθηνών και της Αττικής από την Αρχαϊκή εποχή μέχρι και την περίοδο της Ρωμαιοκρατίας (VII) <i>Ειρ. Πέππα-Παπαϊωάννου</i>	Topics of the Athenian and Attic Architecture and Historical Topography from the Archaic to the Roman period (VII) <i>Ir. Peppra-Papaioannou</i>
1618 - Ο αθλητισμός στην αρχαία Ελλάδα: αγωνιστικές, πολιτικές, κοινωνικές και καλλιτεχνικές προσεγγίσεις <i>Π. Βαλαβάνης – Ε. Κεφαλίδου</i>	Athletics in ancient Greece: Agonistic, political, social and artistic approaches <i>P. Valavanis – E. Kefalidou</i>

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΛΑΝΤΖΟΣ

Χειμερινό εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Το πορτρέτο στην μικροτεχνία της ελληνιστικής περιόδου
Subject: Portraits in Hellenistic miniature arts

Περίληψη: Το σεμινάριο μελετά την ανάπτυξη της προσωπογραφίας στην ελληνιστική μικροτεχνία, με έμφαση στην σφραγιδογλυφία και την νομισματική. Ερευνάται παράλληλα η αλληλεπίδραση της μικροτεχνίας με τις μνημειακές τέχνες της περιόδου, όπως η πλαστική και η ζωγραφική, και η συμβολή της σφραγιστικής και της νομισματικής στη μελέτη της ελληνιστικής προσωπογραφίας.

Summary: The seminar studies the development of portraiture in the minor arts of the Hellenistic period, with an emphasis on gem-cutting and numismatics. The interaction of minor and luxury arts with monumental sculpture and painting will also be studied, as well as the contribution of sphragistics and numismatics to our understanding of Hellenistic portraiture at large.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- Ashton, S.-A. *Ptolemaic Royal Sculpture from Egypt. The interaction between Greek and Egyptian traditions*, Oxford 2001.
- Boussac, M.-F. & A. Invernizzi (επιμ.). *Archives et sceaux du monde hellénistique BCH Suppl. 29*, Athènes 1996.
- Boardman, J. *Greek Gems and Finger Rings. Early Bronze to Late Classical*, London 1970/2001.
- Kyrieleis, H. *Bildnisse der Ptolemäer*, Berlin 1975.
- La gloire d'Alexandrie*. Κατάλογος έκθεσης, Paris 1998.
- Mørkholm, O. *Early Hellenistic Coinage*, Cambridge 1991.
- Plantzos, D. *Hellenistic Engraved Gems*, Oxford 1999.
- Richter, G.M.A. *The Portraits of the Greeks*. Abridged and revised by R.R.R. Smith, Oxford 1984.
- Smith, R.R.R. *Hellenistic Royal Portraits*, Oxford 1988.
- Stanwick, P.E. *Portraits of the Ptolemies: Greek Kings as Egyptian Pharaohs*, Austin 2002.
- Thompson, D.B. *Ptolemaic Oinochoai and Portraits in Faience*, Oxford 1973.
- Walker, S. & P. Higgs (επιμ.). *Cleopatra of Egypt. From History to Myth*, London 2001.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΚΑΤΑΚΗΣ

Χειμερινό Εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Δημοσίευση ρωμαϊκών σαρκοφάγων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
Subject: Publication of Roman Sarcophagi in the National Archaeological Museum

Περίληψη: Σκοπός του σεμιναρίου είναι η εξέταση της μεθοδολογίας και των διαδοχικών σταδίων για τη δημοσίευση ενός αρχαίου γλυπτού, ειδικότερα μάλιστα όταν αυτό σώζεται αποσπασματικά. Σημείο εκκίνησης είναι η μελέτη του μαρμάρου και του τρόπου δουλειάς του αρχαίου γλύπτη. Θα προχωρήσουμε κατόπιν στην

παρατήρηση και λεπτομερή περιγραφή του θραύσματος, στην αναγνώριση του θέματος και την τυπολογική και τεχνοτροπική εξέτασή του, για να τεκμηριώσουμε, τέλος, τη χρονολόγηση του γλυπτού.

Για την πρακτική εφαρμογή των παραπάνω, κάθε φοιτητής/τρια του σεμιναρίου θα αναλάβει την τελική μελέτη ενός αδημοσίευτου θραύσματος σαρκοφάγου που φυλάσσεται στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών.

Summary: Aim of the seminar is the research of the methodology and the successive steps for the publication of an ancient sculpture, particularly when it is fragmentary preserved. Start point will be the study of the marble and the way of working of the ancient sculptor; we will then proceed to the observation and detailed description of the fragment, the identification of the depicted subject and its typological and stylistically study, to document finally the chronology of the sculpture.

For the practical application of the above, each student will prepare the final study of an unpublished sarcophagus fragment kept in the National Archaeological Museum of Athens.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- F. Baratte, F. & C. Metzger. *Musée du Louvre. Catalogue des sarcophages en pierre d'époques romaine et paléochrétienne*, Paris 1985.
- Elsner, J. & J. Huskinson (επιμ.). *Life, Death and Representation. Some Work on Roman Sarcophagi*, Berlin – New York 2011 (Βιβλιοκρισία: M. Koortbojian, Recent sarcophagus studies, *JRA* 25, 2012, 631-636).
- Ewald, B. Ch. “Men, muscle and myth: Attic sarcophagi in the cultural context of the Second Sophistic”, στο B. Borg (επιμ.), *Paideia: the world of the second sophistic*, Berlin - New York 2004, 229-275.
- Gaggadis-Robin, V. *Les sarcophages païens du musée de l'Arles antique*, Arles 2005 (βιβλιοκρισία: G. Koch, *GGA* 257, 2005, 164-189. Ο ίδιος, στο *Sarkophag-Studien* 6, 2012, 95-110).
- Koch, G. (επιμ.) *Grabeskunst der römischen Kaiserzeit*. Mainz 1993.
- Koch, G. Οι αττικές σαρκοφάγοι και η σημασία τους για την τέχνη της αυτοκρατορικής εποχής, στο Θ. Στεφανίδου-Τιβερίου, Π. Καραναστάση & Δ. Δαμάσκος (επιμ.), *Κλασική παράδοση και νεωτερικά στοιχεία στην πλαστική της ρωμαϊκής Ελλάδας, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου. Θεσσαλονίκη, 7-9 Μαΐου 2009*, Θεσσαλονίκη 2012, 35-56
- Koch, G. & H. Sichtermann. *Römische Sarkophage*, HdArch, München 1982.
- Koortbojian, M. *Myth, Meaning, and Memory on Roman Sarcophagi*, Berkeley 1993.
- Oakley, J. *Die attischen Sarkophage. Andere Mythen*. ASR IX.1.3, Berlin 2011.
- Papagianni E. *Attische Sarkophage mit Eroten und Girlanden*, *Sarkophag-Studien* 9, Ruhpolding 2016.
- Rogge, S. *Die attischen Sarkophage. Achill und Hippolytos*, ASR IX.1.1, Berlin 1995.
- Sichtermann, H. & G. Koch. *Griechischen Mythen auf römischen Sarkophagen*, Tübingen 1975.
- Στεφανίδου-Τιβερίου, Θ. & Ε. Παπαγιάννη. *Ανασκαφή Νικοπόλεως. Σαρκοφάγοι αττικής και τοπικής παραγωγής*, Αθήναι 2015.
- Walker, S. *Roman Sarcophagi in the British Museum*, CSIR Great Britain II.2, London 1990
- Zanker, P. & B. C. Ewald. *Living with Myths. The Imagery of Roman Sarkophagi* (μτφ. J. Slater), Oxford 2004.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Χειμερινό Εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Η αρχιτεκτονική του 4^{ου} αιώνα π.Χ. Οι μεγάλοι κλασικοί

Subject: The Architecture of the Fourth Century B.C. The Great Classics

Περίληψη: Το σεμινάριο εξετάζει την αρχιτεκτονική του 4^{ου} αιώνα ως ανεξάρτητο σύστημα και ταυτόχρονα ως συνδυασμό τάσεων και φαινομένων της κλασικής εποχής. Εξερευνούνται τα ζητήματα της «παρακμής» και της εξέλιξης από τις αξίες του 5^{ου} αιώνα. Οι διαλέξεις και οι εργασίες πραγματεύονται φαινόμενα που αναδύονται ή ανήκουν τυπικά στον 4^ο αιώνα, όπως είναι ο Κορινθιακός ρυθμός, η ανάπτυξη των εσωτερικών χώρων, το θέατρο, οι θόλοι, τα χορηγικά μνημεία, τα Ασκληπιεία, η ανάδυση του Μακεδονικού ύφους και η ναοδομία στην Μ. Ασία.

Summary: This course examines the architecture of the 4th century as an independent system of values and as a combination of trends and phenomena within the classical period. The issues of decline and evolution from 5th century principles will also be explored. Phenomena that typically belong to the 4th century, such as the Corinthian order, the development of interior spaces, the tholoi, Asclepieia and theatra, the choragic monuments and the emergence of the Macedonian styles add to the wide range of topics discussed and investigated during the seminar.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- P. Amandry, E. Hansen, *Le Temple D'Apollon du IV siècle*, FdD 14₂ (Athènes 2010).
H. Bauer, *Korinthische Kapitelle des 4. und 3. Jhs. v. Chr.* (Berlin 1973).
T. D. Boyd, *The Arch and the Vault in Greek Architecture*. *AJA* 82, 1 (1978), 83-100.
J. J. Coulton, *The Stoa at the Amphiaraeion, Oropos*, *BSA* 63 (1968), 147-184.
P. W. Lehmann, *The Hieron. Samothrace* 3 (New York 1982).
H. Knell 1983b, *Dorische Ringhallentempel in spät- und nachklassischer Zeit*, *Jdl* 98, 1983, 203 – 233.
N. Norman, *The temple of Athena Alea at Tegea*, *AJA* 88 (1984), 169-194.
Α. Ορλάνδος, *Ο ναός του Απόλλωνος Πτώου*, *ΑΔ* 1B (1915) 94-100.
E. Østby, (ed.), *Tegea II, Investigations in the Sanctuary of Athena Alea 1990-94 and 2004*, *Papers and Monographs from the Norwegian Institute at Athens* 4 (Athens 2014).
G. Roux, *L'architecture de l'Argolide aux ive et iiie siecles avant J.-C.* (Paris 1961).
F. Seiler, *Die griechische Tholos: Untersuchungen zur Entwicklung, Typologie und Funktion kunstmäßiger Rundbauten* (Mainz am Rhein 1986).
R. Townsend, *The Philippeion and Fourth Century Athenian Architecture*. In *The Macedonians in Athens 322-229 B.C.*, edited by O. Palagia and S.V. Tracy, 93-101. (Oxford 2003).
R. Townsend, *Classical signs and anti-classical signification in 4th century Athens*, *Hesperia* 33 (2004) 305-326.
R.A. Tomlinson, *The Doric Order: Hellenistic Critics and Criticism*. *JHS* 83 (1963), 133-145.

ΟΛΓΑ ΠΑΛΑΙΓΓΙΑ

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Προβλήματα ερμηνείας και αποκατάστασης των αρχιτεκτονικών γλυπτών του Παρθενώνα

Subject: Problems in the interpretation and reconstruction of the architectural sculptures of the Parthenon

Περίληψη: Ο γλυπτός διάκοσμος του Παρθενώνα αποτελεί το σημαντικότερο σύνολο αρχιτεκτονικών γλυπτών του αρχαίου κόσμου. Ο ναός είναι δωρικός και κοσμεύεται με μετόπες, ιωνική ζωφόρο και αετώματα. Ο Πausanίας αναφέρει μόνο τα αετώματα αλλά βρίσκουμε πολλές επιδράσεις των γλυπτών του Παρθενώνα στην αγγειογραφία και την γλυπτική νεωτέρων εποχών του αρχαίου κόσμου. Τα γλυπτά είχαν πολλές περιπέτειες, καθώς ακρωτηριάστηκαν κατά την μετατροπή του ναού σε χριστιανική εκκλησία, βομβαρδίστηκαν από τον Μοροζίνι και αποσπάστηκαν βίαια από το κτίριο από τους Βενετούς, τους Γάλλους και τους Άγγλους. Η αποκατάσταση των αετωμάτων και η ερμηνεία της ζωφόρου και των μετοπών απασχολούν την έρευνα ήδη από τον 18^ο αιώνα. Σκοπός του σεμιναρίου είναι να κατανοήσουμε τα σκοτεινά σημεία του γλυπτού διακόσμου και να προσεγγίσουμε τις προσπάθειες που έγιναν για την αποκατάσταση των χαμένων μορφών.

Summary: The architectural sculptures of the Parthenon constitute the most significant such complex of the ancient world. The Parthenon is a Doric temple, decorated with sculptured metopes, an Ionic frieze, and pedimental statues. Pausanias only mentions the pediments but there are reflections of the architectural sculptures of the Parthenon on vase-paintings and sculptures in later periods of classical antiquity. The sculptures were damaged on several occasions, e.g., during the conversion of the temple into a Christian church, the bombardment of the Acropolis by Morosini, and the removal of sculptures by the Venetians, the French and the English. Research into the reconstruction of the original composition of the pediments and the interpretation of the metopes and frieze already began in the 18th century. This seminar aims to address questions of interpretation of the extant figures and reconstruction of the lost pedimental figures.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- Beschi, L. “Η ζωφόρος του Παρθενώνα. Μια νέα πρόταση ερμηνείας», στο H. Kyrieleis (επιμ.), *Archaische und klassische griechische Plastik II*, Mainz 1985, 199-224.
- Berger, E. *Parthenon-Kongress Basel*, Mainz 1984.
- Brommer, F. *The Sculptures of the Parthenon*, London 1979.
- Connelly, J. B. *The Parthenon Enigma*, New York 2014.
- Δεσπίνης, Γ. *Παρθενώνεια*, Αθήνα 1982.
- Mantis, A. “Parthenon central south metopes: new evidence”, στο D. Buitron-Oliver (επιμ.). *The Interpretation of Architectural Sculpture in Greece and Rome*, Hanover - London 1997, 66-81.

- Μάντης, Α. «Επιστροφή στην κεφαλή του Μουσείου Ακρόπολης 2381», στο Π. Βαλαβάνης (επιμ.), *Ταξιδεύοντας στην Κλασική Ελλάδα*, Αθήνα 2011, 171-187.
- Neils, J. *The Parthenon Frieze*, Cambridge 2001.
- Neils, J. (επιμ.) *The Parthenon. From Antiquity to the Present*, Cambridge 2005.
- Palagia, O. *The Pediments of the Parthenon*, Leiden 1993.
- Palagia, O. “First among equals: Athena in the east pediment of the Parthenon”, στο D. Buitron-Oliver (επιμ.), *The Interpretation of Architectural Sculpture in Greece and Rome*, Hanover - London 1997, 29-49.
- Palagia, O. “The Parthenon frieze: boy or girl?” *AntK* 51, 2008, 3-7.
- Παλαγγιά, Ο. “Οι γυναίκες στη λατρεία της Αθηνάς”, στο Ν. Καλτσάς & Α. Shapiro (επιμ.), *Γυναικών Λατρείες*, Αθήνα – Νέα Υόρκη 2009, 30-37.
- Pollitt, J. J. “The meaning of the Parthenon frieze”, στο D. Buitron-Oliver (επιμ.), *The Interpretation of Architectural Sculpture in Greece and Rome*, Hanover - London 1997, 50-65.
- Queyrel, F. *Le Parthénon*, Paris 2008.
- Williams, D. *The East Pediment of the Parthenon from Perikles to Nero*, *BICS Supplement* 118, London 2013.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΕΠΠΑ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Θέματα αρχιτεκτονικής και ιστορικής τοπογραφίας των Αθηνών και της Αττικής από την Αρχαϊκή εποχή μέχρι και την περίοδο της Ρωμαιοκρατίας (VII)

Subject: Topics of the Athenian and Attic Architecture and Historical Topography from the Archaic to the Roman period (VII)

Περίληψη: Το σεμινάριο περιλαμβάνει καταγραφή και μελέτη αποσπασματικού αρχιτεκτονικού υλικού από το «Διογένειον Γυμνάσιον» με σκοπό τη συγγραφή πρωτότυπων δοκιμίων.

Summary: The seminar includes the description and study of the fragmentary architectural material from the “*Diogeneion Gymnasium*” intending for written documented contributions.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- Adam, J.-P. *La construction romaine*, Paris ²1989.
- Αρχαίον των Μνημείων των Αθηνών και της Αττικής* (2 τόμοι), Αθήνα 1992 - 1993.
- Bauer, H. *Korinthische Kapitelle des 4. und 3. Jahrhunderts v. Chr.*, Berlin 1973.
- Boerker, Ch. *Blattkelchkapitelle*, Berlin 1965.
- Dinsmoor, W. B. *The Architecture of Ancient Greece*, London ³1975.
- Ginouvés, R., R. Martin, κ.ά. *Dictionnaire méthodique de l'architecture grecque et romaine* I - III, Rome 1985-1998.
- Greco, E. κ.ά. *Topografia di Atene. Sviluppo urbano e monumenti dalle origini all III sec. d. C. I-VIII*, Atene-Paestum 2010-2015.
- Hellmann, M. Chr. *L'architecture grecque. 1. Les principes de la construction*, Paris 2002.

- v. Hesberg, H. *Konsolengeisa des Hellenismus und der frühen Kaiserzeit*, RM Erg. 24, Mainz 1980.
- Κορρές, Μ. & Χ. Μπούρας, *Μελέτη Αποκαταστάσεως του Παρθενώνος*, Αθήνα 1983.
- Müller-Wiener, W. *Η Αρχιτεκτονική στην Αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα 1995.
- Ορλάνδος, Α. Κ. *Τα Υλικά Δομής των Αρχαίων Ελλήνων και οι Τρόποι Εφαρμογής αυτών*, Αθήνα 2004.
- Τανούλας, Τ. & Μ. Ιωαννίδου. *Μελέτη Αποκαταστάσεως των Προπυλαίων*, Αθήνα 2002.
- Travlos, J. *Bildlexikon zur Topographie des antiken Athen*, Tübingen 1971.
- Willers, D. *Hadrians Panhellenisches Programm*, AntK Beih. 16, Basel 1990.

ΠΑΝΟΣ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ – ΕΥΡΙΑΔΙΚΗ ΚΕΦΑΛΙΔΟΥ

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Ο αθλητισμός στην αρχαία Ελλάδα: αγωνιστικές, πολιτικές, κοινωνικές και καλλιτεχνικές προσεγγίσεις.

Subject: Athletics in ancient Greece: Agonistic, political, social and artistic approaches

Περίληψη: Οι αθλητικοί αγώνες της αρχαίας Ελλάδας αποτελούσαν ένα πυρηνικό συστατικό της δημόσιας ζωής των Ελλήνων και μια μοναδική ευκαιρία συνάντησης, επικοινωνίας και όσμωσης. Ήταν εκδηλώσεις πανελλήνιου ή τοπικού χαρακτήρα, που διοργανώνονταν στο πλαίσιο είτε θρησκευτικών πανηγύρεων είτε επιτάφιων εκδηλώσεων προς τιμήν σημαντικών ατόμων.

Στο σεμινάριο εξετάζονται, μέσα από τις αρχαίες γραπτές πηγές, τις επιγραφές, τα ευρήματα και την εικονογραφία, ποικίλες εκφάνσεις του αρχαίου αθλητισμού, όπως λ.χ. το καθαρά αγωνιστικό μέρος, οι νικητήριες τελετές, τα έπαθλα, οι επινίκιες εκδηλώσεις, η λατρεία σπουδαίων αθλητών, κ.ά. Ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στις ποικίλες πολιτικές, κοινωνικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες, που ελάμβαναν χώρα με αφορμή τους αθλητικούς αγώνες.

Summary: Athletic games were one of the core elements of public life in ancient Greece and they provided a unique opportunity for Greeks to communicate and to interact. Games were held as part of Panhellenic or local gatherings organized on the occasion either of religious festivals or of funerary celebrations in honour of important individuals.

The seminar examines various ancient sources (texts, inscriptions, finds and iconography) in order to explore multiple aspects of Greek athletics, such as the agonistic part, the victory ceremonies and celebrations, the prizes, the heroization and the worship of famous athletes, etc. Special emphasis will be placed on the political, social and artistic aspects of the athletic contests.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- Βαλαβάνης, Π. *Ιερά και αγώνες στην αρχαία Ελλάδα (Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα, Αθήνα)*, Αθήνα 2004 [και στα αγγλικά: Valavanis, P. *Games and Sanctuaries in Ancient Greece (Olympia, Delphi, Isthmia, Nemea, Athens)*, μετάφρ. D. Hardy, Athens 2004].
- Beale, A. *Greek Athletics and the Olympics*, Cambridge 2011.

- Bentz, M. *Panathenäische Preisamphoren. Eine athenische Vasengattung und ihre Funktion vom 6.-4. Jahrhundert v. Chr.*, Basel 1998.
- Crowther, N. B. *Athletika. Studies on the Olympic Games and Greek Athletics*, Hildesheim 2004.
- Decker, W. *Ο αθλητισμός στην ελληνική αρχαιότητα* (μτφ. Α. Μακατσώρη), Αθήνα 2004.
- Golden, M. *Sport in the Ancient World from A to Z*, London - New York 2004.
- Καλτσάς, Ν. (επιμ.). *ΑΓΩΝ* (Κατάλογος Έκθεσης – Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο 2004), Αθήνα 2004.
- Κεφαλίδου, Ε. *Νικητής: Εικονογραφική μελέτη του αρχαίου ελληνικού αθλητισμού*, Θεσσαλονίκη 1996.
- Kyle, D. C. *Sport and Spectacle in the Ancient World*, Malden 2007.
- Miller, S. G. *Ancient Greek Athletics*, New Haven 2004.
- Miller, S. G. *Arete. Greek Sports from Ancient Sources*, Berkeley – Los Angeles 2012.
- Nicholson, N. J. *Aristocracy and Athletics in Archaic and Classical Greece*, Cambridge 2005.
- Palagia, O. & A. Choremi-Spetsieri (επιμ.). *The Panathenaic Games*, Oxford 2007.
- Papakonstantinou, Z. *Sport in the Cultures of the Ancient World. New Perspectives*, London 2010.
- Scanlon, T. F. *Eros and Greek Athletics*, Οξφόρδη 2002
- Σταμπολίδης, Ν. Χ. & Γ. Τασούλας (επιμ.). *Μεγάλη Ελλάδα. Αθλητισμός και Ολυμπισμός στην Περιφέρεια του ελληνικού κόσμου* (Κατάλογος έκθεσης – Αθήνα, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης 2004), Αθήνα 2004.

BYZANTINΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ - BYZANTINE ARCHAEOLOGY**ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER****1613** - Τέχνη και πολιτική στην περίοδο των Μακεδόνων (867-1056)*Γ. Πάλλης*

Art and politics during the rule of the Macedonian Dynasty (867-1453)

*G. Pallis***ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ-ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ
WINTER – SPRING SEMESTER****1620** - Διεπιστημονικό Σεμινάριο «Νίκος Οικονομίδης» (έναρξη τον Ιανουάριο)Πανεπιστήμιο Αθηνών – Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας
σε συνεργασία με Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών / Τομέας Βυζαντινών
Ερευνών/ Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών«7ος-9^{ος} αιώνες (610-867): περίοδος κρίσης και ζυμώσεων, ανασυγκρότησης
και αναμόρφωσης»*Ειρ. Χρήστου - Σ. Καλοπίση-Βέρτη (σε συνεργασία με τον Στ. Λαμπάκη)***Interdisciplinary Postgraduate Seminar «Nikos Oikonomides»** (starts in
January)University of Athens – Department of History & Archaeology in collaboration
with the Institute for Historical Research / Section for Byzantine Research /
National Hellenic Research Foundation“Seventh-Ninth Centuries (610-867): a period of crisis and fermentation, of
reorganization and reformation”*Ir. Christou – S. Kalopissi-Verti (in collaboration with St. Lampakis)***ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – SPRING SEMESTER****1622** - Μονεμβασία, Μυστράς και η ευρύτερη περιοχή τους: τέχνη και κοινωνία στη
νότια Πελοπόννησο κατά τη μέση και ύστερη βυζαντινή περίοδο.*Μ. Κωνσταντουδάκη-Κιτρομηλίδου - Μ. Παναγιωτίδη-Κεσσίσογλου*Monemvasia, Mystras and the broader area: art and society in the southern
Peloponnese during the Middle and Late Byzantine periods*Μ. Constantoudaki-Kitromilides - Μ. Panagiotidi-Kessissoglou***1624** - Αρχιτεκτονική και πολεοδομία στην αυγή της *Περίόδου των Μετασχηματισμών*
*Πλ. Πετρίδης*Architecture and urban planning at the beginning of the *Period of*
*Transformations**Pl. Petridis*

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΛΛΗΣ

Χειμερινό εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Τέχνη και πολιτική στην περίοδο των Μακεδόνων (867-1056)

Subject: Art and politics during the rule of the Macedonian Dynasty (867-1453)

Περίληψη: Η άσκηση πολιτικής μέσω της τέχνης αποτελεί μια πρακτική που εφαρμόστηκε σε μεγάλη κλίμακα κατά την περίοδο της δυναστείας των Μακεδόνων. Η αρχιτεκτονική, κοσμική και εκκλησιαστική, χρησιμοποιήθηκε ως μέσον αυτοκρατορικής επίδειξης αλλά και αποκατάστασης της κρατικής κυριαρχίας και οικονομικής αναζωογόνησης σε περιοχές που επανέρχονταν στον έλεγχο του Βυζαντίου. Η επίδειξη δύναμης ή προσωπικής ευσέβειας διακρίνεται επίσης σε σύνολα ζωγραφικής που χορήγησαν σημαίνοντα πρόσωπα της περιόδου. Αντίστοιχα κίνητρα εντοπίζονται και σε σύγχρονα έργα μικροτεχνίας, όπως εικονογραφημένα χειρόγραφα και σμάλτα, ενώ ορισμένα χρησιμοποιήθηκαν ως διπλωματικά εργαλεία στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής. Στόχος του μαθήματος είναι η εξέταση των εκφάνσεων της πρακτικής αυτής σε έργα αρχιτεκτονικής, ζωγραφικής και μικροτεχνίας, και η αποτίμηση του τρόπου με τον οποίο την αξιοποίησαν πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν στα πράγματα της περιόδου, όπως ο Ρωμανός Α΄ Λακαπηνός, ο Βασίλειος ο Νόθος, ο Κωνσταντίνος Θ΄ Μονομάχος κ.ά.

Summary: The use of arts in exercising politics constitutes a practice that was adapted up to a large scale in Byzantium during the rule of the Macedonian dynasty. Secular and church architecture was used to demonstrate imperial power, as well as a means to reconstitute byzantine authority and to revive the economy in regions that had recently come back to byzantine control. Display of power or personal devotion is also evident in several painted decorations of the era, sponsored by prominent dignitaries and persons with political ambitions. Similar motives are also traceable in works of minor arts, such as lavishly illuminated manuscripts and enamels, while others were used as diplomatic instruments in exercising foreign policy. The seminar aims to study the manifestation of this practice in works of architecture, painting and minor arts, and the way in which it was adapted by leading personalities in the politics of this era, e.g. Romanos I Lecapenos, Basil the Nothos, Constantine IX Monomachos and others.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selected bibliography

- Brubaker, L. "Politics, Patronage, and Art in Ninth-Century Byzantium: The *Homilies* of Gregory of Nazianzus in Paris (B.N. Gr. 510)", *DOP* 39, 1985, 1-13.
- Cutler, A. *Imagery and Ideology in Byzantine Art, Variorum Reprints*, Aldershot 1992.
- Cutler, A. *Byzantium, Italy and the North. Papers on Cultural Relations*, London 2000.
- Eastmond, A. "The Heavenly Court, Courtly Ceremony, and the Great Byzantine Ivory Triptychs of the Tenth Century", *DOP* 69, 2015, 71-114.
- Evans, H. C. & W. D. Wixom (επιμ.). *The Glory of Byzantium. Art and Culture of the Middle Byzantine Era, A.D. 843-1261*, New York 1997.

- Hetherington, P. *Enamels, Crowns, Relics and Icons. Studies on Luxury Arts in Byzantium*, Farnham 2008.
- Jolivet-Lévy, C. “L’image de pouvoir dans l’art byzantine à l’ époque de la dynastie macedonienne (867-1056)”, *Byzantion* 57, 1987, 441-470.
- Kalavrezou-Maxeiner, I. “The Portraits of Basil I in Par.gr. 510”, *JÖB* 27, 1978, 19-24.
- Kalavrezou, I. “Irregular Marriages in the Eleventh Century and the Zoe and Constantine Mosaic in Hagia Sophia”, στο A. Laiou & D. Simon (επιμ.), *Law and Society in Byzantium: Ninth – Twelfth Centuries*, Washington D.C. 1994, 241-259.
- Magdalino, P. “Observations on the *Nea Ekklesia* of Basil I”, *JÖB* 37, 1987, 51-64.
- Magdalino, P. “The Bath of Leo the Wise and the “Macedonian Renaissance” Revisited: Topography, Iconography, Ceremonial and Ideology”, *DOP* 42, 1988, 97-118.
- Maguire, H. (επιμ.). *Byzantine Court Culture from 829 to 1204*, Washington D.C. 1997.
- Mango, C. *The Art of the Byzantine Empire, 312-1453. Sources and Documents*, Toronto 1986.
- Μαρκόπουλος, Α. (επιμ.). *Ο Κωνσταντίνος Ζ΄ ο Πορφυρογέννητος και η Εποχή του. Β΄ Διεθνής Βυζαντινολογική Συνάντηση* (Δελφοί, 22 – 26 Ιουλίου 1987), Αθήνα 1989.
- Ödekan, A., N. Necipoğlu & E. Akyürek (επιμ.). *The Byzantine Court: Source of Power and Culture. Papers from the Second International Sevgi Gönül Byzantine Studies Symposium* (Istanbul, 21-23 June 2010), Koç University Press 2013.
- Oikonomides, N. *Society, Culture and Politics in Byzantium, Variorum Reprints*, Aldershot 2005.
- Ševčenko, I. “The Illuminators of the Menologium of Basil II”, *DOP* 16, 1962, 245-276.
- Thierry, N. “Le souverain dans les programmes d’églises en Cappadoce et en Georgie du Xe au XIIIe siècles”, *Revue des Études Géorgiennes et Caucasiennes* 4 (1998) 127-170.
- Wander, St. H. *The Joshua Roll*, Wiesbaden 2012.

Διεπιστημονικό Σεμινάριο «Νίκος Οικονομίδης»

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΗΣΤΟΥ - ΣΟΦΙΑ ΚΑΛΟΠΙΣΗ-ΒΕΡΤΗ (σε συνεργασία με τον **ΣΤΥΛΙΑΝΟ ΛΑΜΠΑΚΗ [ΕΙΕ/ΙΒΕ]**)
(έναρξη τον Ιανουάριο)

Θέμα: 7ος-9^{ος} αιώνες (610-867): περίοδος κρίσης και ζυμώσεων, ανασυγκρότησης και αναμόρφωσης.

Subject: Seventh-Ninth Centuries (610-867): a period of crisis and fermentation, of reorganization and reformation.

Περίληψη: Ο 7^{ος} αιώνας είχε χαρακτηριστεί από τους ιστορικούς ως η απαρχή των άλλοτε λεγόμενων «σκοτεινών αιώνων» της βυζαντινής αυτοκρατορίας, ενώ συγχρόνως διαπίστωναν ότι τα μέσα του 9^{ου} αιώνα σηματοδοτούν την απαρχή της αναγέννησης της αυτοκρατορίας σε πολιτικό, στρατιωτικό και πνευματικό επίπεδο.

Η σύγχρονη έρευνα έχει αποδείξει ότι ο όρος «σκοτεινοί αιώνες» δεν αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα, γιατί οι εσωτερικές διεργασίες που συντελούνταν στο βυζαντινό κράτος, αρχής γενομένης από τον περιορισμό των συνόρων του, λόγω των αραβικών κατακτήσεων, ήταν ριζικές και αναπροσανατολισμένες στη νέα πραγματικότητα, παρά τις επιμέρους υστερήσεις και αδυναμίες. Στο πλαίσιο του σεμιναρίου εξετάζονται οι πολιτικές, στρατιωτικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούσαν στο διάστημα τριών αιώνων βυζαντινής ιστορίας, καθώς ζητήματα, όπως η απώλεια μεγάλων αστικών κέντρων της Ανατολής, η υποβάθμιση της αστικής οικονομίας, όπως και εσωτερικά πολιτικά και θρησκευτικά προβλήματα, οδήγησαν το κράτος στην αναθεώρηση προτεραιοτήτων και στη συνεπακόλουθη ανασυγκρότηση και αναμόρφωση, οι οποίες οδήγησαν στη «Μακεδονική Αναγέννηση» των επόμενων αιώνων. Όσον αφορά στην τέχνη, στη ναοδομία της εποχής παρατηρείται η σταδιακή εξελικτική πορεία της μετάβασης από τους παλαιοχριστιανικούς τύπους στον εγγεγραμμένο σταυροειδή ναό που θα παγιωθεί κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο. Άμεσος είναι ο αντίκτυπος της αυτοκρατορικής εικονομαχικής πολιτικής στο ζωγραφικό διάκοσμο των ναών. Η διακόσμηση των εκκλησιών περιλαμβάνει σταυρούς, κυρίως στην αψίδα, παραστάσεις ζώων, φυτικά και γεωμετρικά θέματα. Θα εξεταστούν οι απόψεις παλαιότερων και νεότερων ερευνητών για τον ανεικονικό διάκοσμο των μνημείων των μεγάλων πόλεων (Κωνσταντινούπολη, Νίκαια, Θεσσαλονίκη) αλλά και της περιφέρειας (Καπαδοκία, νησιά Αιγαίου, Μάνη) και θα συζητηθούν οι προβληματισμοί για την επικράτηση του ανεικονικού πνεύματος της Ανατολής σε μία περίοδο σύγκρουσης και συμβίωσης με το αραβικό στοιχείο. Μετά την οριστική αποκατάσταση των εικόνων το 843, διαμορφώνεται ένα νέο εικονογραφικό πρόγραμμα που βασίζεται στην έννοια της ενσάρκωσης του Λόγου, το οποίο θα αποτελέσει την αφετηρία για τις μελλοντικές εξελίξεις στην τέχνη. Τέλος, ως προς τη φιλολογική παραγωγή δεν εκφράζονται πλέον με απόλυτο τρόπο, όπως παλαιότερα, απόψεις περί ανυπαρξίας πνευματικής ζωής και περί σιγής των γραμμάτων. Έχει γίνει ευρύτερα αποδεκτή η άποψη ότι υπήρχε περισσότερο μια κρίση και της γνώσης, ως απόρροια της κρίσης της εποχής σε όλους τους τομείς. Η γραμματεία γενικά της περιόδου παρουσιάζει αρκετές ενδιαφέρουσες πτυχές, οι χαρακτηριστικότερες από τις οποίες θα αναλυθούν στο σεμινάριο.

Summary: The seventh century had been characterized by past historians as the beginning of what used to be known as the “Dark Ages” of the Byzantine Empire; at the same time, those historians had come to the conclusion that the middle of the ninth century mark the beginning of the renaissance of the Empire in terms of politics, warfare, and culture. Modern research has shown that the term “Dark Ages” does not reflect reality, since the internal workings that were taking place within the Byzantine state, starting from the shrinking of its borders due to Arab conquests, were radical and re-oriented towards the new reality, despite individual shortcomings and weaknesses. The seminar examines the political, military, religious and cultural conditions that prevailed within the span of three centuries of Byzantine history, since it was issues such as the loss of large urban centres of the East, the degradation of urban economy, as well as internal political and religious problems, that led the state to reconsider its priorities resulting in reconstruction and reform that led to the “Macedonian Renaissance” of later centuries. As far as art is concerned, the church architecture of the period is noted for the gradual evolutionary course of the transition from Early Christian types to the cross-in-square plan that will take root during the Middle Byzantine period. Imperial iconoclastic policies had a direct impact on

monumental painting. The interior decoration of churches comprises crosses, mainly in the apse, representations of animals, stylized floral and geometric motifs. We will examine the views of earlier and modern scholars regarding the aniconic decoration in the monuments of great cities (Constantinople, Nicaea, Thessaloniki), as well as those of the periphery (Cappadocia, Aegean Sea islands, Mani), and discuss the thinking behind the prevalence of the aniconic spirit of the Orient during a period of conflict and coexistence with the Arab element. After the final restoration of the icons in 843, a new iconographic program develops, based on the concept of the Incarnation of the Divine Word, which will serve as a starting point for future developments in art. Finally, with regard to literary output, earlier views on the lack of cultural life and the silence of letters are no longer expressed in an absolute manner. The view that is currently accepted by a wide range of researchers is that the break in question was more like a crisis of knowledge stemming from the overall crisis that had engulfed every aspect of life during this period. The literature of the era in general presents several interesting facets, of which the most characteristic will be analyzed in the seminar.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- Barber, Ch. *Figure and Likeness. On the Limits of Representation in Byzantine Iconoclasm*, Princeton N.J. 2002.
- Brandes, W. *Finanzverwaltung in Krisenzeiten: Untersuchungen zur byzantinischen Administration im 6.–9. Jahrhundert, Forschungen zur byzantinischen Rechtsgeschichte 25*, Frankfurt am Main 2002.
- Brubaker, L. *Inventing Byzantine Iconoclasm*, London 2012.
- Brubaker, L. – J. Haldon. *Byzantium in the iconoclast era (c. 680-850). The sources: an annotated survey. With a contribution on the architecture of iconoclasm*, Ashgate 2001.
- Brubaker, L. – J. Haldon. *Byzantium in the iconoclast era (c. 680-850). A History*, New York 2011.
- Cheynet J.-Cl. (επιμ.). *Ο βυζαντινός κόσμος, τ. Β': Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία (624-1204)*, Αθήνα 2011 (τα σχετικά κεφ. για τους 7^ο-9^ο αιώνες).
- Efthymiadis, St. (επιμ.). *The Ashgate Research Companion to Byzantine Hagiography, τ. I: Periods and Places*, Routledge 2011
τ. II: *Genres and contexts*, Routledge 2014.
- Grabar, A. *L'iconoclasme byzantin*, Paris 1957, β' έκδοση 1984.
- Haldon, J.F. *Byzantium in the seventh century. The Transformation of a Culture*, Cambridge 1993.
- Καρπόζηλος, Α. *Βυζαντινοί Ιστορικοί και Χρονογράφοι, τ. Α' και Β'*, Αθήνα 1997, 2002.
- Kazhdan, A. *A History of Byzantine Literature (650-850)*, in collaboration with L.F. Sherry – Ch. Angelidi, *EIE/IBE, Ερευνητική Βιβλιοθήκη 2*, Athens 1999.
- Κουντούρα-Γαλάκη, Ε. (επιμ.). *Οι σκοτεινοί αιώνες του Βυζαντίου (7ος-9ος αι.)*, *EIE / IBE, Διεθνή Συμπόσια 9*, Αθήνα 2001.
- Lemerle, P. *Ο πρώτος βυζαντινός Ουμανισμός. Σημειώσεις και παρατηρήσεις για την εκπαίδευση και την παιδεία στο Βυζάντιο από τις αρχές ως τον 10ο αιώνα (Le premier humanisme byzantin: μτφ. Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου)*, Αθήνα 1981.
- Rochow, I. *Byzanz im 8. Jahrhundert in der Sicht des Theophanes*, Berlin 1991.

**MARIA ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΔΑΚΗ-ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΟΥ ΚΑΙ
ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ-ΚΕΣΙΣΣΟΓΛΟΥ**

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: "Μονεμβασία, Μυστράς και η ευρύτερη περιοχή τους: τέχνη και κοινωνία στη νότια Πελοπόννησο κατά τη μέση και ύστερη βυζαντινή περίοδο".

Subject: "Monemvasia, Mystras and the broader area: art and society in the southern Peloponnese during the Middle and Late Byzantine periods".

Περίληψη: Θα ανιχνευτούν τα χαρακτηριστικά της ζωγραφικής ως φαινομένου καλλιτεχνικού και κοινωνικού στη νότια Πελοπόννησο, διαχρονικά στους μέσους και ύστερους βυζαντινούς χρόνους. Θα εξεταστεί η ζωγραφική στους ναούς των δύο διαδοχικών διοικητικών και πολιτισμικών κέντρων στην περιοχή, της Μονεμβασίας και του Μυστρά, η ζωγραφική της περιφέρειάς τους και η σχέση της με την τέχνη στην Κωνσταντινούπολη αφενός και στις άλλες επαρχίες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας αφετέρου. Σκοπός του σεμιναρίου είναι μέσα από τη μελέτη της μνημειακής ζωγραφικής να αναδειχθούν ζητήματα χορηγίας και ταυτότητας, εικονογραφίας και τεχνοτροπίας, πολιτισμικών και καλλιτεχνικών επιρροών, πνευματικών ρευμάτων και σχέσεων με τη Δύση, νοοτροπιών αλλά και υλικού πολιτισμού και πρακτικών της καθημερινότητας της εποχής, στο ποσοστό που το σωζόμενο εικαστικό υλικό το επιτρέπει. Οι υπάρχουσες ιστορικές πηγές θα ληφθούν επίσης υπ' όψιν.

Summary: We will investigate the special features of painting as an artistic and social phenomenon in the southern Peloponnese during the Middle and Late Byzantine period. We will examine religious painting in the two successive administrative and cultural centres of the area, namely Monemvasia and Mystras, and their broader region, and its relationship with the art of Constantinople on the one hand as well as with that of other provinces of the Byzantine Empire on the other. The aim of the seminar is to throw some light, through the study of monumental painting, on matters concerning patronage and identity, iconography and style, cultural and artistic influences, spiritual currents and relationships with the West, mentalities of the period as well as the material culture and everyday practices, to the extent the surviving pictorial evidence allows so. Also, existing historical sources will be taken into account.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

- Ασπρά-Βαρδαβάκη, Μ. & Μ. Εμμανουήλ. *Η Μονή της Παντάνασσας στον Μυστρά. Οι τοιχογραφίες του 15ου αιώνα*, Αθήνα 2005.
- Bon, A. *La Morée franque: Recherches historiques, topographiques et archéologiques sur la principauté d' Achaïe (1205-1430)*, Paris 1969.
- Δημητροκάλλης, Γ. *Γεράκι: Οι τοιχογραφίες των ναών του Κάστρου*, Αθήνα 2001.
- Δρανδάκης, Ν. [Βυζαντινά τοιχογραφία της Μέσα Μάνης, Αθήνα 1995.](#)
- Δρανδάκης, Ν. *Μάνη και Λακωνία, Α' - Ε' (επιμ. Χ. Κωνσταντινίδη)*, Αθήνα 2009.
- Dufrenne, S. *Les programmes iconographiques des églises byzantines de Mistra*, Paris 1970.
- Εμμανουήλ, Μ. "Το εικονογραφικό πρόγραμμα του καθολικού της Μονής Περιβλέπτου στον Μυστρά και το ζήτημα του κτήτορα", στο Β. Κατσαρός

- & Α. Τούρτα (επιμ.), *Αφιέρωμα στον ακαδημαϊκό Παναγιώτη Α. Βοκοτόπουλο*, Αθήνα 2015.
- Ετζέογλου, Ρ. *Ο ναός της Οδηγήτριας του Βροντοχίου στον Μυστρά. Οι τοιχογραφίες του νάρθηκα και η λειτουργική χρήση του χώρου*, Αθήνα 2013.
- Gerstel, S. (επιμ.). *Viewing the Morea. Land and People in the Late Medieval Peloponnese*, Washington DC 2013.
- Καλλιγά, Χ. *Η βυζαντινή Μονεμβασία και οι πηγές της ιστορίας της*, Αθήνα 2003.
- Καλλιγά, Χ., *Μονεμβασία. Μία βυζαντινή πόλις-κράτος*, Αθήνα 2010.
- Καλονάρος, Π. (επιμ.). *Το Χρονικόν του Μορέως*, Αθήνα 1966 (¹1940).
- Kalopissi-Verti, S. "Mistra. A Fortified Late Byzantine Settlement", στο J. Albani & E. Chalkia (επιμ.), *Heaven and Earth. Cities and Countryside in Byzantine Greece*, Athens 2013, 224-239.
- Millet, G. *Monuments byzantins de Mistra. Matériaux pour l'étude de l'architecture et de la peinture en Grèce aux XIVème et XVème siècles*, I-II, Paris 1910.
- Μουρίκη, Ντ. *Οι τοιχογραφίες του Αγίου Νικολάου στην Πλάτσα της Μάνης*, Αθήνα 1975.
- Μουτσόπουλος, Ν. & Γ. Δημητροκάλλης. *Γεράκι. Οι εκκλησίες του οικισμού*, Θεσσαλονίκη 1981.
- Zakythinis. D. *Le Despotat grec de Morée. Histoire politique*, I-II, London 1975 (αναθεωρ. έκδοση).

ΠΛΑΤΩΝ ΠΕΤΡΙΑΔΗΣ

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Αρχιτεκτονική και πολεοδομία στην αυγή της *Περίόδου των Μετασχηματισμών*

Subject: Architecture and urban planning at the beginning of the *Period of Transformations*

Περίληψη: Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου θα διερευνηθούν οι δραματικές αλλαγές που συντελούνται στο αστικό τοπίο από την αρχή της περιόδου των Μετασχηματισμών, δηλαδή από τα μέσα του 6^{ου} αιώνα και εξής, στην πολεοδομία και την αρχιτεκτονική των κοσμικών και λατρευτικών κτηρίων.

Summary: During the seminar we will explore the dramatic changes in the civic landscape since the beginning of the Period of Transformations, i.e. from the middle of the 6th century onwards: these changes affected not only the urban planning but also the secular and religious buildings.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selected Bibliography:

- Bauer F.A., *Stadt, Platz und Denkmal in der Spätantike*, Mainz am Rhein 1996.
- Christie N. – Loseby S.T., *Towns in transition. Urban evolution in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, Aldershot 1996.
- Dagron G. (εκδ.), *Villes et peuplement dans l'Illyricum protobyzantin*, Rome 1984.
- Durliat J., *De la ville antique à la ville byzantine. Le problème des subsistances*, Rome 1990.

Karagiorgou O., Demetrias and Thebes: the fortunes and misfortunes of two Thessalian port-cities στο L. Lavan (εκδ.), *Recent research in Late-Antique Urbanism*, JRA Suppl. 42, Portsmouth, Rhode Island 2001.

Kastrén P. (εκδ.), *Post-Herulian Athens, Aspects of Life and Culture in Athens A.D. 267-529, Papers and Monographs of the Finnish Institute at Athens*, Athens 1994.

Lavan L. (εκδ.), *Recent Research in Late-Antique Urbanism*, JRA Suppl. 42, 2001

Lavan L. et alii (εκδ.), *Housing in Late Antiquity: from Palaces to Shops*, Leiden 2007.

Πετρίδης Π., «Παρατηρήσεις στις πόλεις και τις αστικές οικίες της Ύστερης Αρχαιότητας στον ελλαδικό χώρο», *ΔΧΑΕ ΚΘ'* (2008), 247-258.

Déroche A., Pétridis P., Badie A., *Le Secteur au Sud-Est du Péribole, Fouilles de Delphes II, Topographie et Architecture 15*, Paris, Athènes 2014.

Saradi H.G., *The Byzantine City in the Sixth Century. Literary Images and Historical Reality*, Athens 2006.

Sodini J.-P., «L'Habitat urbain en Grèce à la veille des invasions», στο *Villes et peuplements dans l'Illyricum protobyzantin*, Rome 1984, 341-396.

Sodini J.-P., «Habitat de l'Antiquité Tardive (2)», *Topoi* 7 (1997), 435-577.

Τσιγωνάκη Χ., πόλεων ανελπίστοις μεταβολαίς. Ιστορικές και αρχαιολογικές μαρτυρίες από τη Γόρτυνα και την Ελεύθερνα της Κρήτης, στο Τ. Κιουσοπούλου (εκδ.), *Οι βυζαντινές πόλεις. 8^{ος} – 15^{ος} αι. Προοπτικές της έρευνας και νέες προσεγγίσεις*, Ρέθυμνο 2012.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ - HISTORY OF MODERN ART

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
1615 - Το Kitsch στην Ελληνική Τέχνη, 1900-1950 <i>Δ. Παυλόπουλος</i>	The Kitsch in Greek Art, 1900-1950 <i>D. Pavlopoulos</i>
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – SPRING SEMESTER	
1626 - Βενετσιάνικη ζωγραφική του 16 ^{ου} αιώνα: η περίπτωση του Τιτσιανού <i>Ε. Μαυρομιχάλη</i>	16 th century Venetian painting: Titian <i>E. Mavromichali</i>
1628 - Το Kitsch στην Ελληνική Τέχνη, 1950-2000 <i>Δ. Παυλόπουλος</i>	The Kitsch in Greek Art, 1950-2000 <i>D. Pavlopoulos</i>

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Χειμερινό εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Το Κιτς στην Ελληνική Τέχνη, 1900-1950.

Subject: The Kitsch in Greek Art, 1900-1950.

Περίληψη: Το σεμινάριο εξετάζει το φαινόμενο του Κιτς, της παθολογίας του γούστου και του κακού γούστου, σε έργα ελληνικής ζωγραφικής, γλυπτικής και χαρακτικής κατά την περίοδο 1900-1950.

Summary: This course examines the phenomenon of the Kitsch, the pathology of the taste and the bad taste, in Greek paintings, sculptures and prints during the period 1900-1940.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Εαρινό εξάμηνο - Winter Semester

Θέμα: Το Κιτς στην Ελληνική Τέχνη, 1950-2000.

Subject: The Kitsch in Greek Art, 1950-2000.

Περίληψη: Το σεμινάριο εξετάζει το φαινόμενο του Κιτς, της παθολογίας του γούστου και του κακού γούστου, σε έργα ελληνικής ζωγραφικής, γλυπτικής και χαρακτικής κατά την περίοδο 1950-2000.

Summary: This course examines the phenomenon of the Kitsch, the pathology of the taste and the bad taste, in Greek paintings, sculptures and prints during the period 1950-2000.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

Αντί 275, 1984, 28-30, 35-37· *Αντί* 276, 1984, 40-48.

Broch, H. "Einige Bemerkungen zum Problem des Kitsches", *Dichten und Erkennen* 1, Zürich 1955.

Dorfles, G. *Antologie e saggi 3: Il Kitsch. Antologia del cattivo gusto*, Milano 1969.

Giesz, L. *Phänomenologie des Kitsches. Ein Beitrag zur anthropologischen Ästhetik*, Heidelberg 1960.

Karpfen, F. *Der Kitsch. Eine Studie über die Entartung der Kunst*, Hamburg 1925.

Κεφαλάς, Αλ. "Η έννοια του 'κιτς' - Πόσο ανεκτική είναι η σύγχρονη κοινωνία στην εικόνα του και τους συμβολισμούς του", *Art Magazine*, 19.1.2011.

(<http://www.artmag.gr/articles/art-articles/about-art/item/2157-kitsch>).

Kulka, T. *Kitsch and Art*, Pennsylvania 1996.

Λυδάκης, Στ. "Η παθολογία του γούστου", *Νεοελληνικός Λόγος. Το πνευματικό και καλλιτεχνικό* '73 23:2 1974, 170-172.

Λυδάκης, Στ. "Η παθολογία του γούστου. Δύο συμπτώματα: Το Kitsch και το 'αισθητικά ουδέτερο'", *Ζυγός* 59, 1983, 8-9.

Λυδάκης, Στ. "Ο 'γκοφισμός' στην Αθήνα. Τα 'προβληματικά' αγάλματα σε δημόσιους χώρους της πρωτεύουσας", *Η Καθημερινή (Επτά Ημέρες)*, 25.10.1998 [= *Η Καθημερινή (Επτά Ημέρες)* (εκδ.), *Νεοελληνική Τέχνη*.

Επτανησιακή Τέχνη - Γλυπτά της Αθήνας - Έλληνες Τεχνοκρίτες, ΝΑ΄ (2002), 110-113].

Moles, A. *Psychologie du Kitsch. L'art du bonheur*, Paris 1976.

Olalquiaga, C. *The Artificial Kingdom; On the Kitsch Experience and Megalopolis: Contemporary Cultural Sensibilities*, New York 1998, 1999, Minnesota 2002.

Παυλόπουλος, Δ. “Μάρμαρο και γλυπτική. Το κιτς στη νεοελληνική γλυπτική”, *Ελληνικό Μάρμαρο* 110, 1994, 76-82 [= Ο ίδιος, *Ζητήματα Νεοελληνικής Γλυπτικής*, Αθήνα 1998, 83-98].

Παυλόπουλος, Δ. “Σαν ζωντανό. Εκδηλώσεις του ταφικού κιτς”, *Η Καθημερινή (Επτά Ημέρες)*, 20.4.2003.

Pazaurek, G. E. *Guter und schlechter Geschmack in Kunstgewerbe*, Stuttgart 1912.

Reisner, J. *Über den Begriff Kitsch*, διδακτορική διατριβή, Göttingen 1955.

Ρηγοπούλου, Π. “Η γοητεία του αντι-αισθητικού. Η καταγωγή από το γερμανικό kitschen, το βάρος της ιστορίας και της μνήμης, η επανάληψη και η κίνηση, το πολλαπλό και η μίμηση”, *Το Βήμα*, 14.1.2001.

Φίλοι του περιοδικού *Αντί* (εκδ.). *Κάτι το «ΩΡΑΙΟΝ». Μια περιήγηση στη νεοελληνική κακογουστιά*, Αθήνα 1984.

ΕΥΘΥΜΙΑ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ

Εαρινό εξάμηνο - Spring Semester

Θέμα: Βενετσιάνικη ζωγραφική του 16^{ου} αιώνα: η περίπτωση του Τισιανού.

Subject: 16th century Venetian painting: Titian.

Περίληψη: Θα δοθεί το διάγραμμα της βενετσιάνικης ζωγραφικής του 16^{ου} αιώνα με αφετηρία τον Giovanni Bellini (c.1432 – 1516) και εξής. Στα πλαίσια αυτά θα εξεταστεί το έργο του Τισιανού, (1488/1490 – 1576) με ιδιαίτερη έμφαση στα έργα με μυθολογικό θέμα, μετά το 1540, που ο ίδιος ονομάζει «ποιήσεις» (poesie). Αυτά θα αναλυθούν υπό το φως της ερμηνευτικής προσέγγισης του Thomas Puttfarcken, που τα συσχετίζει με τον ουμανιστικό κύκλο στον οποίο ανήκε ο καλλιτέχνης και ο οποίος είχε ως σημείο αναφοράς του τον Αριστοτέλη.

Summary: Starting with Giovanni Bellini (c.1432 - 1516) and within the framework of 16th century Venetian painting, Titian's (1488/ 1490- 1576) work will be examined, especially his paintings, after 1540, with a mythological subject (poesie). These works will be analysed within the interpretative perspective of Thomas Puttfarcken who relates them with the humanist circle which the artist belonged to, and which had Aristotle as its point of reference.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selected Bibliography

Brown, D. “Bellini and Titian” in *Titian: Prince of Painters*, ed. S. Biadene, Munich, 1990, pp. 57-67.

Chambers, D. & P. Brian. *Venice: A Documentary History, 1430- 1630*, Oxford and Cambridge 1992.

Crowe, J. A. & G. B. Cavalcaselle. *The Life and Times of Titian*, London 1981.

Freedman, L. *The Revival of the Olympian Gods in Renaissance Art*, Cambridge 2003.

- Goffen, R. *Titian's Women*, New Haven and London 1997.
- Goffen, R. *Renaissance Rivals. Michelangelo, Leonardo, Raphael, Titian*, New Haven and London 2002.
- Humfrey, P. *Painting in Renaissance Venice*, New Haven and London 1995.
- Humphrey, P. *Titian*, London 2007.
- Ilchman, F. *Titian Tintoretto Veronese. Rivals in Renaissance Venice*, Boston 2009.
- Petrocco, F. *Titian: the Complete Paintings*, London and New York 2001.
- Puttfarcken, Th. *Titian and Tragic Painting*, Yale Univ. Press 2005.
- Rosand, D. *Painting in Cinquecento Venice: Titian, Veronese, Tintoretto*, New Haven and London 1982.
- Roskill, M. W. *Dolce's Aretino and Venetian Art Theory of the Cinquecento*, Toronto 2000.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ – HISTORY OF GREEK AND ROMAN ANTIQUITY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
1617 - Αρχαία ελληνικά σωματεία: επιγραφικές μαρτυρίες. <i>Σ. Ανεζίρη</i>	Ancient Greek Associations: the epigraphic evidence <i>S. Aneziri</i>
1619 - «Λακεδαιμόνιοι και σύμμαχοι» από την επαύριο των μηδικών πολέμων έως τη σύναψη της Ανταλκιδείου ειρήνης. <i>Α. Ραμού-Χαψιάδη</i>	“The Lacedaimonians and their allies” from the formation of the Delian League till the Peace of Antalkidas. <i>A. Ramou-Hapsiadi</i>
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – SPRING SEMESTER	
1630 - Τρέχοντα ερευνητικά προβλήματα ελληνιστικής και ρωμαϊκής ιστορίας <i>Κ. Μπουραζέλης</i>	Current Research Problems of Hellenistic and Roman History. <i>K. Buraselis</i>
1632 - Αρχαία Μακεδονία <i>Σ. Ψωμά</i>	Ancient Macedonia <i>S. Psoma</i>

ΣΟΦΙΑ ANEZIRH

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Αρχαία ελληνικά σωματεία: επιγραφικές μαρτυρίες

Subject: Ancient Greek associations: the epigraphic evidence

Περίληψη: Αντικείμενο του σεμιναρίου είναι οι επιγραφικές μαρτυρίες που αφορούν σωματεία και ενώσεις ελληνικού τύπου. Συνδεδειγμένα στοιχεία αυτών των συσσωματώσεων ήταν το επάγγελμα, η καταγωγή των μελών, η κοινή λατρεία και άλλες κοινωνικοπολιτικές χαρακτήρα δραστηριότητες.

Θα εξεταστούν η σύνθεση, δομή και λειτουργία των σωματείων, η διοίκηση και τα οικονομικά τους, καθώς επίσης η ταυτότητα, τα ενδιαφέροντα και η δράση των μελών τους. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην σύνδεση τους με τις πολιτικού χαρακτήρα κοινότητες (πόλεις ή συνομοσπονδίες πόλεων), τους ελληνιστικούς ηγεμόνες και τους Ρωμαίους αυτοκράτορες/αξιωματούχους. Μεταβολές στο χαρακτήρα και τη λειτουργία των σωματείων θα μελετηθούν σε συσχέτισμό με τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της εκάστοτε περιόδου.

Summary: The seminar will examine inscriptions related to the Greek associations. The profession, the origin of the members, as well as the cult and other sociopolitical activities were the unifying elements of the Greek associations.

There will be examined the composition, structure and function of these groups, their administration and finances, and also their identity, the interests and activities of their members. We will also focus on their relations with the political communities (*poleis* or federal states) and other powers, like the Hellenistic and Roman rulers. Changes in the character and function of the associations will be set in the context of the sociopolitical situation of each period.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selective Bibliography

- Aneziri, S., “World Travellers: the Associations of Dionysiac Artists”, στο R. Hunter – W. Rutherford (επιμ.) *Wandering poets in Ancient Greek Culture*, Cambridge 2008), 217-236
- Arnaoutoglou, I. N., *Thysias heneka kai synousias. Private religious associations in Hellenistic Athens*, Athens 2003.
- Ascough, R.S. - Harland, Ph. - John S. Kloppenborg, J.S., *Associations in the Greco-Roman world: texts, translations and commentary*, Berlin 2011-2013.
- Gabrielsen, V. – Thomsen, Chr. A. (επιμ.), *Private Associations and the Public Sphere*. Proceedings of a Symposium held at the Royal Danish Academy of Sciences and Letters, 9-11 September 2010, Copenhagen 2015.
- Jaccottet, A.-F., *Choisir Dionysos: les associations dionysiaques ou la face cachée du dionysisme*, Zürich 2003.
- Poland, F., *Geschichte des griechischen Vereinswesens*, Leipzig 1909.
- van Nijf, O. M., *The Civic World of Professional Associations in the Roman East*. Dutch Monographs on Ancient History and Archaeology 17, Amsterdam 1997.
- Zimmermann, C., *Handwerkervereine im griechischen Osten des Imperium Romanum*, Mainz 2002.

ANNA PAMOY-ΧΑΨΙΑΔΗ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: «Λακεδαιμόνιοι και σύμμαχοι» από την επαύριο των μηδικών πολέμων έως τη σύναψη της Ανταλκιδείου ειρήνης.

Subject: “The Lacedaimonians and their allies” from the formation of the Delian League till the Peace of Antalkidas.

Περίληψη: Με βάση τις πηγές και τη νεότερη βιβλιογραφία θα εξετασθούν οι τρόποι που χρησιμοποιεί η Σπάρτη προς διατήρηση της συνοχής της συμμαχίας της, γνωστής ως Πελοποννησιακής συμμαχίας, και πώς αντιμετωπίζει τις ανωμαλίες που εκάστοτε ανακύπτουν. Σε αυτό το πλαίσιο εξετάζονται τα αίτια αυτών των ανωμαλιών και η συμπεριφορά της Σπάρτης προς τους συμμάχους εκείνους που τις προκάλεσαν.

Summary: From a close analysis of the texts we will examine how Sparta managed to hold her allies together and how she faced cases of instability. In this frame we will examine when and why these cases arose and how Sparta treated her allies after reducing their revolt.

Βιβλιογραφία /Selective Bibliography

- Andrewes, A., “Sparta and Arcadia in the early fifth century B.C.” *The Phoenix* 6, 1952, 1-5.
- Birgalias, N., “The Peloponnesian League as a Political Organisation”, στο *The Idea of European Community in History*, (επιμ.) Kostas Buraselis, Kleantis Zoumboulakis, Athens, 2003, 19-26.
- Cartledge, P., *Agesilaus and the Crisis of Sparta*, London, 1987.
- Cartledge, P., *Sparta and Lakonia. A Regional History 1300-362 B.C.*, London and New York, 2002.²
- Forrest, W.G., *A History of Sparta 950-192 B.C.*, 1968, London (επανέκδοση 1980).
- Jones, A.H.M., *Spaera*, Oxford 1967.
- Kagan, D., *The Outbreak of the Peloponnesian War*, London, 1969.
- Kagan, D., *The Peace of Nicias and the Sicilian Expedition*, Cornell University Press, 1992.⁴
- Larsen, J.A.O., “The Constitution of the Peloponnesian League” *C Ph.* 28, 1033, 257-276, 29, 1934, 1-19.
- Legon, P., *Megara. The political history of a Greek city-state to 356 B.C.*, London, 1981.
- Oliva, P., *Sparta and her social problems*, Amsterdam and Prague, 1972.
- Perlman, S., “The Causes and the Outbreak of the Corinthian War”, *C Q*, 14, 1964, 64-81.
- Ραμού-Χαψιάδη, Α., *Αρχίδαμος ο Ζευξιδάμου και η εξωτερική πολιτική της Σπάρτης επί της βασιλείας του*, Αθήναι, 1978.
- Salmon, J.B., *Wealthy Corinth: A History of the City to 338 B.C.*, Oxford, 1984.
- Saeger, R., “After the Peace of Nicias: Diplomacy and Policy, 421-416 B.C.”, *C Q*, 26, 1976, 249-269.
- Ste Croix, G.E.M., *The Origins of the Peloponnesian war*, London, 1972.
- Tomlinson, R.A., *Argos and the Argolid*, London, 1972.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΟΥΡΑΖΕΛΗΣ

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Τρέχοντα ερευνητικά προβλήματα ελληνιστικής και ρωμαϊκής ιστορίας

Subject: Current Research Problems of Hellenistic and Roman History.

Περίληψη: Θα συζητηθούν νέα (ιδίως επιγραφικά) κείμενα και δημοσιεύσεις για την ελληνιστική και ρωμαϊκή εποχή. Το τελικό ακριβέστερο θεματολόγιο θα συγκαθορισθεί από τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων.

Summary: New (especially epigraphic) texts and publications on Hellenistic and Roman History will be discussed. The final precise themes of the sessions will be co-defined by the participants' interests.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία/Selective Bibliography

I. Ελληνιστική Ιστορία/Hellenistic History

Gehrke, H.-J., *Geschichte des Hellenismus*, München 1990 (ελλ.μετ. Αγγ. Χανιώτη εποπτεία Κ.Μπουραζέλη, Αθήνα: Μ.Ι.Ε.Τ. 2000).

Green, P., *Alexander to Actium. The Historical Evolution of the Hellenistic Age*, Berkeley 1990.

Préaux, Cl., *Le monde hellénistique. La Grèce et l' Orient (323-146 av. J.-C.)*, I-II, Paris 1978

Shipley, G., *The Greek World after Alexander (323-30 BC)*, London 1999

Walbank, F.W., *The Hellenistic World*, Glasgow 1993 (ελλ. μετ. Τ. Δαρβέρη, επιμέλεια Λ. Μανωλόπουλου-Π. Νίγδελη, Θεσ/νίκη: Βάνιας 1993).

Walbank F.W. et al. (eds.), *The Cambridge Ancient History 2: vol. VII.1, The Hellenistic World*, Cambridge 1984.

Will, Éd., *Histoire politique du monde hellénistique (323-30 av. J.-C.)*, I-II, Nancy 1982.

II. Ρωμαϊκή Ιστορία/Roman History

Bengtson, H., *Grundriß der römischen Geschichte mit Quellenkunde. I. Republik und Kaiserzeit bis 284 n. Chr.*, München 1982.

Crawford, M., *The Roman Republic*, Cambridge (Mass.) 1992.

Dahlheim, W., *Die griechisch-römische Antike, Bd. 2. Stadt und Imperium: Die Geschichte Roms und seines Weltreiches*, Paderborn 1992.

Jacques, F.- Scheid, J., *Rome et l'intégration de l' Empire (44 av. J.-C.-260 ap. J.-C.)*. I. *Les structures de l' empire romain*, Paris 1990.

Garnsey, P.- Saller, R., *The Roman Empire. Economy, Society and Culture*, Berkeley 1987.

Goodman, M., *The Roman World (44 BC-AD 180)*, London 1997.

Lintott, An., *Imperium Romanum. Politics and Administration*, London 1993.

Nicolet, Cl., κ.α., *Rome et la conquête du monde méditerranéen*, 1-2, Paris 1979, 1978.

Rostovtzeff, M., *The Social and Economic History of the Roman Empire*, Second edition revised by P.M.Fraser, Oxford 1957.
Wells, C., *The Roman Empire*, Cambridge (Mass.) 1992.

ΣΕΛΗΝΗ Η. ΨΩΜΑ

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Αρχαία Μακεδονία

Subject: Ancient Macedonia

Περίληψη: Το σεμινάριο θα επικεντρωθεί στην αναλυτική παρουσίαση των πηγών για την ιστορία και στην ιστορία του βασιλείου των Μακεδόνων από την απουσία της αναφοράς του στον Όμηρο έως τη μάχη της Πύδνας και την κατάλυσή του, και από την ίδρυση των τεσσάρων μερίδων την επαύριον της μάχης της κατάλυσης του βασιλείου έως την απονομή του δικαιώματος του Ρωμαίου πολίτη σε όλους τους κατοίκους της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Ειδικά θέματα, όπως η καταγωγή των Μακεδόνων, η διάλεκτος, η οργάνωση του βασιλείου και της επαρχίας αργότερα, η οικονομία και οι πλουτοπαραγωγικές πηγές, ζητήματα τοπογραφίας, νομισματική πολιτική και θεσμοί, θα εξεταστούν επίσης.

Summary: The seminar will focus on the history of Macedonia from the foundation of the kingdom to its end after the battle of Pydna, and from its subdivision into four parts (*merides*) to the *Constitutio Antoniniana*. The origins of the Macedonians, their dialect, the organization of the kingdom and of the Roman *provincia*, economy and natural resources, problems of topography as well as numismatic policy and institutions will also be examined.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective bibliography

- Hammond, N. G. L., and G. T. Griffith. *A History of Macedonia*. Vol. II, 550—336 B.C. Oxford 1978.
- Hammond, N. G. L., and F. W. Walbank, *A History of Macedonia*. Vol. III, 336—167 B.C. Oxford 1988.
- Hatzopoulos, M. B., *Cultes et rites de passage en Macédoine*. ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ 19. Athens 1994.
- Hatzopoulos, M. B., *Macedonian Institutions under the Kings*. Vol. I, *A Historical and Epigraphic Study*. Vol. II, *Epigraphic Appendix*. ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ 22. Athens 1996.
- Hatzopoulos, M. B., *L'organisation de l'armée macédonienne sous les Antigonides. Problèmes et documents nouveaux*. ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ 30. Athens 2001.
- Papazoglou, F., *Les villes de Macédoine à l'époque romaine*. BCH Suppl. XVI. Athens, Paris 1988.
- Lane Fox, R. (επιμ.), *Brill's Companion to Ancient Macedon. Studies in the Archaeology and History of Ancient Macedon, 650 B.C. – 300 A.D.*, Leiden 2011.
- Touratsoglou, Y. P., *A Contribution to the Economic History of the Kingdom of Ancient Macedonia (6th-3rd century BC)*, KERMA II. Athens 2010.

BYZANTINΗ ΙΣΤΟΡΙΑ – BYZANTINE HISTORY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
1621 - Οι γυναίκες στον δημόσιο χώρο (4ος-11ος αι.). <i>Κ. Νικολάου</i>	Women in the public sphere (4th-11th c.). <i>K. Nikolaou</i>
1623 - Βυζαντινά έγγραφα 10ου-15ου αι.: από τον τύπο στην ουσία. <i>Τρ. Μανιάτη-Κοκκίνη</i>	Byzantine documents of the 10th-15th c.: from form to essence. <i>Tr. Maniati-Kokkini</i>
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – SPRING SEMESTER	
1620 - Διεπιστημονικό Σεμινάριο «Νίκος Οικονομίδης» (έναρξη τον Ιανουάριο)	
Πανεπιστήμιο Αθηνών – Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας σε συνεργασία με Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών / Τομέας Βυζαντινών Ερευνών/ Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών	
«7ος-9 ^{ος} αιώνες (610-867): περίοδος κρίσης και ζυμώσεων, ανασυγκρότησης και αναμόρφωσης» <i>Ειρ. Χρήστου - Σ. Καλοπίση-Βέρτη (σε συνεργασία με τον Στ. Λαμπάκη)</i>	
Interdisciplinary Postgraduate Seminar «Nikos Oikonomides» (starts in January)	
University of Athens – Department of History & Archaeology in collaboration with the Institute for Historical Research / Section for Byzantine Research / National Hellenic Research Foundation	
“Seventh-Ninth Centuries (610-867): a period of crisis and fermentation, of reorganization and reformation” <i>Ir. Christou – S. Kalopissi-Verti (in collaboration with St. Lampakis)</i>	
1634 - Πρόσβαση στη γνώση και μαθητεία την εποχή των Παλαιολόγων (1261-1453). <i>Σ. Μεργιαλή-Σαχά</i>	Access to knowledge and education during the Palaeologan era (1261-1453). <i>S. Mergiali-Sahas</i>

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Οι γυναίκες στον δημόσιο χώρο (4ος-11ος αι.).

Subject: Women in the public sphere (4th-11th c.).

Περίληψη: Ο δημόσιος χώρος στο Βυζάντιο συνιστούσε το κατεξοχήν ανδρικό βασίλειο, στο οποίο οι κυρίαρχοί του επιδείκνυαν την αποτελεσματικότητά τους, επιβεβαιώνοντας έτσι τον ανδρισμό τους. Ο φόβος «εκθήλυνσής» του ήταν πάντα υπαρκτός και γι' αυτό επιβλήθηκαν συγκεκριμένοι πολιτικοί και ηθικοί κώδικες, ωστόσο η τάξις, είτε στο παρασκήνιο είτε εμφανώς, συχνά διασαλεύθηκε.

Στο πλαίσιο του σεμιναρίου θα γίνει λόγος για τις γυναικείες προσωπικότητες, οι οποίες, κατά τη διάρκεια της υπό εξέταση εποχής, επιδίωξαν και πέτυχαν να επηρεάσουν ή να καθορίσουν την πορεία της αυτοκρατορίας, συμβάλλοντας επίσης στη διαμόρφωση επιμέρους χαρακτηριστικών της. Η ποικιλότητα δράση καθεμιάς από αυτές άγγιξε όλους σχεδόν του τομείς της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής της αυτοκρατορίας. Έτσι, θα εκτεθούν τα στοιχεία εκείνα, που αποδεικνύουν την ανάμειξη του ιδιωτικού χώρου τους στον δημόσιο και τα οποία καταστρατήγησαν τον κανόνα, που ήθελε τη δημόσια κοινότητα της ύστερης αρχαιότητας να διαποτίζει ολοκληρωτικά το ιδιωτικό με τις αξίες της, και, στις ιδανικές περιπτώσεις, να το προσαρμόζει πλήρως σε αυτές.

Summary: The public sphere in Byzantium was a man's world par excellence, where dominant males demonstrated their effectiveness, thus confirming their masculinity. Yet the fear that it might become “effeminate” was always there, thus specific political and moral codes were enforced; however, τάξις (order) was often disrupted, either behind the scenes or out in the open.

The seminar will discuss the female personages who, during the period under examination, sought and managed to influence or define the course of the empire, while at the same time they contributed to the shaping of some of the latter's individual characteristics. The multifaceted actions of each of these personalities affected almost every aspect of the empire's domestic and foreign policy. Thus, we will present all evidence demonstrating the involvement of their private sphere with the public one, an act that disregarded the rule which called for the public community of Late Antiquity to totally permeate private life with its own values and, ideally, to force it to fully comply with them.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective Bibliography

Beaucamp, J., *Le statut de la femme à Byzance (4e-7e siècle). I. Le droit impérial*. Παρίσι 1990, *II. Les pratiques sociales*, Παρίσι 1992.

Beaucamp, J., «Les femmes et l'espace public à Byzance: Le cas des tribunaux», *Dumbarton Oaks Papers*, 52 (1998), 129-145.

Χριστοφιλοπούλου, Αικ., «Η αντιβασιλεία εις το Βυζάντιον», στο Χριστοφιλοπούλου, Αικ., *Βυζαντινή αυτοκρατορία - Νεότερος Ελληνισμός. Συμβολή στην έρευνα*, τόμ. Α', Αθήνα 2006, 117-278 [α' δημοσ. Σύμμεικτα 2 (1970), 1-144].

- Evans, J. A., *The Power Game in Byzantium. Antonina and the Empress Theodora*, Λονδίνο - Νέα Υόρκη 2011.
- Femmes et pouvoirs des femmes à Byzance et en Occident (VIème-XIème siècles). Colloque international organisé les 28, 29 et 30 mars 1996 à Bruxelles et Villeneuve d'Ascq*, J.-M. Sansterre, S. Lebecq, R. Le Jan, A. Dierkens (εκδ.), Villeneuve d'Ascq, 1999.
- Garland, L., *Byzantine Women: Varieties of Experience 800-1200*, Ashgate Publishing, Ltd., 2006.
- Herrin, J., *Unrivalled Influence: Women and Empire in Byzantium*, Princeton University Press 2013.
- Holum, K. G., *Theodosian Empresses. Women and Imperial Dominion in Late Antiquity*, Berkeley – Los Angeles 1989.
- James, L., *Empresses and Power in Early Byzantium*, Λονδίνο 2001.
- Liz, J., *Women, Men, and Eunuchs: Gender in Byzantium*, Routledge, 1997.
- Νικολάου, Κ., *Η γυναίκα στη μέση βυζαντινή εποχή. Κοινωνικά πρότυπα και καθημερινός βίος στα αγιολογικά κείμενα* (Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών. Μονογραφίες 6), Αθήνα 2005.
- Tougher, S., «In Praise of an Empress: Julian's Speech of Thanks to Eusebia», στο M. Whitby (εκδ.), *The Propaganda of Power: The Role of Panegyric in Late Antiquity*, Leiden, 1998, 105-123.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΤΣΑ ΜΑΝΙΑΤΗ-ΚΟΚΚΙΝΗ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Βυζαντινά έγγραφα 10ου-15ου αι.: από τον τύπο στην ουσία.

Subject: Byzantine documents of the 10th-15th c.: from form to essence.

Περίληψη: Αποτελώντας την πλέον άμεση από τις πηγές για τη βυζαντινή πραγματικότητα 10ου-15ου αι., τα κείμενα των εγγράφων διασώζουν στοιχεία για την ταυτότητα, για την οικογενειακή, κοινωνική και οικονομική κατάσταση συγκεκριμένων Βυζαντινών όλων των τάξεων, καθώς και για τη σχέση τους με το Κράτος, την Εκκλησία ή τους συγγενείς και τους συντοπίτες τους. Παράλληλα, προβάλλουν ανάγλυφη εικόνα της δημογραφικής σύνθεσης μιας περιοχής και προδίδουν την ισχύ ή την αδυναμία της κεντρικής εξουσίας, στο πλαίσιο των εσωτερικών και εξωτερικών εξελίξεων και της κοινωνικής, δημοσιονομικής αλλά και εξωτερικής πολιτικής της αυτοκρατορίας.

Τα στάδια προσεγγίσεως περιλαμβάνουν τα εισαγωγικά στοιχεία μορφής (Α.1-3) και, κυρίως, την ερμηνεία-σχολιασμό αντιπροσωπευτικών κειμένων (Β.1-2):

Α.1. Το έγγραφο ως ιστορική πηγή. Τύποι κρατικών και κατηγορίες ιδιωτικών εγγράφων. Διπλωματική έκδοση - αρχεία και εκδόσεις. 2. Μορφή και ορολογία κρατικών εγγράφων. Το κείμενο: επανάληψη και πρωτοτυπία. Χρονολόγηση και υπογραφή - αυτοκράτορας και υπαλληλία. Το βυζαντινό κρατικό έγγραφο ως πρότυπο για τα έγγραφα των Σέρβων ηγεμόνων. 3. Μορφή και γλωσσικά στοιχεία των ιδιωτικών εγγράφων. Η εγγραμματοσύνη λαϊκών, μοναχών και νοταρίων.

Β.1. Το περιεχόμενο συγκεκριμένων εγγράφων (τα πρόσωπα και οι υποθέσεις) σε σχέση με την ιστορική συγκυρία. 2. Κοινωνικά-οικονομικά στοιχεία και οι αντίστοιχοι θεσμοί στο πλαίσιο των γενικότερων εξελίξεων στον ανατολικό μεσογειακό χώρο (Μακεδονία, Μ. Ασία και νησιά Αιγαίου Πελάγους).

Summary: Documents are the most direct source on Byzantine reality of the 10th-15th centuries, as they preserve elements concerning the identity of named individuals belonging to all social ranks, their familial, social and financial situation, as well as their relationship with the State, the Church, their relatives and their fellow citizens. Moreover, they offer vivid images of the demographic reality of different regions and point to the power, or lack of it, of central authority, within the framework of internal and external developments and the social, fiscal and foreign policy of the empire. The course will include an introduction regarding form (A.1-3), and, mainly, the interpretation and discussion of representative documents (B.1-2):

A.1. The document as historical source. Forms of state and categories of private documents. Archives - editions. 2. Form and terminology of state documents. The text: repetition and originality. Chronological elements and signature by the emperor or the authorities. The Byzantine state document used as a model for Serbian rulers' acts. 3. Morphological and linguistic characteristics of private documents. The literacy of the laity, clergy and notaries.

B.1. The content of specific documents (persons and cases) in relation to the historical context. 2. Socio-economic elements and institutions within the context of development and change in the eastern Mediterranean (Macedonia, Asia Minor and Aegean islands).

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective bibliography

- «Archives de l' Athos», τόμοι I-XXIII κ.εξ., [C.N.R.S.] Paris [Πρβλ. την παλαιότερη σειρά «Actes de l' Athos», τόμοι I-VI]
- N. Βέης (εκδ.), Σερβικά και βυζαντινά γράμματα Μετεώρου, *Βυζαντίς* 2 (1911-12) 1-100
- Βυζαντινά έγγραφα της μονής Πάτμου*, τόμ. Α': *Αυτοκρατορικά*, έκδ. Έρα Βρανούση, τόμ. Β': *Δημοσίων Λειτουργιών*, έκδ. Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, [E.I.E./K.B.E.] Αθήνα 1980
- F. Dölger, *Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453*, τόμ. 1-5 (εν μέρει σε β' έκδ. από P. Wirth και A.E. Müller), München 1924-2009
- F. Dölger – J. Karayannopoulos, *Byzantinische Urkundenlehre, I. Die Kaiserurkunden*, München 1968 / I.E. Καραγιαννόπουλος, *Βυζαντινή διπλωματική, Α' Αυτοκρατορικά έγγραφα*, Θεσσαλονίκη 1972.²
- H. Hunger, *Schreiben und Lesen in Byzanz. Die byzantinische Buchkultur*, München 1989 / (και σε μτφρ.) *Ο κόσμος του βυζαντινού βιβλίου. Γραφή και ανάγνωση στο Βυζάντιο*, Αθήνα 1995
- J. Karayannopoulos – G. Weiss, *Quellenkunde zur Geschichte von Byzanz (324-1453)*, τόμ. 1-2, Wiesbaden 1982
- Vassiliki Kravari, Nouveaux documents du monastère de Philothée, *Travaux et Mémoires* 10 (1987) 261-356
- Angeliki Laiou, The emperor's word: chrysobulls, oaths and synallagmatic relations in Byzantium (11th-12th c.) *Travaux et Mémoires* 14 (2002) 347-362
- P. Lemerle, Un praktikon inédit des archives de Karakala (janvier 1342) et la situation en Macédoine orientale au moment de l'usurpation de Cantacuzène, *Χαριστήριον εις Αναστάσιον Κ. Ορλάνδον*, Α', Αθήνα 1964, σ. 278-298 [= P. Lemerle, *Le monde de Byzance: Histoire et institutions*, VR, London 1978, αρ. XVIII]

- Fr. Miklosich – J. Müller (εκδ.), *Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana* τόμ. I-VI, Wien 1860-1890 (= ανατύπωση) [Βλ. ιδιαίτερος το Αρχείο της Λεμβιώτισσας στον τόμ. IV]
- Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, Η βυζαντινή διπλωματική τον 13ο αι. Τομή και συνέχεια, *Εώα και Εσπέρια* 9 (2013-2015) 11-26
- Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, Τα πλαστά έγγραφα στους Μέσους Χρόνους στο Βυζάντιο και στα Βαλκάνια. Κριτήρια πλαστότητας, στόχοι και τεχνικές, *Εώα και Εσπέρια* 7 (2007) 25-45
- N. Oikonomides, Byzantine archives of the Palaiologan period, 1258-1453. Pragmatic literacy, *East and West, 1200-1330*, έκδ. R. Britnell, Woodbridge 1997, σ. 189-197
- N. Oikonomidès, Le support matériel des documents byzantins, *Paléographie grecque et byzantine*, Paris 1977, σ. 385-416
- A. Soloviev – V. Mošin (εκδ.), *Grčke povelije srpskih vladara (Diplomata graeca regum et imperatorum Serviae)*, Beograd 1936 [Πολλά από τα έγγραφα έχουν επανεκδοθεί σε νεώτερες διπλωματικές εκδόσεις]

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΙ ΣΟΦΙΑ ΚΑΛΟΠΙΣΗ-ΒΕΡΤΗ (Πανεπιστήμιο Αθηνών)
σε συνεργασία με τον **ΣΤΥΛΙΑΝΟ ΛΑΜΠΑΚΗ** (Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών / E.I.E.)

Διεπιστημονικό Σεμινάριο «Νίκος Οικονομίδης»

εαρινό εξάμηνο, έναρξη τον Ιανουάριο

Πανεπιστήμιο Αθηνών – Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας

σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών / Τομέας Βυζαντινών Ερευνών/
Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών

Interdisciplinary Postgraduate Seminar «Nikos Oikonomides»

summer term, starts in January

University of Athens – Department of History and Archaeology

in collaboration with the Institute for Historical Research / Section for Byzantine Research / National Hellenic Research Foundation

Θέμα: 7ος-9ος αιώνες (610-867): περίοδος κρίσης και ζυμώσεων, ανασυγκρότησης και αναμόρφωσης.

Subject: 7th-9th centuries (610-867): a period of crisis and fermentation, of reorganization and reformation.

Περίληψη: Ο 7ος αιώνας είχε χαρακτηριστεί από τους ιστορικούς ως η απαρχή των άλλοτε λεγόμενων «σκοτεινών αιώνων» της βυζαντινής αυτοκρατορίας, ενώ συγχρόνως διαπίστωναν ότι τα μέσα του 9^{ου} αιώνα σηματοδοτούν την απαρχή της αναγέννησης της αυτοκρατορίας σε πολιτικό, στρατιωτικό και πνευματικό επίπεδο. Η σύγχρονη έρευνα έχει αποδείξει ότι ο όρος «σκοτεινοί αιώνες» δεν αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα, γιατί οι εσωτερικές διεργασίες που συντελούνταν στο βυζαντινό κράτος, αρχής γενομένης από τον περιορισμό των συνόρων του, λόγω των αραβικών κατακτήσεων, ήταν ριζικές και αναπροσανατολισμένες στη νέα πραγματικότητα, παρά τις επιμέρους υστερήσεις και αδυναμίες. Στο πλαίσιο του σεμιναρίου εξετάζονται οι πολιτικές, στρατιωτικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούσαν στο διάστημα τριών αιώνων βυζαντινής ιστορίας, καθώς

ζητήματα, όπως η απώλεια μεγάλων αστικών κέντρων της Ανατολής, η υποβάθμιση της αστικής οικονομίας, όπως και εσωτερικά πολιτικά και θρησκευτικά προβλήματα, οδήγησαν το κράτος στην αναθεώρηση προτεραιοτήτων και στη συνεπακόλουθη ανασυγκρότηση και αναμόρφωση, οι οποίες οδήγησαν στη «Μακεδονική Αναγέννηση» των επόμενων αιώνων. Όσον αφορά στην τέχνη, στη ναοδομία της εποχής παρατηρείται η σταδιακή εξελικτική πορεία της μετάβασης από τους παλαιοχριστιανικούς τύπους στον εγγεγραμμένο σταυροειδή ναό που θα παγιωθεί κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο. Άμεσος είναι ο αντίκτυπος της αυτοκρατορικής εικονομαχικής πολιτικής στο ζωγραφικό διάκοσμο των ναών. Η διακόσμηση των εκκλησιών περιλαμβάνει σταυρούς, κυρίως στην αψίδα, παραστάσεις ζώων, φυτικά και γεωμετρικά θέματα. Θα εξεταστούν οι απόψεις παλαιότερων και νεότερων ερευνητών για τον ανεικονικό διάκοσμο των μνημείων των μεγάλων πόλεων (Κωνσταντινούπολη, Νίκαια, Θεσσαλονίκη) αλλά και της περιφέρειας (Καππαδοκία, νησιά Αιγαίου, Μάνη) και θα συζητηθούν οι προβληματισμοί για την επικράτηση του ανεικονικού πνεύματος της Ανατολής σε μία περίοδο σύγκρουσης και συμβίωσης με το αραβικό στοιχείο. Μετά την οριστική αποκατάσταση των εικόνων το 843, διαμορφώνεται ένα νέο εικονογραφικό πρόγραμμα που βασίζεται στην έννοια της ενσάρκωσης του Λόγου, το οποίο θα αποτελέσει την αφετηρία για τις μελλοντικές εξελίξεις στην τέχνη. Τέλος, ως προς τη φιλολογική παραγωγή δεν εκφράζονται πλέον με απόλυτο τρόπο, όπως παλαιότερα, απόψεις περί ανυπαρξίας πνευματικής ζωής και περί σιγής των γραμμάτων. Έχει γίνει ευρύτερα αποδεκτή η άποψη ότι υπήρχε περισσότερο μια κρίση και της γνώσης, ως απόρροια της κρίσης της εποχής σε όλους τους τομείς. Η γραμματεία γενικά της περιόδου παρουσιάζει αρκετές ενδιαφέρουσες πτυχές, οι χαρακτηριστικότερες από τις οποίες θα αναλυθούν στο σεμινάριο.

Summary: The seventh century had been characterized by past historians as the beginning of what used to be known as the “Dark Ages” of the Byzantine Empire; at the same time, those historians had come to the conclusion that the middle of the ninth century mark the beginning of the renaissance of the Empire in terms of politics, warfare, and culture. Modern research has shown that the term “Dark Ages” does not reflect reality, since the internal workings that were taking place within the Byzantine state, starting from the shrinking of its borders due to Arab conquests, were radical and re-oriented towards the new reality, despite individual shortcomings and weaknesses. The seminar examines the political, military, religious and cultural conditions that prevailed within the span of three centuries of Byzantine history, since it was issues such as the loss of large urban centres of the East, the degradation of urban economy, as well as internal political and religious problems, that led the state to reconsider its priorities resulting in reconstruction and reform that led to the “Macedonian Renaissance” of later centuries. As far as art is concerned, the church architecture of the period is noted for the gradual evolutionary course of the transition from Early Christian types to the cross-in-square plan that will take root during the Middle Byzantine period. Imperial iconoclastic policies had a direct impact on monumental painting. The interior decoration of churches comprises crosses, mainly in the apse, representations of animals, stylized floral and geometric motifs. We will examine the views of earlier and modern scholars regarding the aniconic decoration in the monuments of great cities (Constantinople, Nicaea, Thessaloniki), as well as those of the periphery (Cappadocia, Aegean Sea islands, Mani), and discuss the thinking behind the prevalence of the aniconic spirit of the Orient during a period of conflict and coexistence with the Arab element. After the final restoration of the

icons in 843, a new iconographic program develops, based on the concept of the Incarnation of the Divine Word, which will serve as a starting point for future developments in art. Finally, with regard to literary output, earlier views on the lack of cultural life and the silence of letters are no longer expressed in an absolute manner. The view that is currently accepted by a wide range of researchers is that the break in question was more like a crisis of knowledge stemming from the overall crisis that had engulfed every aspect of life during this period. The literature of the era in general presents several interesting facets, of which the most characteristic will be analyzed in the seminar.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selective Bibliography

- Barber Ch., *Figure and Likeness. On the Limits of Representation in Byzantine Iconoclasm*, Princeton N.J. 2002.
- Brandes W., *Finanzverwaltung in Krisenzeiten: Untersuchungen zur byzantinischen Administration im 6.–9. Jahrhundert* [Forschungen zur byzantinischen Rechtsgeschichte, 25], Frankfurt am Main 2002.
- Brubaker Leslie, *Inventing Byzantine Iconoclasm*, London 2012.
- Brubaker L. - Haldon J., *Byzantium in the iconoclast era (c. 680-850). The sources: an annotated survey*. With a contribution on the architecture of iconoclasm, Ashgate 2001.
- Brubaker L. - Haldon J., *Byzantium in the iconoclast era (c. 680-850). A History*, New York 2011.
- Cheynet J.-Cl (επιστ. επιμ.), *Ο βυζαντινός κόσμος, τ. Β': η Βυζαντινή Αυτοκρατορία (624-1204)*, Αθήνα 2011 (τα σχετικά κεφ. για τους 7^ο-9^ο αιώνες).
- Efthymiadis St. (επιστ. επιμ.), *The Ashgate Research Companion to Byzantine Hagiography: Volume I: Periods and Places*, Routledge 2011
- Volume II: *Genres and contexts*, Routledge 2014.
- Grabar A., *L'iconoclasme byzantin*, Paris 1957, β' έκδοση 1984.
- Haldon J.F., *Byzantium in the seventh century. The Transformation of a Culture*, Cambridge 1993.
- Καρπόζηλος Α., *Βυζαντινοί Ιστορικοί και Χρονογράφοι, τ. Α' και Β'*, Αθήνα 1997, 2002.
- Kazhdan A., *A History of Byzantine Literature (650-850)*, in collaboration with Lee F. Sherry - Christine Angelidi [IBE/EIE. Ερευνητική Βιβλιοθήκη 2], Athens 1999.
- Lemerle P., *Ο πρώτος βυζαντινός Ουμανισμός. Σημειώσεις και παρατηρήσεις για την εκπαίδευση και την παιδεία στο Βυζάντιο από τις αρχές ως τον 10ο αιώνα* (ελλ. μετάφρ., Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, *Le premier humanisme byzantin*), Αθήνα 1981.
- Οι σκοτεινοί αιώνες του Βυζαντίου (7ος-9ος αι.)*, Ελεωνόρα Κουντούρα-Γαλάκη (επιστ. επιμ.), Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών, Διεθνή Συμπόσια 9, Αθήνα 2001.
- Rochow Ilse, *Byzanz im 8. Jahrhundert in der Sicht des Theophanes*, Berlin 1991.

ΣΟΦΙΑ ΜΕΡΓΙΑΛΗ-ΣΑΧΑ

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Πρόσβαση στη γνώση και μαθητεία την εποχή των Παλαιολόγων (1261-1453).

Subject: Access to knowledge and education during the Palaeologan era (1261-1453).

Περίληψη: Η διαδικασία της μάθησης κατά την Παλαιολόγια περίοδο διαγράφει την πορεία της σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και ρευστό πολιτικό πλαίσιο. Ευδιάκριτες είναι δύο φάσεις άνισης δυναμικής και διαφορετικής φυσιογνωμίας : ο πρώτος αιώνας της Παλαιολόγιας εποχής (1261-1350), όπου το μορφωτικό κλίμα και η ποιότητα της πνευματικής ζωής βρίσκονται σε συνεχή ανοδική πορεία και φθάνουν στο απόγειό τους στα μέσα του 14^{ου} αιώνα και ο δεύτερος αιώνας (1350-1453), με κυρίαρχα στοιχεία την πολιτική κατάρρευση, την πτώχευση του κράτους και τη δραστική επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης που με τη σειρά τους προκαλούν αποθάρρυνση και κάθετη πτώση του μορφωτικού επιπέδου.

Η προσέγγιση του θέματος θα γίνει μέσα από μία μεγάλη ποικιλία πηγών της εποχής (επιστολογραφία, αυτοβιογραφίες, Βίοι αγίων, εγκώμια, ρητορικοί λόγοι, μονωδίες, ποίηση, λίβελλοι, φιλοσοφικά και ιατρικά δοκίμια, ιστορικά έργα, σχολικά εγχειρίδια, κατάλογοι χειρογράφων, πατριαρχικά και κρατικά έγγραφα). Η πρόσβαση στη γνώση διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και το επίπεδο της εγγραμματοσύνης τους, το περιεχόμενο της μάθησης, ο κοινωνικός χαρακτήρας της παιδείας, ο ρόλος των δύο επίσημων φορέων του εκπαιδευτικού συστήματος, του αυτοκράτορα και του πατριάρχη, η ύπαρξη ή μη του "Αυτοκρατορικού Πανεπιστημίου" και της "Πατριαρχικής Ακαδημίας", τα πνευματικά κέντρα της εποχής, η κοινωνική προέλευση των διανοουμένων και οι κύριες ασχολίες τους είναι μερικά από τα θέματα που θα αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας και συγγραφής εργασιών.

Summary: Education is conducted during the Palaeologan era in a changing and continuously fluid political framework. Two phases, of uneven dynamics and different character, are discernible during this period: the first one, between the years 1261-1350, during which the educational climate and the quality of cultural life is seen in an upward trend reaching their pinnacle in the mid 14th c.; and the second one, during the years 1350-1453, which is mainly characterized by the bankruptcy of the State, the political collapse and the drastic deterioration of the conditions of life, conditions which led to a lack of motivation and to the decline of the quality of education.

This subject matter will be approached by the study of different kind of sources of this era, like epistles, autobiographies, *vitae* of saints, historical and rhetorical texts, philosophical and medical treatises, patriarchal and state documents, etc. The access to knowledge by groups of different social status and their level of literacy, the curriculum, the social character of education, the role of the two official institutions in the educational system (that of the emperor and that of the patriarch), the existence or non-existence of the so-called "Imperial University" and of the "Patriarchal Academy", the cultural centers of the time, the social background of the intellectuals and their primary occupation are some of the topics which will be the object of research and of student endeavor.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective bibliography

Angold, M., "Autobiography and Identity: The case of the Later Byzantine Empire", *Byzantinoslavica* 60 (1999), 36-59.

- Bydén, B., *Theodore Metochites' Stoicheiosis astronomike and the Study of Natural Philosophy and Mathematics in Early Palaiologan Byzantium*, Göteborg 2003.
- Constantinidis, C. N., *Higher Education in Byzantium in the Thirteenth and Early Fourteenth Centuries (1204-ca. 1310)*, Nicosie 1982.
- Hunger, H., *Ο κόσμος του Βυζαντινού βιβλίου*, Αθήνα 1995.
- Fryde, S. E., *The Early Palaeologan Renaissance (1261-c. 1360)*, Leiden 2000.
- Markopoulos, A., “Education”, Jeffrey, E. - Haldon J. - Cormack, R. (eds), *The Oxford Handbook of Byzantine Studies*, Oxford 2008, 785-795.
- Mergiali, S., *L'enseignement et les lettrés pendant l'époque des Paléologues (1261-1453)*, Athens 1996.
- Oikonomides, N., “Literacy in Thirteenth-Century Byzantium: An Example from Western Asia Minor” στο : Langdon, J. κ. α. (επιμ.), *ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ. Studies in Honor of Spyros Vryonis*, New Rochelle 1993, 253-265.
- _____, “Mount Athos: Levels of Literacy”, *Dumbarton Oaks Papers* 42 (1988)167-178.
- _____, “Byzance : à propos d’alphabétisation » στο : N. Oikonomides, *Society, Culture and Politics in Byzantium*, Ashgate/Variorum, Aldershot 2005, ch. V, σ. 35-42.
- Pingree, D., “Gregory Chioniades and Palaeologan Astronomy” *Dumbarton Oaks Papers* 18 (1964), 133-160.
- Ševčenko, I., *Ideology, Letters and Culture in the Byzantine World*, London 1982.
- Ševčenko, I., “Palaiologan learning” στο: C. Mango (επιμ.), *Oxford History of Byzantium*, Oxford 2002, 284-293.
- Webb, R., “A Slavish Art? Language and Grammar in Late Byzantine Education and Society”, *Dialogos* 1 (1994), 81-103.
- Vryonis, Sp., “Byzantine Cultural Self-Consciousness in the Fifteenth Century” στο: Sl. Ćurčić, Doula Mouriki (eds.), *The Twilight of Byzantium. Aspects of Cultural and Religious History in the Late Byzantine Empire. Papers from the Colloquium Held at Princeton University 8-9May 1989*, Princeton, New Jersey 1991, 5-14.

**ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ –
MODERN AND CONTEMPORARY GREEK HISTORY**

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ –WINTER SEMESTER	
1625	<i>Ego-History</i>. 1975-2017. Η ιστοριογραφία για τον Νέο Ελληνισμό συνομιλεί με ρεύματα και τάσεις του παρελθόντος και της συγχρονίας. <i>O. Κατσιαρδή-Hering</i> <i>Ego-History</i>. 1975-2017. The Historiography of the Modern Hellenism in a dialogue of the historiographical trends of the past and the present. <i>O. Katsiardi-Hering</i>
1627	Μεταπτυχιακό σεμινάριο «Ο Ελληνολατινικός Κόσμος (13ος-18ος αι.)» Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνεργασία με το Κέντρο Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών και το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Η «πόλη» στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο της βενετοκρατίας (13ος-18ος αι.). <i>K. Κωνσταντινίδου (σε συνεργασία με τους: Χ. Γάσπαρη και Κ. Λαμπρινό)</i> Postgraduate Seminar: «The Greek-Latin World (13th-18th centuries)» Department of History and Archaeology of the National and Kapodistrian University of Athens, in collaboration with the Academy of Athens, the Research Centre for Medieval and Modern Hellenism and the National Hellenic Research Foundation/Institute of Historical Research. The "city" in the greek space during the Venetian period (13th-18th centuries). <i>K. Konstandinidi (in collaboration with Ch. Gasparis and C. Lambrinos)</i>
1629	Η μεταπολεμική ελληνική εξωτερική πολιτική: βαθύτερες δυνάμεις, εθνικές εμπειρίες, περιφερειακές πιέσεις και το διεθνές σκηνικό. <i>E. Χατζηβασιλείου</i> Post-war Greek Foreign Policy: the Realities behind Diplomacy, National Experience, Regional Pressures and the International Setting. <i>E. Hatzivassiliou</i>
1631	Ιστορία, μνήμη, δικαιοσύνη. Δύσκολες σχέσεις στον μεταπολεμικό κόσμο. <i>B. Καραμανολάκης και Δ. Λαμπροπούλου</i> History, Memory, Justice. Difficult relationships in the postwar world <i>V. Karamanolakis and D. Lampropoulou</i>

1633 - Η Ευρώπη των Δικτατόρων και η Μεταξική Ελλάδα <i>N. Παπαναστασίου</i>   Europe in the Age of Dictators and <i>E. Hatzivassiliou</i>
ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ (οι φοιτητές που θα το παρακολουθήσουν δεν θα βαθμολογηθούν)   Οθωμανική Παλαιογραφία - <i>Γ. Λιακόπουλος</i> Ottoman Palaeography - <i>G. Liakopoulos</i>
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – SPRING SEMESTER
1636 - Πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις κατά την οθωμανική περίοδο, μέσα από τα οθωμανικά ιεροδικαστικά αρχεία (17^{ος} αιώνας). <i>Π. Κονόρτας</i>   Political, Social and Economic Relations during the Ottoman Era: the Ottoman <i>sicills</i> (17th Cent.). <i>P. Konortas</i>
1638 - Ο ελληνικός Μεσοπόλεμος (1922-1940): κοινωνία και πολιτικοί θεσμοί. <i>Σπ. Πλουμίδης</i>   Modern Greece in the inter-war period, 1922-40: social history and political institutions. <i>Sp. Ploumidis</i>
1640 - Παιδεία και λαϊκότητα στο τέλος του 19ου αιώνα. <i>Ο. Πολυκανδριώτη</i>   Education and popular culture in the late 19th century. <i>O. Polykandrioti</i>

ΟΛΓΑ ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ-HERING

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: *Ego-History*. 1975-2017. Η ιστοριογραφία για τον Νέο Ελληνισμό συνομιλεί με ρεύματα και τάσεις του παρελθόντος και της συγχρονίας.

Subject: *Ego-History*. 1975-2017. The Historiography of the Modern Hellenism in a dialogue with the historiographical trends of the past and the present.

Περίληψη: Είναι γνωστό ότι η νεοελληνική ιστοριογραφία παρουσίασε εξαιρετική ακμή κατά την μεταπολίτευση. Στόχος του σεμιναρίου είναι να αναδειχθούν οι τάσεις που εμφανίστηκαν κατά την περίοδο αυτή σε τομείς της οικονομικής, κοινωνικής ιστορίας αλλά και της θεωρίας της ιστορίας κυρίως για την περίοδο των 15ου-19ου αι. Η νεοελληνική ιστοριογραφία ιδίως για την περίοδο της τουρκοκρατίας συνομίλησε με τη βαλκανική ιστοριογραφία, με τους ιστορικούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με τα ρεύματα για την ιστορία της Μεσογείου, την ιστορία των πόλεων, τη δημογραφία, την ιστορική ανθρωπολογία κ.ά. Θα επιχειρηθεί να

αναδειχθούν τα έργα-σταθμοί αυτής της περιόδου, να ενταχθούν στις ιστορικές παραμέτρους της εποχής, και να αποτυπωθεί ο διάλογος με τις ως τότε κρατούσες τάσεις της νεοελληνικής ιστοριογραφίας. Το σεμινάριο, θα αποτελέσει το τελευταίο της διδάσκουσας και θα προσκληθούν συνάδελφοι για διάλογο και συζήτηση.

Summary: It is very well known that the Modern Greek Historiography flourished in the period after 1974. An aim of the seminar is to highlight the trends that arose during this period in fields such as the economic, social history, as well as in the theory of history, The Modern Greek Historiography, particularly for the period between the 15th and the 19th cent., was/is in a dialogue with the Balkan Historiography, the Historians of the Venetian History, those of the Ottoman Empire, with historiographical trends on the history of the Mediterranean, that of the cities/urbanism, the demography, the historical anthropology, the cultural studies, the nationalism etc. The most crucial and serious historiographical products of the period will be discussed in the framework of the historical parameters of the time. A dialogue with the until that time historiographical trends of the Modern Greek Historiography will also be highlighted. The seminar will be the last one of the professor and colleagues will be invited on a dialogue and discussion.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective Bibliography

- Ασδραχάς, Σ., *Οικονομία και νοοτροπίες*, Αθήνα: Ερμής, 1988.
_____, *Ζητήματα ιστορίας*, Αθήνα: Θεμέλιο, 1999.
- Beaton, R. - Ricks, D. (eds), *The Making of Modern Greece: Nationalism, Romanticism and the Uses of the Past (1797-1896)*, London 2009.
- Βελουδής, Γιώργος, *Ο Jacob Philipp Fallmerayer και η γένεση του Ελληνικού ιστορισμού*, Αθήνα: Μνήμων, 1982.
- Bourdieu, P., *Homo academicus*, μετ από αγγλ., Cambridge: Polity Press, 1990.
- Brown, C., *Postmodernism for historians*, Harlow, New York: Pearson/Longman, 2005.
- Breisach, E., *On the future of history: the postmodernist challenge and its aftermath*, Chicago: University of Chicago press, 2003.
- Clark, J.C.D., *Our shadowed present: modernism, postmodernism and history*, Stanford: Stanford Univ. Press, 2004.
- Dekker, R. (ed.), *Egdocuments and History. Autobiographical writing in its social context since the Middle Ages*, Hilversum Verloren 2002.
- Δημαράς, Κ.Θ., *Η μέθοδος της Ιστορίας: ιστοριογραφικά και αυτοβιογραφικά σχόλια: συνεντεύξεις με τους Στέφανο Πεσμαζόγλου και Νίκο Αλιβιζάτο/ Κ.Θ. Δημαράς και Νίκος Σβωρόνος*, Αθήνα: 1995 αρχικά δημοσ στο περιοδ *Σύγχρονα Θέματα*, 35-36, Δεκ. 1988.
- Δημαράς, Κ.Θ., *Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος: η εποχή του – η ζωή του – το έργο του*, Αθήνα: ΜΙΕΤ, 1986.
- Van Dülmen, R. (Hrsg.), *Die Entdeckung des Ich. Die Geschichte der Individualisierung vom Mittelalter bis zur Gegenwart*, Köln, Weimar, Wien 2001
- Eagleton, T., *Η έννοια της κουλτούρας*, Αθήνα: Πόλις, 2003.
- Elias, N., *Διαδικασία του πολιτισμού: κοινωνιογενετικές και ψυχογενετικές έρευνες*, (μετ. από γερμανικά, Έμυ Βαϊκούση), Αθήνα: Νεφέλη, 1997
- Groeber, V., *Who are you? Identification, deception and Surveillance in Early modern Europe*, trans. By John Peck Mark Kyzburz, New York 2007

- Hartog, F., *Croire en Histoire*, Paris: Flammarion, 2013
- Heller, Th., *Reconstructing Individualism: Autonomy, Individuality, and the Self in Western Thought*, Stanford University Press 1986.
- Hermand J., *Freundschaft. Zur Geschichte einer sozialen Bindung*, Köln, Weimar, Wien 2006
- Iggers, G., *Νέες κατευθύνσεις στην ευρωπαϊκή ιστοριογραφία*, Αθήνα: Γνώση, 1995.
- _____, *Η ιστοριογραφία στον εικοστό αιώνα: από την επιστημονική αντικειμενικότητα στην πρόκληση του μεταμοντερνισμού*, Αθήνα: Νεφέλη, 1999.
- Καραμανωλάκης, Β., *Η συγκρότηση της ιστορικής επιστήμης και η διδασκαλία της ιστορίας στο πανεπιστήμιο Αθηνών (1837-1932)*, Αθήνα: ΕΙΕ/ΙΝΕ, 2008.
- LaCapra, D. and Kaplan, St. (eds.), *Modern European Intellectual History: reappraisals and new perspectives*, Ithaca: Cornell University Press, 1982.
- Λιάκος, Α. - Γαζή, Ε. κ.ά., “Αφηγηματικές στρατηγικές στην ιστορική γραφή. Οι προτάσεις των Hayden White, Paul Ricoeur, Jerzy Topolsky και τα περιοδικά Past and Present, Annales, Μνήμων και Τα Ιστορικά», *Μνήμων*, 15 (1993)
- Mommsen, W. (ed.), *Leopold von Ranke und die modern Geschichtswissenschaft*, Stuttgart 1988.
- Niethammer, L., *Ego-Histoire?: und andere Erinnerungs-Versuche*. Wien: Böhlau Verlag, 2002.
- Noiriél, G., *Τί είναι η σύγχρονη ιστορία;* Αθήνα: Gutenberg, 2005.
- Popkin, J., *History, Historians and Autobiography*, Chicago/London, 2005.
- Popper, K., *Unended quest: an intellectual autobiography*, London 1976.
- Σακελλαρίου, Μ., *Θέματα νέας ελληνικής ιστορίας*, Αθήνα: Ηρόδοτος, 2011.
- Σειρηνίδου, Β., *Το εργαστήριο του Λογίου. Αναγνώσεις, Λόγια παραγωγή και επικοινωνία στην εποχή του Διαφωτισμού μέσα από την ιστορία της βιβλιοθήκης του Δημητρίου Ν. Δάρβαρη (1757-1823)*, Αθήνα: ΕΙΕ/ΙΕ, 2013.
- Stassinopoulou, M.A., *Weltgeschichte im Denken eines griechischen Aufkläreres. Konstantinos Michail Koumas als Historiograph*. Frankfurt, Bern, Wien 1992.
- Wang, E. (ed.), *The many faces of Clio: cross-cultural approaches to historiography, essays in honor of Georg Iggers*, New York: Berghahn Books, 2007.
- Williams, R., *Κουλτούρα και ιστορία*, Εισαγωγή και μετ. Βενετία Αποστολίδου, Αθήνα: Γνώση, 1994
- Νεοελληνική πόλη: οθωμανικές κληρονομίες και ελληνικό κράτος: πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου Ιστορίας / La ville neohellenique: heritages ottomanes et état grec: Actes du Colloque International d'Histoire*. Αθήνα: Μνήμων, 1985.
- Économies Méditerranéennes, équilibres et intercommunications, XIIIe-XIXe siècles, Actes du IIe colloque international d'Histoire (Athènes, 18-25 septembre 1983)*. Αθήνα: ΕΙΕ/ΙΝΕ, 1985.
- ‘Ιστοριογραφία της νεότερης και σύγχρονης Ελλάδας (1833-2002)’. Πρακτικά του Δ΄ Διεθνούς συνεδρίου 29 Οκτ. –3 Νοεμ. 2002 , Αθήνα: ΕΙΕ/ΙΝΕ, 2004.
- <http://ieg-ego.eu/en/threads/european-networks/intellectual-and-academic-networks/gabor-almasi-humanistic-letter-writing>
- <http://republicofletters.stanford.edu/index.html>

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ σε συνεργασία με τους: **Χ. ΓΑΣΠΑΡΗ** και **Κ. ΛΑΜΠΡΙΝΟ**

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Μεταπτυχιακό σεμινάριο «Ο Ελληνολατινικός Κόσμος (13ος-18ος αι.)»

Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνεργασία με το Κέντρο Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών και

το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

Postgraduate Seminar: «The Greek-Latin World (13th-18th centuries)»

Faculty of History and Archaeology of the University of Athens, in collaboration with the Academy of Athens, the Research Centre for Medieval and Modern Hellenism and the National Hellenic Research Foundation/Institute of Historical Research.

Θέμα: Η «πόλη» στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο της βενετοκρατίας (13ος-18ος αι.).

Subject: The "city" in the greek space in the Venetian period (13th-18th centuries).

Περίληψη: Το σεμινάριο θα επικεντρωθεί στη συγκρότηση και την οργάνωση αστικών κέντρων στα βενετικά εδάφη της Ανατολής από τον ύστερο μεσαίωνα έως την πρόιμη νεότερη εποχή. Οι «πόλεις» θα αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης ως πεδία οικονομικών και στρατιωτικών στρατηγικών της Βενετίας αλλά και ως χώροι συγκρότησης ταυτοτήτων, άσκησης πολιτικής εξουσίας, παραγωγής πολιτισμού. Η εννοιολόγηση του όρου «πόλη» όπως επίσης η τυπολογική κατάταξη των αστικών κέντρων της υπό εξέταση περιοχής κατά τη συγκεκριμένη περίοδο συνιστούν κεντρικά ζητούμενα, ενώ η συγκριτική προσέγγιση των πόλεων του βενετικού κράτους της Θάλασσας με τις πόλεις του βενετικού κράτους της Στερεάς αλλά και των οθωμανοκρατούμενων ελληνικών περιοχών θα εμπλουτίσει τα αναλυτικά εργαλεία της έρευνας. Τέλος, στο ίδιο πλαίσιο θα εισαχθούν οι φοιτητές στη σύγχρονη ιστοριογραφική συζήτηση.

Summary: The seminar will focus on the formation and organization of urban centers in the Venetian territories of the Levant from the late middle ages through the early modern era. The "cities" will be the subject of study as areas for implementing Venice's economic and military strategies as well as *loci* of identity construction, exercise of power policy, culture production. The conceptualization of the term "city" as well as the typological classification of the urban centers of this region during the period under consideration are central objectives of the seminar, while the comparative approach of the cities of the Venetian "sea and mainland" states and of the Ottoman-held Greek regions will enrich the research analytical tools. Lastly, in the same framework, the students will be introduced in the modern historiographical debate about cities.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selective Bibliography

Αρβανιτάκης Δ. Δ., *Κοινωνικές αντιθέσεις στην πόλη της Ζακύνθου. Το Ρεμπελιό των Ποπολάρων (1628)* [Μουσείον Μπενάκη - Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο], Αθήνα 2001.

Καραπιδάκης Ν., «Το τοπίο και ο φόβος της πόλης: επεμβάσεις και σχεδιασμός στην Κέρκυρα τις αρχές του ΙΣΤ΄ αιώνα», *Τα Ιστορικά* 7/12-13 (1990) 93-112.

- Καραπιδάκης Ν., «Η ποιητική της πόλης», *Τα Ιστορικά* 17/32 (2000), 11-58.
Κέρκυρα. Αστική ζωή και Αρχιτεκτονική: Κέρκυρα. Ιστορία, Αστική ζωή και Αρχιτεκτονική. 14ος-19ος αι., επιμ. Ε. Concina - Αλίκη Νικηφόρου-Testone, Κέρκυρα 1994.
- Λαμπρινός Κ. Ε., *Κοινωνία και διοίκηση στο βενετοκρατούμενο Ρέθυμνο: Το ανώτερο κοινωνικό στρώμα των ευγενών (1571-1646)*, αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Κέρκυρα 1999.
- Μαλτέζου Χρ. (επιστ. διεύθ.), *Βενετοκρατούμενη Ελλάδα. Προσεγγίζοντας την ιστορία της*, τ. Α', Αθήνα-Βενετία 2010.
- Παναγιωτόπουλος Β., *Πληθυσμός και οικισμοί της Πελοποννήσου. 13ος-18ος αιώνας*, Αθήνα 1985.
- Παπαδιά-Λάλα Αναστασία, *Ο θεσμός των αστικών κοινοτήτων στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο της βενετοκρατίας (13ος-18ος αι.). Μια συνθετική προσέγγιση*, Βενετία 2008².
- Στεριώτου Ιωάννα Θ., *Τα βενετικά τείχη του Χάνδακα (τον 16ο και τον 17ο αι.). (Το ιστορικό της κατασκευής τους σύμφωνα με βενετικές αρχαιακές πηγές)*, Ηράκλειο 1998.
- Benevolo L., *Storia della città*, Ρώμη-Μπάρι, ²1982.
- Berengo M., *L'Europa delle città. Il volto della società urbana europea tra Medioevo ed Età moderna*, Τορίνο 1999.
- Braudel F., *Υλικός πολιτισμός, οικονομία και καπιταλισμός (15ος-18ος αιώνας)*, τ. 1, *Οι δομές της καθημερινής ζωής: το δυνατό και το αδύνατο*, μετάφραση Αικατερίνη Ασδραχά, Αθήνα 1995.
- Friedrichs C. R., *The Early Modern City 1450-1750*, Λονδίνο-Νέα Υόρκη 2013².
- Georgopoulou Maria, *Venice's Mediterranean Colonies. Architecture and Urbanism*, Cambridge University Press 2001.
- Karapidakis N., *Civis fidelis: L'avènement et l'affirmation de la citoyenneté corfiote (XVIème-XVIIème siècles)*, Φραγκφούρτη 1992.
- Lane F. C., *Βενετία, η θαλασσοκράτειρα*, μετάφρ. Κ. Κουρεμένος, επιστ. επιμ. Γ. Παγκράτης, Αθήνα 2007.
- Mumford L., *The City in History. Its origins, its transformations, and its prospects*, Λονδίνο 1975.
- Pavan-Crouzet Elisabeth, *Sopra le acque salse. Espace, pouvoir et société à Venise à la fin du moyen âge*, τ.1-2, Ρώμη 1992.
- Pirenne H., *Η πόλη στο Μεσαίωνα*, μτφρ. Μουτούλα Π., πρόλογος Καραπιδάκης Ν., Αθήνα 2003.

ΕΥΑΝΘΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Η μεταπολεμική ελληνική εξωτερική πολιτική: βαθύτερες δυνάμεις, εθνικές εμπειρίες, περιφερειακές πιέσεις, και το διεθνές σκηνικό.

Subject: Post-war Greek Foreign Policy: the Realities behind Diplomacy, National Experience, Regional Pressures and the International Setting.

Περίληψη: Το μάθημα θα εξετάσει τους παράγοντες που καθόρισαν τις βασικές κατευθύνσεις και αποφάσεις της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής από το 1945 έως το 1991. Θα αναλυθούν οι «βαθύτερες δυνάμεις» της γεωγραφίας, δημογραφίας,

οικονομίας, οι ιστορικές εμπειρίες της χώρας από την προηγούμενη πεντηκονταετία (εποχή διαδοχικών συγκρούσεων στη ΝΑ Ευρώπη), οι περιφερειακές πραγματικότητες στα Βαλκάνια και την Ανατολική Μεσόγειο, και η επιρροή του διεθνούς σκηνικού – Ψυχρός Πόλεμος, η επιρροή των Μεγάλων Δυνάμεων, η αποαποικιοποίηση.

Summary: The course will discuss the major factors which determined the fundamental orientations and the main decisions of Greek foreign policy from 1945 until 1991. The course will examine the “deeper forces” of geography, demographic trends and the economy; the historical experience of the country during the previous fifty years of almost constant conflict in the south of the Balkans; regional realities and the balance of power in the post-war Balkans and the Eastern Mediterranean; and the impact of the international scene, including the Cold War, great power influences and decolonization.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective Bibliography

Pierre Renouvin και Jean Baptiste Duroselle, *Εισαγωγή εις την ιστορίαν των διεθνών σχέσεων*, Αθήνα 1977.

Καζάκος, Π., *Ανάμεσα σε κράτος και αγορά: οικονομία και οικονομική πολιτική στη μεταπολεμική Ελλάδα, 1944-2000*, Αθήνα 2001.

Ριζάς, Σ., *Η Ελλάδα, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρώπη, 1961-1964: πολιτικές και οικονομικές όψεις του προβλήματος ασφαλείας στο μεταίχμιο Ψυχρού Πολέμου και Υφεσης*, Αθήνα 2001.

Σβολόπουλος, Κ., (επιμ., σε συνεργασία με Σαντάλ Μορέλ), *Ντε Γκωλ και Καραμανλής: το έθνος, το κράτος, η Ευρώπη*, Αθήνα 2002.

Στεφανίδης, Ι., *Από τον εμφύλιο στον Ψυχρό Πόλεμο: η Ελλάδα και ο συμμαχικός παράγοντας (1949-52)*, Αθήνα 1999.

Στεφανίδης, Ι. *Ασύμμετροι Εταίροι: οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ελλάδα στον Ψυχρό Πόλεμο, 1953-1961*, Αθήνα 2002.

Χατζηβασιλείου, Ε., *Στα σύνορα των κόσμων: η Ελλάδα και ο Ψυχρός Πόλεμος, 1952-1967*, Αθήνα 2009.

Chourchoulis, D., *The Southern Flank of NATO, 1951-1959: Military Strategy or Political Stabilisation*, Lanham, MD 2014.

Hatzivassiliou, E., «Shallow Waves and Deeper Currents: the US Experience of Greece, 1947-1961. Policies, Historicity, and the Cultural Dimension», *Diplomatic History*, 38 (2014) 83-110.

Karamouzi, E., *Greece, the EEC and the Cold War, 1974-1979: the Second Enlargement*, Basingstoke 2014.

Pelt, M., *Tying Greece to the West: US-West German-Greek Relations, 1949-1974*, Copenhagen 2006.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΑΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Ιστορία, μνήμη, δικαιοσύνη. Δύσκολες σχέσεις στον μεταπολεμικό κόσμο.

Subject: History, Memory, Justice. Difficult relationships in the postwar world

Περίληψη: Το μεταπτυχιακό σεμινάριο είναι εστιασμένο στις σχέσεις ανάμεσα στον νόμο και τη λειτουργία της δικαιοσύνης από τη μια και την ιστορία και τη μνήμη, από την άλλη. Οι σχέσεις αυτές θα εξεταστούν ως προϊόντα ιστορικών διαδικασιών στο πλαίσιο του μεταπολεμικού κόσμου, διαδικασιών κάθε άλλο παρά γραμμικών ή ομοειδών, οι οποίες συνδέονται με σημαντικές καμπές, όπως ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, η μετάβαση στο τέλος κυρίως του Ψυχρού πολέμου, μιας σειράς κρατών από αυταρχικότερα σε δημοκρατικότερα κατά κύριο λόγο καθεστώτα κ.ά. Κεντρικό ζήτημα είναι ο επαναπροσδιορισμός των σχετικών εννοιών στο πλαίσιο των ιστορικών συνθηκών: η ανάδειξη της ιστορίας ως βασικού εργαλείου κατανόησης και διδαχής από το παρελθόν, η «κανονικοποίηση» της μνήμης όσον αφορά την «ορθή» αφήγηση του τραυματικού κυρίως παρελθόντος, η συγκρότηση της «μεταβατικής δικαιοσύνης» (transitional justice) στο πλαίσιο του διεθνούς κινήματος για την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Για το σκοπό αυτό θα εξεταστούν μια σειρά από παραδείγματα διαφορετικού χρονικού και γεωγραφικού προσδιορισμού, παραδείγματα στα οποία η έννοια της απονομής της δικαιοσύνης εμπλέκεται με μνημονικές διαδικασίες και την ιστορική αφήγηση. Λ.χ. οι «επιτροπές αλήθειας» στη Λατινική Αμερική και στην Αφρική, οι συζητήσεις για τη διαχείριση των αρχείων των διωκτικών αρχών σε χώρες όπως η Γερμανία, η Ελλάδα ή η Ισπανία, η νομοθεσία για την ιστορική μνήμη στη Γαλλία ή την Ισπανία.

Summary: The postgraduate seminar focuses on the relationships between the law and the administration of justice, on the one hand, and history and memory, on the other. These relationships will be examined as products of historical processes in the context of the postwar world – processes that were not at all linear or uniform, and were closely connected with crucial developments, such as the Second World War, the transition from dictatorships to democracies, the end of the Cold War and the collapse of authoritarian regimes, etc. Main aim of the seminar is the redefinition of the relevant concepts in the terms of their own historical conditions: the elevation of history as a basic tool of understanding and taking lessons from the past, the “normalization” of memory regarding the “correct” narration of the, mainly, traumatic past, and the formation of transitional justice in the context of the international movement for the effective protection of human rights. For this purpose, a number of different case studies, in which the concept of jurisdiction is involved with mnemonic practices and historical narration, will be examined. For example, the “Truth and Reconciliation Committees” in South Africa, the debates for the fate of the security archives in countries such as Germany and Greece, and the legislation regarding historical memory in France and Spain.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective Bibliography

- Ασδραχάς Σπ, Βρανούσης Λ., Δρούλια Λ. κ.ά., *Σύγχρονα αρχεία, φάκελοι και ιστορική έρευνα*, Αθήνα 1991.
- Bevernage B., *History, Memory, and State-Sponsored Violence: Time and Justice*, Λονδίνο 2012.
- Collins C., *Post-transitional Justice. Human Rights Trials in Chile and El Salvador*, The Pennsylvania State University Press 2010.
- Gready P., *The Era of Transitional Justice. The Aftermath of Truth and Reconciliation Commission in South Africa and Beyond*, Routledge, Άμπινγκτον, 2010.

- Aguilar Fernández P., Μνήμη και λήθη του ισπανικού εμφυλίου. Δημοκρατία, δικτατορία και διαχείριση του παρελθόντος, ΠΕΚ, Ηράκλειο, 2005.
- Hayner P., *Unspeakable Truths. Facing the Challenge of Truth Commissions*, Νέα Υόρκη 2002.
- McAdams J (επιμ.), *Transitional Justice and the Rule of Law*, University of Notre Dame Press, Notre Dame και Λονδίνο, 1997.
- Miller B., *Narratives of Guilt and Compliance in Unified Germany: Stasi Informers and their Impact on Society*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη 1999
- Quintana González A., *Archival policies in the protection of Human Rights. An updated and fuller version of the report prepared by Unesco and the International Council on Archives (1995), concerning the management of the archives of the state security services of former repressive regimes*, International Council on Archives, Παρίσι, 2009.
- Sieder R., Schjolden L. και Alan Angel (επιμ.), *The Juricialization of Politics in Latin America*, Νέα Υόρκη 2005.
- Sikkink K., *The Justice Cascade: How Human Rights Prosecutions Are Changing World Politics*, Νέα Υόρκη 2011.

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Η Ευρώπη των Δικτατόρων και η Μεταξική Ελλάδα

Subject: Europe in the Age of Dictators and Metaxas's Greece

Περίληψη: Το σεμινάριο εξετάζει τους λόγους για τους οποίους η δικτατορία καθιερώθηκε ως κυρίαρχο σύστημα διακυβέρνησης και κοινωνικής οργάνωσης στην Ευρώπη, από την περίοδο της Οκτωβριανής Επανάστασης ως την εδραίωση του «Σιδηρού Παραπετάσματος». Δεδομένου ότι το αυταρχικό πρότυπο κυριάρχησε ως τα τέλη της δεκαετίας του '30 στις περισσότερες χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης θα αναδειχτούν πρωτίστως τα κοινά χαρακτηριστικά του (αντιφιλελευθερισμός, αντικομμουνισμός, αντισημιτισμός, εθνικισμός και μιλιταρισμός) αλλά και οι επιμέρους διαφορές ανά χώρα. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της δικτατορίας Ι. Μεταξά, που παρά τη συγγένεια με τα φασιστικά καθεστώτα είχε έναν «ιδιότυπο» ιδεολογικό χαρακτήρα και ανάλογη εσωτερική δομή.

Summary: This course examines why dictatorship came to establish itself as a dominant system of government and social organisation in Europe, between the Russian Revolution (1917) and the consolidation of the “Iron Curtain”. Since the authoritarian model was dominant in most continental countries of Interwar Europe we will highlight not only all common aspects (anti-liberalism, anti-communism, anti-semitism, nationalism and militarism) but also each country's approach. A typical case is Metaxas's dictatorship, which despite the affinity with the fascist regimes is known for its “peculiar” ideological character and internal structure.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective Bibliography

- Bosworth R.J.B., *Mussolini's Italy: Life Under the Fascist Dictatorship*, London 2007.
- Βατικιώτης Π. Γ., *Μια πολιτική βιογραφία του Ι. Μεταξά. Φιλολαϊκή Απολυταρχία στην Ελλάδα, 1936-1941*, Αθήνα (Ευρασία) 2005.

- Βερέμης Θ. (επιμ.), *Ο Μεταξάς και η Εποχή του*, Αθήνα (Ευρασία) 2009.
- Costa Pinto A., *Salazar's Dictatorship and European Fascism*, London 1996.
- Crampton R. J., *Eastern Europe in the Twentieth Century - And After*, London 1994.
- Evans R. J., *Το Γ' Ράιχ στην Εξουσία*, Αθήνα (Αλεξάνδρεια) 2014.
- Gauchet M., *Η άνοδος της δημοκρατίας, τ. III. Η δημοκρατία υπό τη δοκιμασία των ολοκληρωτισμών, 1914-1974*, Αθήνα (Πόλις) 2012.
- Gellately R., *Lenin, Stalin and Hitler. The Age of Social Catastrophe*, New York 2008.
- Kershaw I./Lewin M. (eds.), *Stalinism and Nazism: Dictatorships in Comparison*, Cambridge 1997.
- Kershaw I., *Χίτλερ 1936-1945: Νέμεσις*, Αθήνα (Scripta) 2005.
- Kitchen M., *Europe Between the Wars*, London 1994.
- Κολιόπουλος Ι., *Η δικτατορία του Μεταξά και ο πόλεμος του '40*, Θεσσαλονίκη (Παρατηρητής) 1996.
- Mazower M., *Σκοτεινή Ήπειρος. Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας*, Αθήνα (Αλεξάνδρεια) 2004.
- Overy R., *The Dictators. Hitler's Germany, Stalin's Russia*, New York 2004.
- Πλουμίδης Σ. Γ., *Το Καθεστώς Ιωάννη Μεταξά (1936-1941)*, Αθήνα (Εστία) 2016.
- Preston P., *The Spanish Civil War: Reaction, Revolution, and Revenge*, New York 2007.
- Τζαντ Τ., *Η Ευρώπη μετά τον πόλεμο*, Αθήνα (Αλεξάνδρεια) 2012.
- Snyder T., *Bloodlands: Europe Between Hitler and Stalin*, New York 2010.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΚΟΝΟΠΤΑΣ

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις κατά την οθωμανική περίοδο, μέσα από τα οθωμανικά ιεροδικαστικά αρχεία. (17ος αι.)

Subject: Political, Social and Economic Relations during the Ottoman Era: the Ottoman *sicills*. (17th cent.)

Περίληψη: Το σεμινάριο θα εστιάσει σε πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα που αναδεικνύονται από τους οθωμανικούς ιεροδικαστικούς κώδικες (*sicill*), οι οποίοι εντοπίστηκαν στον ελλαδικό χώρο (Ηράκλειο Κρήτης, Θεσσαλονίκη, Βέροια, Κοζάνη). Από τα κείμενα αυτά αναδεικνύονται σημαντικές πτυχές της καθημερινής ζωής. Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για ζητήματα δημογραφίας, κοινωνικής διαστρωμάτωσης, φορολογίας, δικαίου, οικογενειακών σχέσεων, σχέσεων ανάμεσα σε μουσουλμάνους και μη μουσουλμάνους, ανάμεσα στο διοικητικό κέντρο και την περιφέρεια, καθώς και σχέσεων ανάμεσα σε περιφερειακά διακαιοδοτικά και διοικητικά όργανα, όσο και την οθωμανική διοίκηση και τους υπηκόους της. Όπως έχουν καταδείξει ήδη αρκετές επιστημονικές εργασίες, οι παραπάνω πηγές αποτελούν σημαντικά τεκμήρια για την κατανόηση όχι μόνο της οθωμανικής, αλλά και της βαλκανικής και της νεοελληνικής ιστορίας.

Summary: The seminar will focus on political, social and economic issues emerging through the study of the Ottoman *sicill* records found in the actual Greek territory (Herakleion, Thessaloniki, Veroia, Kozani). Such issues concerning everyday life can be demographical matters, social stratification, tax system, law, family relations, as well as contacts between Muslims and non Muslims, between central and provincial administration, among different judicial and administrative institutions, and between

the Ottoman administration and its subjects. Through many recent publications based on such documents, we know that the *sicil* records are important sources for the study of Ottoman, Balkan and Neohellenic history.

Ενδεικτική βιβλιογραφία/Selective bibliography

- Σταυρινίδης Ν., *Μεταφράσεις Τουρκικών Ιστορικών Εγγράφων*, Α'-Ε', Ηράκλειο 1975-1985.
- Ζαχαριάδου Ε. (επιμ.), *Ιεροδικείο Ηρακλείου*, Α-Ε', 2003, 2008, 2010, 2013.
- Δημητριάδης Β. (επιμ.), *Ο κώδικας των θυσιών. Ονόματα και δημευμένες περιουσίες των χριστιανών αγωνιστών της Ανατολικής Κρήτης κατά την Επανάσταση του 1821*, 2003.
- Σαλακίδης Γ., *Η Λάρισα (Yenişehir) στα μέσα του 17^{ου} αιώνα. Κοινωνική και οικονομική ιστορία μιας βαλκανικής πόλης και της περιοχής της με βάση τα οθωμανικά ιεροδικαστικά έγγραφα των ετών 1060-1062 (1650-1652)*, Θεσσαλονίκη 2004.
- Βασδραβέλλης Ι., *Ιστορικά Αρχεία Μακεδονίας. I Αρχείον Θεσσαλονίκης (1695-1912), II Αρχείον Βερροίας-Ναούσης*, Θεσσαλονίκη 1952-1954.
- Green M., *Κρήτη, ένας κοινός κόσμος. Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι στη Μεσόγειο των πρώιμων νεότερων χρόνων* (μτφρ. Ελένη Γκαρά, Θέμης Γκέκου), επιστημονική επιμέλεια-εισαγωγή Ελένη Γκαρά, Αθήνα 2005.
- Anastasopoulos A. (επιμ.), *Provincial Elites in the Ottoman Empire*, 2005.
- Gara E., "In Search of Communitaries in Seventeenth Century Ottoman Sources. The Case of the Kara Ferye District", *Turcica* 30 (1998), 135-162.
- Gara E., "Lending and Borrowing Money in an Ottoman Province Town", στο M. Kohbacj-H. Prohazka-Eisl-C Romer (επιμ.), *Acta Viennensia Ottomanica: Akten des 13. CIEPO-Symposiums*, 1999, 113-119.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Ο ελληνικός Μεσοπόλεμος (1922-1940): κοινωνία και πολιτικοί θεσμοί
Subject: Modern Greece in the inter-war period, 1922-40: social history and political institutions

Περίληψη: Οι σεμιναριακές συναντήσεις θα επικεντρωθούν στις κοινωνικές, διανοητικές και θεσμικές εξελίξεις που συντελέστηκαν στην Ελλάδα κατά τον Μεσοπόλεμο (1922-40). Κατ' αρχήν, θα οριστεί εννοιολογικά ο ευρωπαϊκός και ο ελληνικός Μεσοπόλεμος και θα εξεταστεί η συγκρότηση της μνήμης των εθνικών πολέμων (1912-22) στην Ελλάδα. Στη συνέχεια θα δοθεί έμφαση στα φαινόμενα του μικροαστισμού, της εγκατάστασης των προσφύγων, της κρίσης στον αγροτικό τομέα της οικονομίας μετά τον Μεγάλο ευρωπαϊκό Πόλεμο, της αγροτικής πολιτικής και μεταρρύθμισης των ελληνικών κυβερνήσεων, των «αγροφυγάδων» (*Landflucht*), της αγροτιστικής ιδεολογίας και της εμφάνισης των αγροτικών κομμάτων κατά τη δεκαετία του 1920, καθώς και της οικονομικής κρίσης στον βιομηχανικό τομέα και της εφαρμογής ιδεών και πρακτικών του κορπορατισμού, σε αντιστοιχία πάντοτε με όμοια ή παρόμοια προβλήματα και πραγματικότητες που βίωναν άλλες χώρες της (ιδίως της Κεντρικής, της Ανατολικής και της Νότιας) Ευρώπης. Θα συζητηθούν επίσης η αναβίωση του Εθνικού Διχασμού, η κρίση της αστικής ηγεμονίας, η

επίκληση του κομμουνιστικού κινδύνου και η δικτατορία Μεταξά, καθώς και οι θεσμικές αλλαγές που επήλθαν στη μορφή του ελληνικού κράτους. Τέλος, θα συζητηθούν νέα ιδεολογικά ρεύματα, που πρωτοέκαναν την εμφάνισή της στη νεοελληνική (αστική) σκέψη κατά τη μεσοπολεμική περίοδο, όπως ο ριζοσπαστικός αγροτισμός, ο «γεωργικός εθνικισμός», η γεωοικονομία και η γεωπολιτική και ο νεομαλθουσιανισμός. Το μεταπτυχιακό σεμινάριο εντάσσεται στη Νεώτερη Ελληνική Ιστορία.

Summary: The course examines aspects of the social, intellectual and institutional history of Modern Greece in the inter-war period. Firstly, the political, diplomatic and military history of Greece in the inter-war period will be reviewed in its broader European context. Secondly, the course will illustrate the main agents in the process of social and institutional change. The influx of the refugees, the land reform, the depopulation of the countryside (*Landflucht*), social mobility and the expansion of the petty bourgeoisie, as well as the impact of the world economic crisis on the Greek economy will be highlighted. Thirdly, I will seek to demonstrate how the revival of the National Schism, the crisis of the bourgeois hegemony and the overreaction against the threat of communism determined institutional changes in the form of government during the Second Republic and the Metaxas regime. Last but not least, I will shed light on new intellectual phenomena that made their appearance in interbellum Greece, such as corporatism, agrarianism, geopolitics and geoeconomics, and neo-Malthusianism.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία/Selective Bibliography

- Αλιβιζάτος, Ν., *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση (1922-1974). Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, μετ. Βενετία Σταυροπούλου, Αθήνα 1983.
- Βεργόπουλος, Κ., *Εθνισμός και οικονομική ανάπτυξη. Η Ελλάδα στο μεσοπόλεμο*, Αθήνα 1979.
- Βερέμης, Θ. (επιμ.), *Ο Μεταξάς και η εποχή του*, Αθήνα 2009.
- Δαφνής, Γρ., *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940*, τόμ. Β' (*Η άνοδος του Αντιβενιζελισμού*), Αθήνα 1955.
- Δρίτσα, Μ., *Βιομηχανία και τράπεζες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*, Αθήνα 1990.
- Jackson, J. (επιμ.), *Europe 1900–1945*, Oxford University Press 2002.
- Κολιόπουλος, Ι., *Παλινόρθωση – Δικτατορία – Πόλεμος 1935-1941. Ο βρετανικός παράγοντας στην Ελλάδα*, Αθήνα 1985.
- Λεοντίδου, Λ., *Πόλεις της σιωπής: εργατικός εποικισμός της Αθήνας και του Πειραιά, 1909-1940*, Αθήνα 1989.
- Λιάκος, Α., *Εργασία και πολιτική στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου. Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας και η ανάπτυξη των κοινωνικών θεσμών*, Αθήνα 1993.
- Mavrogordatos, G., *Stillborn Republic: Social Coalitions and Party Strategies in Greece, 1922-1936*, University of California Press 1983.
- Μαυρογορδάτος, Γ. - Χατζηιωσήφ, Χ. (επιμ.), *Βενιζελισμός και αστικός εκσυγχρονισμός*, Ηράκλειο 1988.
- Mazower, M., *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου*, μετ. Σπύρος Μαρκέτος, Αθήνα 2002.
- Πετμεζάς, Σ., *Προλεγόμενα στην ιστορία της ελληνικής αγροτικής οικονομίας του Μεσοπολέμου*, Αθήνα 2012.
- Πιζάνιας, Π., *Οι φτωχοί των πόλεων. Η τεχνογνωσία της επιβίωσης στην Ελλάδα το Μεσοπόλεμο*, Αθήνα 1993.

- Πλουμίδης, Σ., *Έδαφος και μνήμη στα Βαλκάνια: Ο «γεωργικός εθνικισμός» στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία, 1927-46*, Αθήνα 2011.
- Ρηγίνος, Μ., *Παραγωγικές δομές και εργατικά ημερομίσθια στην Ελλάδα, 1909-1936: βιομηχανία – βιοτεχνία*, Αθήνα 1987.
- Ρήγος, Α., *Η Β' Ελληνική Δημοκρατία 1924-1935: Κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής σκηνής*, πρόλογος Νίκος Γ. Σβορώνος, Αθήνα 1992.
- Ψαλιδόπουλος, Μ., *Η κρίση του 1929 και οι Έλληνες οικονομολόγοι. Συμβολή στην ιστορία της οικονομικής σκέψης στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*, Αθήνα 1989.

ΟΥΡΑΝΙΑ ΠΟΛΥΚΑΝΔΡΙΩΤΗ

[Διευθύντρια ερευνών, ΠΕ/ΕΙΕ]

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Παιδεία και λαϊκότητα στο τέλος του 19ου αιώνα

Subject: Education and popular culture in the late 19th century

Περίληψη: Από την έρευνα έχει διαπιστωθεί, τόσο στον ελληνικό όσο και στον ευρωπαϊκό χώρο κατά τον 19ο αιώνα, μια γενικότερη τάση για εθνική διαπαιδαγώγηση, με εργαλείο την εκλαΐκευση της γνώσης, τη λογοτεχνία και τη στόχευση ενός ευρέος κοινού. Με πολλές αναλογίες με όσα συνέβαιναν στην Ευρώπη, έτσι και στην Ελλάδα, κατά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα, αναδύθηκε ένα στρώμα λογίων που λειτούργησε μέσα στη δημόσια σφαίρα σε συνάρτηση με την εκπαίδευση αλλά και με τον Τύπο και απευθύνθηκε στο ευρύ κοινό με ποικίλους τρόπους. Πρόκειται για ένα στρώμα λογίων, κυρίως παιδαγωγών αλλά και λογοτεχνών, που προσέγγισε την ελληνική κοινωνία εκ των έσω και όχι εκ των άνω, δηλαδή με τις δικές της αρχές και νόρμες, με τη δική της γλώσσα και ηθική. Η επαγγελματική ιδιότητα του παιδαγωγού ή και η γενικότερη ανάμειξη των λογίων αυτών με θεσμούς της εκπαίδευσης ενισχύει τη σημασία της παρουσίας τους στη δημόσια σφαίρα.

Στόχος είναι να διερευνηθεί ο ρόλος, ο δημόσιος λόγος, οι δραστηριότητες, οι δημοσιεύσεις των λογίων αυτών που έδρασαν στοχεύοντας το ευρύ κοινό στην Ελλάδα κατά το τέλος του 19ου αιώνα, προκειμένου να συζητηθεί αν πρόκειται πράγματι για ένα παράλληλο φαινόμενο με το ευρωπαϊκό περιβάλλον, δηλαδή για μία νέα τάξη λογίων που υπηρέτησαν την εκλαΐκευση και τη διάχυση της γνώσης και ανέδειξαν την ιδεολογία της νεοανερχόμενης αστικής τάξης και του αναπτυσσόμενου κράτους. Κεντρικό ζητούμενο είναι επίσης η επανεκτίμηση της έννοιας του λαϊκού αλλά και της έννοιας της ποιότητας: το ευρύ κοινό ως παράγων διαμόρφωσης του περιεχομένου και των αφηγηματικών τρόπων της λογοτεχνίας, η εκλαΐκευση ως παιδαγωγική μέθοδος, ως μέθοδος αξιοποίησης της επιστήμης σε κοινωνικά ζητήματα και διάδοσής της στην κοινωνία κ.ά.

Summary: Research has already shown that in Greece, as in Europe of the 19th century, there has been a general tendency for the development of the national education systems which was also accompanied by a tendency for the popularization of knowledge, the utilization of literature and the approach of large audiences. Having many similarities with what happened in Europe, in Greece during the last quarter of the 19th century, a group of scholars have emerged into the public sphere, who addressed the public in various ways and operated very actively between the

public educational system and the press. This layer of scholars, mainly educators and writers, approached the Greek society from within and not from above, using its own principles and norms, its own language, manners and ethics. Their professional status as educators or their implication in educational institutions reinforces the importance of their presence into the public sphere.

Our aim will be to investigate the role of the public discourse, the various activities, and the publications of these scholars who served the nation's education and moral formation by the popularization of knowledge and the targeting of the large public in Greece at the end of the 19th century. Our aim will thus be to investigate whether this is indeed a phenomenon connected with the European environment, to discuss the general characteristics, motives and ideas of this new group of scholars who served the popularization and the dissemination of knowledge and contributed to the formation of the rising bourgeoisie's and the newly developed state's ideology. Thus, one of the main topics will also be the reevaluation of the concepts of "popular" and "quality": the large public as a formation factor of literature's quality, themes, contents and narrative processes and styles, the popularization of knowledge as an educational method, as a way of application of science in social matters.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective Bibliography

- Βασιλούδη Β., *Εφημερίς των Παίδων (1868-1893). Περιοδικός τύπος και προτεσταντικά πρότυπα για την παιδική ηλικία*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών, Αθήνα 2013.
- Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974*, επιμ. Λουκία Δρούλια, Γιούλα Κουτσοπανάγου, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2008, τόμ. Α'-Δ'.
- Ο ελληνικός τύπος 1784 ως σήμερα. Ιστορικές και θεωρητικές προσεγγίσεις. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου (Αθήνα, 23-25 Μαΐου 2002)*, επιμ. Δρούλια Λ., Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών / Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2005.
- Κουμαριανού Αικ., *Ιστορία του ελληνικού Τύπου : 18ος-19ος αι.*, επιμέλεια Μάλλιαρης Α., Ερμής, Αθήνα 2010.
- Μουλλάς Π., *Ο χώρος του εφήμερου. Στοιχεία για την παραλογοτεχνία του 19ου αιώνα*, Σοκόλης, Αθήνα 2007.
- Μπακουνάκης Ν. Α., *Δημοσιογράφος ή ρεπόρτερ : Η αφήγηση στις ελληνικές εφημερίδες, 19ος-2ός αιώνας*, Πόλις, Αθήνα 2014.
- Πολυκανδριώτη Ουρ., *Η διάπλαση των Ελλήνων. Αριστοτέλης Π. Κουρτίδης (1858-1928)*, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών / Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών-123, Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας / Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς-48, Αθήνα 2011.
- Bourdieu P., *The rules of Art : Genesis and Structure of the Literary Field*, μτφρ. S. Emmanuel, Cambridge 1996.
- _____, *The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature*, επιμ. R. Johnson, Cambridge 1993.
- Charle Chr., *Les intellectuels en Europe au XIXe siècle. Essai d'histoire comparée*, Seuil, Παρίσι 2001.
- _____, *Birth of the Intellectuals, 1880-1900*, μτφρ. David Fernbach, G.M. Goshgarian, Polity Press 2015.
- _____, *Le Siècle de la presse (1830-1939)*, Seuil, « L'Univers historique », Paris, 2004.

Gans H. J., *Popular Culture and High Culture: an Analysis and Evaluation of Taste*, Basic Books, New York 1974.

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

(οι φοιτητές που θα το παρακολουθήσουν δεν θα βαθμολογηθούν)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Οθωμανική Παλαιογραφία

Subject: Ottoman Palaeography

Περίληψη: Βασικός εκπαιδευτικός-μαθησιακός στόχος του φροντιστηρίου είναι η εισαγωγή των φοιτητών στην ιστορική περίοδο της Κλασικής Οθωμανικής Τουρκικής (ΚΟΤ) (16ος – μέσα 19ου αι.), το αραβοπερσικό αλφάβητο και τις διάφορες γραφές που απαντούν στα χειρόγραφα. Ως προς τη μορφοσύνταξη, διδάσκονται φαινόμενα της Τουρκικής (κλίση ουσιαστικών, ονοματικά σύνολα, χρόνοι και διαθέσεις ρημάτων, παραγωγικά επιθήματα) και της Αραβικής και Περσικής (ονοματικά σύνολα). Οι φοιτητές καλούνται να διαβάσουν και να μεταγράψουν μικρά τυπωμένα (*matbû*) κείμενα της ΚΟΤ και να χρησιμοποιούν νεοτουρκικά, οθωμανικά, αραβικά και περσικά λεξικά (από τη δοθείσα λίστα λεξικογραφίας). Παρουσιάζονται επίσης αυθεντικά οθωμανικά χειρόγραφα, ούτως ώστε οι φοιτητές να εξοικειωθούν με την πραγματική παραγωγή της Αυτοκρατορικής Γραμματείας.

Προϋπόθεση η γνώση της τουρκικής γλώσσας.

Summary: This seminar aims at introducing students to the historical period of the Classical Ottoman Turkish language (COT) (16th – mid-19th c.), the Arabo-persian alphabet and its various scripts found in manuscripts. Turkish morphology (including declension, noun phrases, tenses, moods, conjugation and derivational suffixes) is taught along with basic Arabic and Persian syntactic forms (*izâfet*). The students are encouraged to read and transcribe short COT typewritten (*matbû*) texts and also to use Modern Turkish, Ottoman, Arabic and Persian dictionaries (from a given lexicographical anthology). Original Ottoman archival material is presented in class, in order to familiarise students with a representative cross-section of the Imperial Chancery's actual production.

The knowledge of turkish is required.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selective Bibliography

Kurt, Yılmaz, *Osmanlıca Dersleri I* (Ankara: Akçağ, 1996³).

Timurtaş, Faruk K., *Osmanlı Türkçesine Giriş. Eski Yazı - Gramer - Aruz - Metinler*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Tarihî Türkiye Türkçesi Araştırmaları (İstanbul: Alfa, 1998¹⁶).

Kütükoğlu, Mübahat, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)* (İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, 1998).

Reychman, Jan, Ananiasz Zajączkowski, *Handbook of Ottoman-Turkish Diplomats*, Andrew S. Ehrenkreutz (revision and expanded translation), Fanny E. Davis (index), Tibor Halasi-Kun (ed.) (The Hague-Paris: Mouton, 1968).

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ – EUROPEAN HISTORY

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – WINTER SEMESTER	
1635 - Φράγκοι, Βενετοί και Γενούτες στην Μεσόγειο. Διπλωματικές σχέσεις, κοινωνία και οικονομία (12^{ος}-16^{ος} αι.). <i>M. Ντούρου-Ηλιοπούλου</i>	Franks, Venetians and Genoese in the Mediterranean. Policy, society and economy (12th-16th centuries). <i>M. Dourou – Elioroulou</i>
1637 - Οι γυναίκες στην Ευρώπη του Μεσαίωνα. <i>N. Γιαντσή</i>	Women in Medieval Europe. <i>N. Giantsi</i>
1639 - Όψεις της Ευρωπαϊκής Μετανάστευσης (από τους ναπολεόντειους χρόνους μέχρι και τον μεσοπόλεμο) <i>M. Παπαθανασίου</i>	Aspects of European Migration (from the napoleonic era up to the interwar years) <i>M. Parathanassiou</i>
1641 - Ιμπεριαλισμός και αποικιακή επέκταση στη νεότερη Ευρώπη. <i>I. Δημάκης</i>	Imperialism and colonial expansion. <i>I. Dimakis</i>
ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ – SPRING SEMESTER	
1642 - Το θρησκευτικό καθήκον για φιλανθρωπία και οι νέες στρατηγικές κοινωνικού ελέγχου και οικονομικού σχεδιασμού στην πρώιμη Νεότερη Ευρώπη. <i>K. Γαγανάκης</i>	The christian duty of social care and the new policies of social control and economic planning in early modern Europe. <i>C. Gaganakis</i>
1644 - Ευγενείς στη νεότερη και σύγχρονη Ευρώπη. <i>K. Ράπτης</i>	Nobility in modern and contemporary Europe. <i>K. Raptis</i>
1646 - Προμαρξικός Σοσιαλισμός. <i>I. Δημάκης</i>	Premarxist Socialism. <i>I. Dimakis</i>

ΜΑΡΙΑ ΝΤΟΥΡΟΥ-ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Φράγκοι, Βενετοί και Γενουάτες στην Μεσόγειο. Διπλωματικές σχέσεις, κοινωνία και οικονομία (12^{ος}-16^{ος} αι.).

Subject: Franks, Venetians and Genoese in the Mediterranean. Policy, society and economy (12th-16th centuries).

Περίληψη : Θέμα του σεμιναρίου είναι η παρουσία και η πολιτική των δυτικών δυνάμεων, ιδιαίτερα των Φράγκων, των Βενετών και των Γενουατών στη Μεσόγειο την περίοδο των σταυροφοριών μέχρι την κατάλυση των λατινικών ηγεμονιών λόγω της επέκτασης των Τούρκων. Έμφαση δίνεται στην εξωτερική πολιτική των δυνάμεων, ιδιαίτερα στην ανατολική Μεσόγειο τον 13^ο έως τον 15^ο αιώνα, όπως και στις διπλωματικές και οικονομικές σχέσεις με τις άλλες δυνάμεις της εποχής. Οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα μελετώντας δυτικές πηγές (αρχειακές και φιλολογικές), αλλά και τη δευτερογενή βιβλιογραφία να εμβαθύνουν σε θέματα που αφορούν την κατάσταση στη δυτική Ευρώπη, την εγκατάσταση των Δυτικών στην Ανατολή, τους νέους θεσμούς και τη συμβίωση με τις τοπικές κοινωνίες.

Summary: The seminar aims in enlightening the presence and the activities of the Latin powers, especially the Franks, Venetians and the Genoese in the Mediterranean during the period of the crusades until the abolition (final decline) of the latin dominions in the eastern Mediterranean because of the Turkish expansion. Emphasis is given in the policy of the Latins during the 13th-15th centuries, especially their impact on political, social and economic terms as well as their symbiosis with the local societies. Through the study of latin primary sources (archival and literary) and secondary literature the students obtain a better understanding of the situation in western Europe and the Mediterranean during the medieval period.

Ενδεικτική βιβλιογραφία/ Selective bibliography

Abulafia D., *The western Mediterranean Kingdoms, 1200-1500. The struggle for dominion*, Longman 1997.

Arbel B., *Intercultural contacts in the medieval Mediterranean*, London 1996.

Balard M., *La Romanie genoise (XIIe au debut du XVe siècle)*, Genova 1978.

Balletto Laura, *Genova, mediterraneo, Mar Nero (XIII-XV sec.)*, Genova 1976.

Bon A., *La Moree franque. Etudes historiques, topographiques et archeologiques sur la principaute de Moree (1204-1430)*, Paris 1969.

Buongiorno M., *L'amministrazione Genovese nella Romania*, Genova 1977.

Leonard E., *Les Angevins de Naples*, Paris 1954.

Lock P., *Οι Φράγκοι στο Αιγαίο (1204-1500)*, Αθήνα 1998.

Lopez R.S., *Sù e giù per la storia di Genova*, Genova 1975.

Μαλτέζου Χρύσα (επιμ.), *Όψεις της ιστορίας του βενετοκρατούμενου Ελληνισμού. Αρχειακά τεκμήρια*, Αθήνα 1993.

Ντούρου-Ηλιοπούλου Μαρία, *Από τη δυτική Ευρώπη στην ανατολική Μεσόγειο. Οι σταυροφορικές ηγεμονίες στη Ρωμανία (13^{ος}-15^{ος} αι.). Πολιτικές και θεσμικές πραγματικότητες*, Αθήνα 2012.

Ντούρου-Ηλιοπούλου Μαρία., *Οι Δυτικοί στη Ρωμανία (13^{ος}-15^{ος} αι.). Μια ερευνητική προσέγγιση*, Αθήνα 2013.

Παπαδία – Λάλα Αναστασία, *Ο θεσμός των αστικών κοινοτήτων στον ελληνικό χώρο κατά την περίοδο της βενετοκρατίας (13^{ος}-18^{ος} αι.). Μια συνθετική προσέγγιση*, Βενετία 2004.

Thiriet Fr., *La Romanie vénitienne au Moyen Age. Le developpement et l' exploitation du domaine colonial vénitien (XII-XVe s., Paris 1975.*

ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ ΓΙΑΝΤΣΗ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Η γυναίκα στην Ευρώπη του Μεσαίωνα

Subject: Women in Medieval Europe

Περίληψη: Αντικείμενο των μαθημάτων αυτού του σεμιναρίου θα είναι η διερεύνηση της θέσης των γυναικών κατά τη διάρκεια των μεσαιωνικών χρόνων. Η προσέγγιση που θα επιχειρήσουμε θα περιέχει αφενός στοιχεία που σχετίζονται με την εξέλιξη που μπορεί να παρατηρηθεί στην μακρά διάρκεια που καλύπτουν οι μεσαιωνικοί χρόνοι, αλλά αφετέρου στοιχεία επιμέρους θεματικών ενοτήτων, όπως είναι η θέση της γυναίκας στην ύπαιθρο ή την πόλη, στην Εκκλησία ή την κοινωνία, τη συμμετοχή της στους θεσμούς και την οικονομική ζωή. Συγχρόνως το σεμινάριο επιδιώκει να εντάξει το θέμα σε μια ευρύτερη περιοχή ενδιαφερόντων που αφορά την ιστορία του σώματος στην μεσαιωνική Ευρώπη.

Summary: The provided courses within this seminar will be surveying the status of women during the middle ages. At first the attempted approach will include elements concerning the evolution during the long period covered by the Middle Ages. On the other hand it will include elements of individual topics, such as the place of women in the countryside or within the city's walls, the Church or the society, as well as their involvement in the Institutions and economic life. Simultaneously, the above mentioned seminar seeks to enroll this particular subject in a wider area of interests related to the history of human body in Medieval Europe.

Ενδεικτική βιβλιογραφία / Selective bibliography

Anderson, B. - Zinsser Z., *A History of Their Own: Women in Europe from Prehistory to the Present*, Vol. 1, revised edition, Oxford 2000.

Bennett, J., "Medievalism and Feminism," *Speculum* 68 (1993) 309-331.

Blanc, O., *Parades et parures. L'invention du corps de mode à la fin du Moyen Age*, Paris 1997.

Bologne, J.-Cl., *La naissance interdite. Stérilité, avortement, contraception au Moyen Age*, Paris 1988.

Boureau, A., "La redécouverte de l'autonomie du corps : l'émergence du somnambule (XIIIe-XIVe siècles)", *Micrologus*, 1 (1993) 27-42.

Brown, P., *Le renoncement à la chair. Virginité, célibat et continence dans le christianisme primitif*, Paris 1995 (αγγλ. Έκδ. : 1988).

Bynum, C. W., *Fragmentation and Redemption: Essays and Gender and the Human Body in Medieval Religion*, New York 1991.

—, *The Resurrection of the Body in Western Christianity from 200 to 1336*, New York 1995.

Duby, G. - M. Perrot, *Histoire des femmes en Occident - Le Moyen Age*, Paris, Plon

- 1990.
- Jacquart, D. - Thomasset Cl., *Sexualité et savoir médical au Moyen Âge*, Paris 1985.
- Jacquart, D. , "La morphologie du corps féminin selon les médecins de la fin du Moyen Age", *Micrologus*, 1, 1993, p. 81-98.
- Lett, D., "Le corps de la jeune fille. Regards de clercs sur l'adolescente aux XIIe-XIVe siècles", *CLIO, Histoire, Femmes et Sociétés*, n° 4, 1996, p. 51-73.
- Mosher Stuard, S., *Women in Medieval History and Historiography*, Philadelphia 1987.
- Schmitt, J.-Cl., *La raison des gestes dans l'Occident médiéval*, Paris 1990.
- Partner, N., ed., *Studying Medieval Women: Sex, Gender, Feminism*, Cambridge 1993.
- Pernoud, R., *La femme au temps des cathédrales*, Paris 1980
- Verdon, J., *La femme au Moyen Age*, Paris 2006.
- Women in Medieval Times: An Annotated Bibliography*, Wiener Publishers 1988.
- <http://medievales.revues.org/document869.html>.
- Matrix: A collection of resources for the study of women's religious communities, 500-1500.*

ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Όψεις της Ευρωπαϊκής Μετανάστευσης (από τους ναπολεόντειους χρόνους μέχρι και τον μεσοπόλεμο).

Subject: Aspects of European Migration (from the napoleonic era up to the interwar years).

Περίληψη: Εξετάζονται όψεις της εσωτερικής, ενδο-ευρωπαϊκής και διηπειρωτικής μετανάστευσης/μετακίνησης των πληθυσμών της δυτικής, βόρειας, κεντρικής και κεντροανατολικής Ευρώπη σε συνάρτηση με τις θεμελιώδεις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές διαδικασίες που επηρεάζουν καθοριστικά και μετασχηματίζουν ή/και ανατρέπουν τη ζωή των κατοίκων της ευρωπαϊκής ηπείρου κατά την υπό εξέταση περίοδο (εκβιομηχάνιση, αστικοποίηση, οικονομικές κρίσεις, πολεμικές συρράξεις, αποικιακή εξάπλωση, πολιτικές διαχείρισης κοινωνικών ζητημάτων, ανάπτυξη των εθνικισμών και εθνικιστικές πολιτικές). Στο ευρύτερο αυτό πλαίσιο θα μας απασχολήσουν ειδικότερα συγκεκριμένες μορφές μετανάστευσης όπως η κυκλική ή εποχική μετανάστευση (ειδικά ως προς τους αγροτικούς πληθυσμούς), η υπερατλαντική μετανάστευση και ζητήματα όπως η αγροτική έξοδος, η εισροή εσωτερικών μεταναστών στα αστικά κέντρα και η ενσωμάτωση ή περιθωριοποίησή τους, η αντιμετώπιση της φτώχειας και της εγκληματικότητας στην Ευρώπη μέσα από την αναγκαστική, διηπειρωτική μετακίνηση/μετανάστευση, η αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής στο πλαίσιο των αποικιακών αυτοκρατοριών, πληθυσμιακές μετακινήσεις ως συνέπεια του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου και των μεσοπολεμικών κρίσεων. Μας ενδιαφέρει τόσο μία εκ των άνω προσέγγιση με βάση τις κρατικές πολιτικές, τους νόμους, τα στατιστικά στοιχεία, και τους λόγους που συγκροτούνται περί την μετανάστευση όσο και μία ιστορία από τα κάτω που διερευνά τα κίνητρα, τις στρατηγικές, τις πρακτικές και τις βιωμένες εμπειρίες των ιστορικών υποκειμένων.

Summary: The seminar deals with aspects of internal, intereuropean and intercontinental migration/mobility of western, northern, central and central-eastern european populations in connection with those fundamental economic, social and political processes, which affect and/or transform Europeans' lives during the period under examination (namely industrialization, urbanization, financial and economic crises, war conflicts, colonial expansion, social policies, nationalisms and nationalistic policies). Within this broader context we will examine particular forms of migration such as cyclical or seasonal migration (especially in regard to rural populations), transatlantic migration and issues like rural exodus, immigration into urban centres and immigrants' social integration or marginalization, forced migration as a means of official handling with poverty and/or criminality, looking for better living conditions within the context of colonial empires, population movements as a result of the First World War and of interwar crises. We are interested in approaching our subject both from above, looking into state policies, legislation, statistical evidence and discourses around migration, as well as from the point of view of a history from below, exploring motives, strategies, practices and living experiences of historical subjects.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία/Selective Bibliography

- Bade, K., *Migration in European History* (μετάφραση από τα γερμανικά Allison Brown), Blackwell, 2003.
- Cohen, R., Robinson, V. et. al. (eds.), *The International Library of Studies on Migration*, Chletenham UK, Brookfield US, 1996- [κυρίως τόμοι 4/I και 4/II: Colmes Holing (ed.) *Migration in European History*].
- Francois, L., Isaacs, A. K., *The sea in european history*, Pisa, Edizioni Plus, Universita di Piza, 2001.
- Hochstadt, St., *Mobility and Modernity. Migration in Germany, 1820-1989*, Ann Arbor, University of Michigan Press, 1999
- Lucassen, J., *Migrant Labour in Europe 1600-1900. The Drift to the North Sea.* (μετάφραση από τα ολλανδικά στα αγγλικά Donald A. Bloch), Croom, H., London, Sydney, Wolfeboro, New Hampshire, 1987.
- Lucassen, J., Lucassen, L. (επιμ.), *Migration, Migration History, History. Old Paradigms and New Perspectives*, Peter Lang, Bern, Berlin et.al., 1997.
- Lucassen, L., *The Immigrant Threat. The Integration of Old and New Migrants in Western Europe since 1850*, University of Illinois Press, Urbana and Chicago, 2005.
- Page Moch, L., *Moving Europeans. Migration in Western Europe since 1650*, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis 2003 (2nd edition, 1st edition 1992).
- Sherington, G., Jeffrey, Chr., *Fairbridge. Empire and Child Migration*, London Woburn Press, 1998.
- Siddle, D. J. (επιμ.), *Migration, Mobility and Modernization*, Liverpool University Press 2000.
- Steidl, A., Ehmer, J. et.al., *European Mobility. Internal, international and transatlantic moves in the 19th and early 20th century*, Vandenhoeck und Ruprecht, Goettingen, 2009.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

Χειμερινό εξάμηνο – Winter Semester

Θέμα: Ιμπεριαλισμός και αποικιακή επέκταση στη νεότερη Ευρώπη.

Subject: Imperialism and colonial expansion.

Περίληψη: Το σεμινάριο χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο γίνεται θεωρητική προσέγγιση του θέματος. Συγκεκριμένα αναλύονται οι έννοιες του ιμπεριαλισμού και της αποικιακής επέκτασης στη νεότερη εποχή (εν σχέση προς παλαιότερες περιόδους) και διευρύνονται τα αίτια, ο χαρακτήρας και οι μορφές που λαμβάνουν τα φαινόμενα αυτά.

Στο δεύτερο μέρος κάθε φοιτητής πραγματεύεται ένα θέμα που έχει επιλέξει σχετικά με τις πρακτικές εκδήλωσης της αποικιακής επέκτασης και τον ιμπεριαλισμό.

Summary: The seminar is organized in two parts. The first shall deal with the examination of the political map of Europe as was shaped in modern times by nationalist movements. Based on the analysis of particular works, we shall also examine the various factors that shaped the national movements as well as forms of nationalism, leading either to the break down of composite states or to the unification of others.

In the second part, each student deals with a topic related to the construction of a national state, a subject that will serve as basis for his/her final presentation.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία/Selective Bibliography

Τα έργα αναφέρονται με τη χρονολογική σειρά της πρώτης εκδόσής τους/ works presented according to date of first publication

Barratt-Brow, M., *Essays on imperialism*, 1972.

Baumgart, W., *Imperialism. The idea and reality of British and French colonial expansion, 1880-1914* (1982).

Brunschwig, M., *Mythes et réalités de l' imperialism colonial francais*, 1960.

Cohen, Benjamin J., *The question of imperialism. The political economy of dominance and dependence*, 1973.

Fieldhouse, D.K., *The theory of capitalist imperialism*, 1967.

Fieldhouse, D.K., *Economics and empire (1830-1914)*, 1973.

Fieldhouse, D.K., *Colonialism, 1870-1945. An introduction*, 1981.

Hobson, J. A., *Imperialism, a study*, 1902.

Kemp, T., *Theories of imperialism*, 1968.

Koebner, R., *Imperialism. The story and significance of a political world, 1840-1960* (1964).

Λένιν, Β.Ι., *Ο ιμπεριαλισμός τελευταίο στάδιο του καπιταλισμού*, 1917.

Schumpeter, J.A.Q., *Imperialism and social classes*, 1919.

Lichtheim, G., *Imperialism* (και σε γαλλική μετάφραση, 1971).

Magdoff, H., *Imperialism. from colonial age to the present*, 1978.

Mommsen, W.J., *Theories of imperialism*, 1980. Moon, Parker Th., *Imperialism and world politics*, 1964.

Thornton, A.P., *Doctrines of imperialism*, 1965.

Thornton, A.P., *The imperial idea and its enemies*, 1968.

Winks, Robin W., *The age of imperialism*, 1968.

Wolfe, M. (ed), *The economic causes of imperialism*, 1972.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΓΑΝΑΚΗΣ

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Το θρησκευτικό καθήκον για φιλανθρωπία και οι νέες στρατηγικές κοινωνικού ελέγχου και οικονομικού σχεδιασμού στην πρώιμη Νεότερη Ευρώπη.

Subject: The christian duty of social care and the new policies of social control and economic planning in early modern Europe.

Περίληψη: Στις αρχές του 16^{ου} αιώνα, σημειώθηκε μια ριζική μετατόπιση στην παραδοσιακή θεώρηση της φτώχειας και του κόσμου των φτωχών στις δυτικές κοινωνίες. Η νέα θεώρηση της φτώχειας, απόρροια των οξυμένων οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων της εποχής, εκφράστηκε μέσα από νομοθετικές πρωτοβουλίες, πρωτίστως στον αστικό χώρο, οι οποίες και οδηγούσαν στη χάραξη μονιμότερων πολιτικών αντιμετώπισης της φτώχειας. Πέρα από τις κατά τόπους διαφοροποιήσεις, κοινός παρονομαστής των νέων πολιτικών υπήρξε μια νέα αντιμετώπιση του προβλήματος της φτώχειας και του κόσμου των φτωχών, η οποία και κινήθηκε σε δύο κύριους άξονες. Αρχικά, στην εξάλειψη της δημόσιας επαίειας και στην απογραφή των πληθυσμών των φτωχών και κατόπιν στην παραγωγική και καταναγκαστική ενσωμάτωση των φτωχών στον κόσμο της εργασίας. Πρωταγωνιστές σε αυτή την επαναστατική αλλαγή υπήρξαν οι κοσμικές δυνάμεις, και κατά κύριο λόγο οι αστικές ελίτ που συσπειρώνονταν στις ολιγαρχικές κυβερνήσεις των δυτικών αστικών κοινοτήτων του 16^{ου} αιώνα. Στο σεμινάριο θα παρακολουθήσουμε τις πολλαπλές εκφάνσεις αυτής της νέας πολιτικής αντιμετώπισης της φτώχειας και του κόσμου των φτωχών, εντάσσοντάς τις στο ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό, πολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο της εποχής. Θα επισημάνουμε τις ριζοσπαστικές τομές που χρωμάτισαν τις αντιλήψεις και πολιτικές της πρώιμης νεωτερικότητας σε σχέση με την μεσαιωνική περίοδο και θα αναδείξουμε τη στενή συνάρτηση αυτών των νέων πολιτικών με τη διαμορφούμενη, παγκόσμια οικονομική πραγματικότητα στα τέλη του 16^{ου} και στις αρχές του 17^{ου} αιώνα.

Summary: In the early 16th century, there was a radical shift in the ways secular authorities and societies perceived the problem of poverty and subsequently the world of the poor. The new perceptions of poverty, product of the dire social and economic circumstances, were manifest in numerous legislative and institutional initiatives, particularly in the urban world. Beyond local differentiations, common denominator of these new policies was a radically new attitude towards poverty as a social problem and the poor as a social underclass, which moved along two main directions: Initially, the elimination of beggary, and the classification of different categories of poor and subsequently, the compulsory productive integration of the poor in the labour market. Main proponents of these new policies were the 16th-century urban oligarchies. The seminar will focus on the various manifestations of this new perception of poverty in the context of the political, social, economic and cultural realities of the era; it will pinpoint the radical discontinuances that coloured the policies of early modernity in relation to the medieval period and it will highlight the close interaction of these policies with the emergent rival national economies at the end of the 16th and the beginning of the 17th century.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selective Bibliography

- Philip Abrams & E. A. Wrigley, *Towns in Societies. Essays in Economic History and Historical Sociology*, CUP 1979.
- C.F. Black, *Italian Confraternities in the Sixteenth Century*, CUP 1989.
- R. Duplessis, *Transitions to Capitalism in Early Modern Europe*, CUP 1997.
- N. Finzsch & R. Jütte (eds), *Institutions of Confinement. Hospitals, Asylums, and Prisons in Western Europe and North America, 1500-1950*, CUP 1996.
- Christopher Friedrichs, *Urban Politics in Early Modern Europe*, Routledge, 2000.
- Bronislaw Geremek, *Les Fils de Caïn. Pauvres et vagabonds dans la littérature européenne (Xve - XVII siècle)*, Flammarion Champs 1991.
- _____ & A. Kolokowska, *Poverty*, Blackwell, 1997.
- Tim Hitchcock, Peter King, Pamela Sharpe (eds), *Chronicling Poverty.: The Voices and Strategies of the English Poor, 1640-1840*, St. Martin's Press, 1997.
- Robert Jütte, *Poverty and Deviance in Early Modern Europe*, CUP, 1994.
- C. Lis & H. Soly, *Poverty and Capitalism in pre-industrial Europe*, The Harvester Press, 1982.
- Robert Muchembled, *L'invention de l'homme moderne. Culture et sensibilités en France du Xve au XVIIIe siècle*, Fayard 1988.
- Brian Pullan, "Catholic, Protestants and the Poor in Early Modern Europe", *The Journal of Interdisciplinary History*, 35, 3, 2005, pp. 441-456.
- Laurence Fontaine, *The Moral Economy. Poverty, Credit, and Trust in early Modern Europe*, CUP, 2014.
- Alexandra Shepard, "Poverty, labour, and the language of social description in early modern England", *Past and Present*, 201, 2008, pp. 51-95.
- Paul Slack, *The English poor Law, 1531-1782*, Macmillan, 1990.
- Thomas Max Safley (ed), *The Reformation of Charity: The Secular and the Religious in Early Modern Poor Relief*, Brill, 2003.

ΚΩΣΤΑΣ ΡΑΠΤΗΣ

Εαρινό εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Ευγενείς στη νεότερη και σύγχρονη Ευρώπη.

Subject: Nobility in modern and contemporary Europe.

Περίληψη: Το σεμινάριο εξετάζει τους οικονομικούς, πολιτικούς και κοινωνικο-πολιτισμικούς όρους ύπαρξης, αναπαραγωγής και διάκρισης (ή όσμωσης) των ευγενών, ενός ολιγάριθμου αλλά δυσανάλογα ισχυρού και εύπορου κοινωνικού σχηματισμού, ο οποίος, παρά τη βαθμιαία απώλεια προνομίων και της πολιτικής του πρωτοκαθεδρίας κατά τον 19^ο αιώνα εξακολουθεί να επηρεάζει καθοριστικά την ιστορία των περισσότερων χωρών της Δυτικής, Κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης τουλάχιστον μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αναδεικνύονται η πολυμορφία, οι έμφυλοι ρόλοι, οι παράγοντες συνοχής και διαφοροποίησης των ευγενών και ειδικότερα ο ενοποιητικός και συνάμα διακριτικός ρόλος της ευγένειας, της αριστοκρατικής δηλαδή κουλτούρας στις ευρωπαϊκές κοινωνίες από τα τέλη του 18^{ου} ως τα μέσα, τουλάχιστον, του 20ού αιώνα.

Summary: The seminar examines the economic, political and social-cultural terms of existence, reproduction and distinction (or osmosis) of the nobility, a tiny but disproportional powerful and wealthy social group, which, despite the gradual loss of

privileges and political hegemony continues exercising a great impact on the history of most western, central and east European countries at least till the First World War. It also focuses on the multiformity, the role of gender, the factors of cohesion and differentiation within the nobles, and especially on the unifying and at the same time distinctive role of noble culture in European societies from the late 18th till at least the mid-20th century.

Ενδεικτική βιβλιογραφία/Selective Bibliography

- Armstrong J. A., *The European Administrative Elite*, Princeton 1973.
- Asch R. (επιμ.), *Der europäische Adel im Ancien Régime*, Böhlau 2001.
- Bush M. L., *The European Nobility*, τομ. 1-2, Manchester 1983-1988.
- Bush M. L., *The English Aristocracy. A Comparative Synthesis*, Manchester 1984.
- Cannadine D., *The Decline and Fall of the British Aristocracy*, Λονδίνο 1990.
- Cannadine D., *Aspects of Aristocracy. Grandeur and Decline in Modern Britain*, Λονδίνο 1994).
- Cardoza A. L., *Aristocrats in Bourgeois Italy. The Piedmontese Nobility, 1861-1930*, CUP 1998.
- Chaussinand-Nogaret G., *La Noblesse*, Παρίσι 1976).
- Dewald J., *The European Nobility 1400-1800*, Καίμπριτζ 1996.
- École Française de Rome, *Les Noblesses Européennes au XIXe Siècle*, Ρώμη 1988.
- Fehrenbach E./Müller-Luckner E. (επιμ.), *Adel und Bürgertum in Deutschland 1770-1848*, Μόναχο 1994.
- Higgs D., *Nobles in Nineteenth Century France: The Practice of Inegalitarianism*, Βαλτιμόρη/Λονδίνο 1987).
- Higonnet P., *Class, Ideology and the Rights of Nobles during the French Revolution*, Οξφόρδη 1981.
- Lieven D., *The Aristocracy in Europe 1815-1914*, Columbia University Press 1994.
- Mayer A., *The Persistence of the Old Regime. Europe to the Great War*, Ν. Υόρκη, 1990.
- Mension-Rigau E., *Aristocrates et grand bourgeois. Education, traditions, valeurs*, Παρίσι 1994.
- Mikliss P., *Deutscher und polnischer Adel im Vergleich*, Βερολίνο 1981.
- Mitford N. (επιμ.), *Noblesse oblige: An Enquiry into the identifiable characteristics of the English Aristocracy*, Οξφόρδη χ.χ.
- Mosse W., “Nobility and Middle Classes in Nineteenth-Century Europe: A Comparative Study”, στο Kocka J./Mitchell A. (επιμ.), *Bourgeois Society in Nineteenth-Century Europe*, Λονδίνο 1992, 70-102.
- Pareto V., *The Rise and Fall of the Elites: An Application of Theoretical Sociology*, Bedminster 1968.
- Reif Heinz, *Adel im 19. und 20. Jahrhundert*, Μόναχο 1999.
- Reynolds K. D., *Aristocratic women and political society in Victorian Britain*, Οξφόρδη χ.χ.
- Rubinstein W. D., *Elites and the Wealthy in Modern British History*, Brighton 1987
- Spring D. (επιμ.), *European Landed Elites in the Nineteenth Century*, Βαλτιμόρη 1977.
- Stone L./Fawtier Stone J. C., *An Open Elite? England 1540-1880*, Οξφόρδη 1984.
- Wehler Hans-Ulrich (επιμ.), *Europäischer Adel, 1750-1950* (Geschichte und Gesellschaft: special issue 13), Γκέτινγκεν 1990.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

Εαρινό Εξάμηνο – Spring Semester

Θέμα: Προμαρξικός σοσιαλισμός

Subject: Premarxian Socialism

Περίληψη: Στο σεμινάριο εξετάζονται οι συνθήκες που προκάλεσαν την εμφάνιση του προμαρξικού σοσιαλισμού και αναλύονται οι σχολές που τον εξέφρασαν στη Γαλλία και τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Επιχειρείται επίσης η κατηγοριοποίηση των σχολών αυτών σε ευρύτερες ομάδες ανάλογα με την τοποθέτησή τους απέναντι σε κεφαλαιώδη θέματα που τις απασχολούν, όπως ο ρόλος του ατόμου και του κράτους στη ευαγγελιζόμενη νέα κοινωνία.

Το σεμινάριο χωρίζεται σε δύο μέρη: Στο πρώτο εξετάζεται το αντικείμενο του σεμιναρίου με βάση την ανάλυση θεωρητικών έργων και στο δεύτερο παρουσιάζονται οι εργασίες των φοιτητών που αναφέρονται σε επιμέρους θέματα του σεμιναρίου.

Summary: The seminar examines the circumstances that provoked the emerging of the premarxian socialism and analyses the schools which expressed it in France and other european countries. We also try to categorise these schools of premarxian thought according to their position about crucial matters such as the role of the individual and the state in the anticipated society.

The seminar is divided in two parts: analysis of theoretical works in the first part, presentations of papers on special themes by the students in the second one.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία / Selective Bibliography

A' Γενικά Έργα (με βάση ειδολογική κατάταξη)/General Works

Sabine G., *Ιστορία των πολιτικών ιδεών* (μετάφραση), Αθήνα 1965.

Touchard J., *Histoire des idées politiques du XVIIIe siècle a nos jours*, 2 τόμοι Παρίσι

Timashef N., *Ιστορία κοινωνιολογικών ιδεών* (μετάφραση), Τομ. Α' Αθήνα 1976.

Lefranc G., *Histoire des doctrines sociales dans l' Europe contemporaine, jusque 'en 1914*, Παρίσι 1960.

Cole G. – Douglas H., *A History of socialist thought*, 7 τόμοι, Ν. Υόρκη 1953-1960

Halevy E., *Histoire du socialisme européen*, Παρίσι 1974.

Droz J., *Histoire générale du socialisme*, 4 τόμοι, Παρίσι 1972.

Bravo G. M., *Storia del socialismo, 1789-1848. Il pensiero socialista prima di Marx*, Ρώμη 1971.

Alexandrian, *Le socialisme romantique*, Παρίσι 1979.

Desanti D., *Le socialisme utopique*, Παρίσι.

Salleron, *Liberalisme et socialisme, du XVIIIe siècle a nos jours*, Παρίσι 1979.

B' Ειδικά Έργα/Specialized Monographs

Οι διαθέσιμες βιογραφίες και τα ιδεολογικά κείμενα των εκπροσώπων των προμαρξικών σχολών, όπως των Babeuf, Owen, Saint-Simon, Proudhon, Fourier, Cebet, L. Blanc, Fl. Tristan, Pecqueur, Feuerbach, Weitling κ.α.

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

«ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ:

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ, ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ»

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών και το Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, οργάνωσαν διατμηματικό – διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) με θέμα *«Διαχείριση Μνημείων: Αρχαιολογία, Πόλη και Αρχιτεκτονική»* (ΦΕΚ 573 τ. Β' /20 Απριλίου 2007), το οποίο λειτούργησε ήδη κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2008-2009.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών έχει ως αντικείμενο τη διεπιστημονική έρευνα των συσχετίσεων και αλληλεπιδράσεων αφενός της διαχείρισης και ανάδειξης των μνημείων και αφετέρου της αρχιτεκτονικής, με ιδιαίτερη έμφαση στον αστικό και περιαστικό χώρο. Ξεκινά από τη θέση ότι η δυναμική της ανάπτυξης, που χαρακτηρίζει τα τελευταία χρόνια ολόκληρο τον πλανήτη και η δυναμική της ιστορικής συνέχειας και διατήρησης της ιστορικής κληρονομιάς στα αστικά κέντρα, μπορούν και πρέπει όχι απλά να συνυπάρχουν, αλλά να αλληλο-ενισχύονται και να συντίθενται σε ένα επιστημονικά, ηθικά και κοινωνικά θετικό αποτέλεσμα. Στοχεύει λοιπόν στην ανάπτυξη αφενός προτάσεων σύνθεσης των πιο πάνω δυναμικών και αφετέρου στη δημιουργία επιστημόνων εξειδικευμένων στην αντιμετώπιση θεμάτων σχεδιασμού, παρέμβασης και διαχείρισης του αρχαιολογικά και ιστορικά φορτισμένου χώρου σε ιστορικά κέντρα οικισμών, ή στον περίγυρό τους, καθώς και στην εμβάθυνση της έρευνας κοινών προβλημάτων αρχαιολογίας και αρχιτεκτονικής.

Το Πρόγραμμα είναι διετές πλήρους φοίτησης και περιλαμβάνει τις ακόλουθες τέσσερις βασικές συνιστώσες:

1. τα μεταπτυχιακά μαθήματα
2. τα θέματα σχεδιασμού
3. το διεπιστημονικό σεμινάριο
4. τη μεταπτυχιακή εργασία

Το συντονισμό και τη διοικητική υποστήριξη του Προγράμματος έχει το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τα μαθήματα γίνονται σε καθημερινή βάση και διεξάγονται στην Αθήνα (αίθουσα Αρχαιολογικού Πάρκου ΠΑ, Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου), ενώ τα θέματα σχεδιασμού στην Αθήνα, την Πάτρα, τη Μυτιλήνη, τη Νάξο και σε άλλα κέντρα, κατά τις ανάγκες του προγράμματος.

Πληροφορίες για το πρόγραμμα υπάρχουν αναρτημένες στο Διαδίκτυο, στη διεύθυνση: <http://www.dpmsdiarch.uoa.gr/>

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΜΟΥΣΕΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

Τα Τμήματα Ιστορίας & Αρχαιολογίας και Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών σε σύμπραξη με το Τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Αθήνας οργανώνουν και λειτουργούν Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) με τίτλο «Μουσειακές Σπουδές». Η διοικητική υποστήριξη της λειτουργίας του προγράμματος ανήκει στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Το Π.Μ.Σ. «Μουσειακές Σπουδές» ιδρύθηκε και λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2003-2004, με βάση την υπ. αριθμ. 27533/ Β7-/30- 5-2003 Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 823/ 25-6-2003, τευχ. Β΄).

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Αντικείμενο του προγράμματος είναι οι Μουσειακές Σπουδές με τις ακόλουθες παραμέτρους: συλλογή διδακτικού μουσειακού υλικού, οργάνωση μουσείων, μουσειακών εκθέσεων, διοίκηση μουσείων, έλεγχος των περιβαλλοντικών παραμέτρων των μουσείων, προστασία και ανασύνθεση μουσειακού υλικού, νομοθεσία που διέπει τα μουσεία, οικονομική διαχείριση μουσείων και μουσειακών συλλογών, το μουσείο ως χώρος παιδείας, μουσείο και κοινωνία.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών απονέμει:

1. Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (ΜΔΕ) στον τομέα των Μουσειακών Σπουδών
2. Διδακτορικό Δίπλωμα (ΔΔ)

Ο τίτλος σπουδών που απονέμεται θα λειτουργήσει προσθετικά στις βασικές σπουδές των υποψηφίων.

Οι κάτοχοι του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης μπορούν να ζητήσουν τη συνέχεια των σπουδών τους για την απόκτηση Διδακτορικού Διπλώματος, εφόσον πληρούν τα κριτήρια που θέτει η Ειδική Διατμηματική Επιτροπή.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΤΥΧΙΟΥΧΩΝ

Στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών γίνονται δεκτοί πτυχιούχοι Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και από σχολές της αλλοδαπής, αφού προσκομίσουν ισοτιμία τού τίτλου τους από το ΔΟΑΤΑΠ.

ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Ο ελάχιστος χρόνος για την απονομή τού Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης ορίζεται σε 3 εξάμηνα μαθημάτων και 1 εξάμηνο εκπόνησης Μεταπτυχιακής Εργασίας Εξειδίκευσης. Είναι δυνατόν, μετά από αιτιολογημένο κώλυμα και έγκριση της Συντονιστικής Επιτροπής (ΣΕ) και της Ειδικής Διατμηματικής Επιτροπής (ΕΔΕ), η ολοκλήρωση της φοίτησης να παραταθεί. Πέραν της παράτασης που ορίζει η ΕΔΕ, ο φοιτητής διαγράφεται.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΚΤΕΩΝ

Ο αριθμός των εισακτέων κατ' έτος καθορίζεται από την ΕΔΕ και δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 15.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τα μαθήματα κατανέμονται στα τρία πρώτα διδακτικά εξάμηνα, στη διάρκεια των οποίων ο φοιτητής υποχρεούται να παρακολουθήσει συνολικά 13 μαθήματα. Κατά το Δ' εξάμηνο απαιτείται η συγγραφή της Μεταπτυχιακής Εργασίας Εξειδίκευσης. Μαζί με την παρουσίαση της Μεταπτυχιακής Εργασίας Εξειδίκευσης σε τριμελή επιτροπή, διενεργείται, κατά το Δ' εξάμηνο και προφορική εξέταση του φοιτητή εφ' όλης της ύλης των μαθημάτων που έχει διδαχθεί τα τρία πρώτα εξάμηνα.

Πληροφορίες για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών

Η Ταχυδρομική Διεύθυνση του Μεταπτυχιακού είναι:

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Μουσειακές Σπουδές»

Νέο κτήριο Μαθηματικού (Ισόγειο)

Πανεπιστημιούπολη, Ζωγράφου

157 84 Αθήνα

Επικοινωνία

Τηλέφωνα: 210- 7276465/ 7276434/7276499

Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.museum-studies.uoa.gr

E-Mail: adoxana@arch.uoa.gr, aikdermi@arch.uoa.gr,

dstabol@admin.uoa.gr

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Υπεύθυνος: καθηγ. Α. Λιάκος (aliakos@otenet.gr)

Η ΜΔΠΙ δημιουργήθηκε το 2010 από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Πανεπιστήμιο Βοğaziçi στην Κωνσταντινούπολη, την École Normale Supérieure και την École Pratique des Hautes Etudes στο Παρίσι, το Πανεπιστήμιο Pablo de Olavide στη Σεβίλη, και το Πανεπιστήμιο Ca' Foscari Βενετία, όπου και το διοικητικό κέντρο. Η ΜΔΣΙ αποτελεί μετεξέλιξη του Ευρωπαϊκού Διδακτορικού Ιστορίας.

Για περισσότερες πληροφορίες:

http://www.unive.it/nqcontent.cfm?a_id=77333

EUROPEAN MASTER OF CLASSICAL CULTURES

Υπεύθυνοι: Καθηγ. Κων/νος Μπουραζέλης, Επίκ. Καθηγ. Σοφία Ανεζίρη

Το European Master in Classical Cultures -(EMCC)- είναι ένα διεθνές ευρωπαϊκό πρόγραμμα με αντικείμενο τις κλασικές σπουδές, στο οποίο συμμετέχουν 11 πανεπιστήμια από οκτώ ευρωπαϊκές χώρες (πίνακας των παν/μίων και των αντίστοιχων υπευθύνων παρακάτω).

Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος προβλέπεται η δυνατότητα για τους συμμετέχοντες σπουδαστές να φοιτήσουν κατ' ελάχιστο σε δύο από τα συνεργαζόμενα πανεπιστημιακά ιδρύματα και επιπλέον -αν το επιθυμούν-να συντάξουν τη διπλωματική τους εργασία υπό την εποπτεία καθηγητών δύο διαφορετικών πανεπιστημίων. Στους φοιτητές που επιλέγονται να φοιτήσουν στο «European Master in Classical Cultures» απονέμεται μετά το πέρας των σπουδών τους Διπλό ή Πολλαπλό Δίπλωμα. Βασική αρχή απετέλεσε εξ αρχής να γίνουν σεβαστές οι ιδιαιτερότητες των ήδη ισχυρότων κανονισμών και όρων λειτουργίας των μεταπτυχιακών προγραμμάτων των συμμετεχόντων Πανεπιστημίων.

Περισσότερες πληροφορίες για τη διάρθρωση των σπουδών, τις προϋποθέσεις εισαγωγής και τις αιτήσεις στο www.eu-classical-cultures.eu ή στους πανεπιστημιακούς συντονιστές.

Συνεργαζόμενα Πανεπιστήμια

1. Westfälische Wilhelms Universität Münster, Seminar für Alte Geschichte / Institut für Epigraphik
2. Leopold-Franzens-Universität Innsbruck, Institut für Alte Geschichte und Altorientalistik
3. Istanbul Üniversitesi, Seminar für Alte Geschichte im Rahmen des Instituts für Geschichte
4. Università degli Studi di Perugia, Dipartimento di Scienze Storiche
5. Uniwersytet im. Adam Mickiewicza, Poznan, Historisches Institut
6. Universität Hamburg, Historisches Seminar – Arbeitsbereich Alte Geschichte
7. Universität Freiburg, Archäologisches Seminar

8. Università degli Studi di Roma Tre, Dipartimento di studi sul mondo antico
9. University of Cyprus, Faculty of Classics and Philosophy
10. University of Athens, Faculty of History & Archaeology
11. Université Toulouse Le Mirail, Département d'histoire ancienne

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ, ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ.**

Υπεύθυνη: Επικ. Καθηγ. Κατερίνα Γαρδίκια

Συνεργαζόμενα Πανεπιστήμια

1. École Pratique des Hautes Études, Παρίσι
2. National and Kapodistrian University of Athens
3. Instituto Superior de Ciência do Trabalho e da Empresa της Λισαβόνας
4. Università degli Studi di Pisa, Πίζα
5. Universidad Pablo de Olavide της Σεβίλλης.

Το πρόγραμμα είναι διετές και οι σπουδαστές, οι οποίοι πρέπει να έχουν ήδη εισαχθεί κανονικά στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδίκευσης της χώρας τους, φοιτούν το δεύτερο έτος των σπουδών τους είτε σε ένα από τα ξένα πανεπιστήμια είτε το τρίτο και τέταρτο εξάμηνο των σπουδών τους σε δύο ξένα πανεπιστήμια. Το πρόγραμμα υποστηρίζεται από το κοινοτικό πρόγραμμα Erasmus. Η αξιολόγηση των αιτήσεων γίνεται από επιτροπή στην οποία αντιπροσωπεύονται και τα πέντε πανεπιστήμια.

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ**

Υπεύθυνη: Αν. Καθηγ. Μαρία Ευθυμίου

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, σε συνεργασία με το Παλαιογραφικό Αρχείο του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης, έχει προχωρήσει στην οργάνωση μεταπτυχιακής δράσης, με στόχο την αξιοποίηση του πολύτιμου περιεχομένου της Βιβλιοθήκης του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Ήδη, πενταμελής αποστολή μεταπτυχιακών φοιτητών, με επικεφαλής την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεότερης Ιστορίας κ. Μ. Ευθυμίου, επισκέφθηκαν κατά το ακαδημαϊκό έτος 2009-2010 την Αλεξάνδρεια και μελέτησαν υλικό του εκεί Αρχείου και της Βιβλιοθήκης. Η δράση αυτή θα γίνει προσπάθεια να πραγματοποιηθεί κατά τα προσεχή ακαδημαϊκά έτη και να μετατραπεί σε θεσμό.

EUROPEAN POSTGRADUATE PROGRAMMES IN COOPERATION OF THE FACULTY OF HISTORY AND ARCHAEOLOGY

MEDITERRANEAN DOCTORAL SCHOOL IN HISTORY

Prof. A. Liakos

The Mediterranean Doctoral School in History (MDSH) was created in summer 2010 by the **National and Kapodistrian University of Athens**, Boğaziçi University Istanbul, Ecole Normale Supérieure de Paris, Ecole Pratique des Hautes Etudes, Universidad Pablo de Olavide de Sevilla, and Università Ca' Foscari Venezia. The administrative seat of the MDSH is at the University Ca' Foscari of Venice.

The purpose of the MDSH is to provide advanced level training in research and the appropriate skills to exercise research and professional activities of high quality in universities, institutions in the public and private sectors. It partly relies on the tradition of the former [European Doctorate in the Social History of Europe and the Mediterranean «Building on the Past»](#) (2001-2009).

The training and research activity of the School is based on the mobility of postgraduate students and teaching staff. Postgraduate students from the partner universities spend one academic year - normally the second of their doctoral training - at one or two of the foreign partner universities, participating in the host institution's doctoral training programme at the same conditions holding for local postgraduate fellows. The host institutions provide qualified research supervision for the period of mobility. They also support co-tutelle agreements and the creation of the conditions for conferring the Doctor Europaeus.

Athens, Istanbul, Paris, Seville and Venice represent five chiefly important sites for Mediterranean history, memory and archives. The MDSH promotes preferably, albeit not exclusively, comparative research and enquiries in the history of cross-border transfers and overseas relations in the Mediterranean area, comprising the relations of this area with other world regions.

More information: http://www.unive.it/nqcontent.cfm?a_id=77333

EUROPEAN MASTER OF CLASSICAL CULTURES

Departmental Coordinators: Prof. K. Buraselis, Assist. Prof. S. Aneziri

The **European Master of Classical Cultures (EMCC)** is a European postgraduate programme, uniting eleven European universities of eight European countries in the common plan to create a coordinated course of Master's studies in the field of the Classics (Ancient History, Classical Philology, Classical Archaeology and adjacent disciplines). Students admitted to the programme «European Master in Classical Cultures», must follow the legal provisions of the host university. They will complete all course requirements and the regulations about these courses at no fewer than two and no more than three universities. They must also acquire a minimum of 30 ETCS points at each of two partner universities of different national languages. Students who have validated 120 ECTS credits according to existing regulations will receive a double or a multiple degree and a diploma supplement.

For more information visit www.eu-classical-cultures.eu or consult the departmental coordinators.

Affiliated Universities

1. Westfälische Wilhelms Universität Münster
Seminar für Alte Geschichte / Institut für Epigraphik
2. Leopold-Franzens-Universität Innsbruck
Institut für Alte Geschichte und Altorientalistik
3. Istanbul Üniversitesi
Seminar für Alte Geschichte im Rahmen des Instituts für Geschichte
4. Università degli Studi di Perugia
Dipartimento di Scienze Storiche
5. Uniwersytet im. Adam Mickiewicza, Poznan
Historisches Institut
6. Universität Hamburg
Historisches Seminar – Arbeitsbereich Alte Geschichte
7. Universität Freiburg
Archäologisches Seminar
8. Università degli Studi di Roma Tre
Dipartimento di studi sul mondo antico
9. University of Cyprus
Faculty of Classics and Philosophy
10. National and Kapodistrian University of Athens
Faculty of History and Archaeology
11. Université Toulouse Le Mirail
Département d'histoire ancienne

EUROPEAN MA IN THE POLITICAL AND CULTURAL HISTORY OF MEDIEVAL, MODERN AND CONTEMPORARY EUROPE

Departmental Coordinator: Ass. Prof. K. Gardikas

Affiliated Universities

1. École Pratique des Hautes Études, Paris
2. Instituto Superior de Ciência do Trabalho e da Empresa of Lisbon
3. National and Kapodistrian University of Athens
4. Università degli Studi di Pisa
5. Universidad Pablo de Olavide of Sevilla

This is a two-year program. The students, who must already be admitted to the MA program of their University, spend the second year of their studies at one of the other Universities, or alternatively, the third and fourth semester at two of the other Universities. The program is supported by the European Erasmus program. The evaluation of applications is made by a committee consisting of representatives of the five Universities.

**POSTGRADUATE SEMINAR FOR THE STUDY OF THE LIBRARY OF
THE PATRIARCHATE OF ALEXANDREIA**

Departmental Coordinator: Ass. Professor M. Efthymiou

The Faculty of History and Archaeology of the University of Athens in collaboration with the Palaeographical Archive of the National Bank of Greece Cultural Foundation, organized postgraduate activities for the study of the very significant Library of the Patriarchate of Alexandreia. A group of five postgraduate students under the guidance of Maria Euthymiou, Associate Professor of Contemporary History, visited the library in Alexandreia and studied material in the Archives and the Library of the Patriarchate. Other visits are planned for the following years. Efforts are being made to turn these postgraduate activities into a regular program.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

1. Στόχοι και περιεχόμενο

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών αποβλέποντας στην προαγωγή της επιστημονικής γνώσης καθώς και στην προώθηση της έρευνας με συνεκτίμηση των αναγκών ανάπτυξης της χώρας δέχεται υποψήφιους διδάκτορες με στόχο την οργάνωση, καθοδήγηση και υποστήριξη πρωτότυπης επιστημονικής έρευνας για την σύνταξη διδακτορικής διατριβής (ΔΔ) και μεταδιδακτορικής μελέτης (ΜΔΜ). Ο παρών κανονισμός ισχύει για τους εισακτέους του ακαδημαϊκού έτους 2016-17 και μέχρι τις 31 Αυγούστου 2019, ημερομηνία λήξης του τρέχοντος Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Τα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται στο Τμήμα είναι τα ακόλουθα:

9. Προϊστορική Αρχαιολογία
10. Κλασική Αρχαιολογία
11. Βυζαντινή Αρχαιολογία
12. Ιστορία της Νεότερης Τέχνης
13. Ιστορία της Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας
14. Βυζαντινή Ιστορία
15. Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία
16. Ευρωπαϊκή Ιστορία

2. Προϋποθέσεις και διαδικασία ένταξης υποψηφίων διδακτόρων

Δικαίωμα αίτησης για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής έχουν όλοι οι κάτοχοι μεταπτυχιακών διπλωμάτων ειδίκευσης της Ελλάδας και του εξωτερικού. Για τους πτυχιούχους ΑΕΙ του εξωτερικού είναι απαραίτητη η προσκόμιση της αναγνώρισης της ισοτιμίας του μεταπτυχιακού τους διπλώματος από το Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.

Οι αιτήσεις για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής υποβάλλονται κατά τα διαστήματα 1-20 Μαΐου και 1-20 Νοεμβρίου εκάστου έτους.

Οι ενδιαφερόμενοι κατά την διάρκεια των ανωτέρω χρονικών διαστημάτων θα πρέπει να προσκομίσουν τα εξής δικαιολογητικά:

- Αίτηση για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής (βλ. παράρτημα Α παρόντος κανονισμού)
- Βιογραφικό σημείωμα υποψηφίου
- Τεκμηριωμένη επιστημονική πρόταση διδακτορικής διατριβής

- Αντίγραφο μεταπτυχιακού διπλώματος
- Αναλυτική βαθμολογία των μεταπτυχιακών σπουδών
- Αντίγραφο διπλωματικής μεταπτυχιακής εργασίας σε έντυπη μορφή
- Αναγνώριση ισοτιμίας του μεταπτυχιακού διπλώματος από το Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π. (εάν πρόκειται για πτυχιούχους ΑΕΙ του εξωτερικού)

Οι υποψηφιότητες εξετάζονται δύο φορές το χρόνο, τον Ιούνιο και το Δεκέμβριο αντίστοιχα, στις τακτικές συναντήσεις της Συντονιστικής Επιτροπής Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΣΕΜΣ) και επικυρώνονται από τη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύθεσης (ΓΣΕΣ) του Τμήματος.

Η ένταξη γίνεται ύστερα από προφορική συνέντευξη του υποψηφίου σε επιτροπή αποτελούμενη από μέλη ΔΕΠ του οικείου γνωστικού αντικείμενου η οποία πρέπει να συνεκτιμήσει:

- τη βαθμολογία στα σεμιναριακά μαθήματα κατά την διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών
- την αξιολόγηση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας ειδίκευσης
- την εισήγηση του μέλους ΔΕΠ που θα αναλάβει την επίβλεψη της διδακτορικής διατριβής, το οποίο προτείνει και τα άλλα δύο μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής και
- την τεκμηριωμένη επιστημονική πρόταση διδακτορικής διατριβής που υποβάλλει ο υποψήφιος.

Ο συνολικός αριθμός των ενεργών⁷ υποψηφίων διδακτόρων δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 220.

3. Διαδικασία εκπόνησης διδακτορικής διατριβής

Ο υποψήφιος διδάκτορας εκπονεί τη διδακτορική του διατριβή με την παρακολούθηση, επίβλεψη και καθοδήγηση τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής, η οποία ορίζεται για κάθε υποψήφιο από τη ΓΣΕΣ ύστερα από πρόταση του επόπτη.

Στην τριμελή συμβουλευτική επιτροπή μετέχουν: ένα (1) μέλος ΔΕΠ του οικείου Τμήματος της βαθμίδας του καθηγητή, αναπληρωτή καθηγητή ή επίκουρου καθηγητή, ως επιβλέπων, και άλλα δύο (2) μέλη, τα οποία μπορεί να είναι μέλη ΔΕΠ του ιδίου ή άλλου Τμήματος του ιδίου ή άλλου Πανεπιστημίου της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, αποχωρήσαντες λόγω ορίου ηλικίας καθηγητές ΑΕΙ, καθηγητές ΑΣΕΙ ή μέλη ΕΠ των ΤΕΙ και της ΑΣΠΑΙΤΕ ή ερευνητές των βαθμίδων Α', Β', Γ' αναγνωρισμένου ερευνητικού κέντρου του εσωτερικού ή εξωτερικού, οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Τα μέλη της επιτροπής πρέπει να έχουν την ίδια ή συναφή επιστημονική ειδικότητα με αυτή, στην οποία ο υποψήφιος διδάκτορας εκπονεί τη διατριβή του (Ν. 3685/2008, άρθρο 9, §2). Με απόφαση της ΓΣΕΣ

⁷ Οι φοιτητές που κάνουν για σοβαρούς λόγους χρήση του δικαιώματος της αναστολής των σπουδών τους, δεν προσμετρώνται στους ενεργούς.

ορίζεται η γλώσσα συγγραφής της διδακτορικής διατριβής (Ν. 3685/2008, άρθρο 9, §4γ).

Η εκπόνηση της διδακτορικής διατριβής είναι δυνατόν να γίνει σε συνεπίβλεψη με μέλος ΔΕΠ άλλου ΑΕΙ του εσωτερικού ή του εξωτερικού ύστερα από συνεννόηση με τον υποψήφιο διδάκτορα. Σε αυτή την περίπτωση συντάσσεται έγγραφο που ορίζει τους συνεπιβλέποντες των δύο ιδρυμάτων καθώς και τη γλώσσα σύνταξης της διδακτορικής διατριβής, το οποίο υπογράφεται από αμφότερες τις πανεπιστημιακές αρχές.

Οι υποψήφιοι διδάκτορες είναι υποχρεωμένοι να συνεργάζονται με τα μέλη της τριμελούς επιτροπής και να υποβάλουν κάθε χρόνο (άρθρο 9, § 3 στ) έκθεση προόδου της έρευνάς τους. Παράλειψη εκ μέρους του υποψηφίου να καταθέσει έκθεση επί ένα χρόνο, χωρίς αιτιολογία, συνεπάγεται τη διαγραφή του. Οι υποψήφιοι διδάκτορες υποχρεούνται επίσης να παρακολουθούν το πρόγραμμα ειδικών διαλέξεων ή μεταπτυχιακών σεμιναρίων, κατά τα οποία παρουσιάζουν ενώπιον και της τριμελούς επιτροπής τους την πορεία της εκπονούμενης διατριβής και τα προσωρινά συμπεράσματά τους.

Η έκταση της διδακτορικής διατριβής ορίζεται μεταξύ 100.000 - 150.000 λέξεων περιλαμβανομένων των σημειώσεων όχι όμως της βιβλιογραφίας, πινάκων, σχεδίων και εικονογράφησης, σύμφωνα με τις τυπικές προδιαγραφές⁸.

4.Διάρκεια εκπόνησης διδακτορικής διατριβής

Η διάρκεια για την απόκτηση του διδακτορικού διπλώματος δεν μπορεί να είναι μικρότερη από τρία (3) πλήρη ημερολογιακά έτη από την ημερομηνία ορισμού της τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής. Είναι δυνατή η διετής παράταση έως την ολοκλήρωση της διατριβής. Η παράταση εγκρίνεται από την ΣΕΜΣ και επικυρώνεται από την ΓΣΕΣ, ύστερα από αίτηση του υποψηφίου και αιτιολογημένη έκθεση του επόπτη της διδακτορικής διατριβής.

Οι υποψήφιοι διδάκτορες δικαιούνται να αναστείλουν τις σπουδές τους για εξαιρετικά σοβαρούς λόγους (π.χ. στράτευση, ασθένεια, οικογενειακούς λόγους). Ο χρόνος της αναστολής δεν δύναται να υπερβαίνει τα δύο έτη και η αίτηση πρέπει να συνοδεύεται από τη σύμφωνη γνώμη του επιβλέποντα. Το διάστημα της αναστολής δεν συμπεριλαμβάνεται στους χρόνους προθεσμίας ολοκλήρωσης των σπουδών. Μετά την παρέλευση των ως άνω προθεσμιών και εάν δεν έχουν ολοκληρώσει την διατριβή τους οι σπουδαστές διαγράφονται ύστερα από απόφαση της ΓΣΕΣ του Τμήματος.

Με τη συμπλήρωση της τριετίας ή πενταετίας (με παράταση) από την έναρξη εκπόνησης της διατριβής, ο φοιτητής υποχρεούται να καταθέσει στη γραμματεία του Τμήματος αφενός το τελικό κείμενο της διατριβής μετά τις διορθώσεις της τριμελούς επιτροπής, σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, και αφετέρου βεβαίωση των τριών

⁸ Ειδικότερα ορίζεται ότι το κείμενο θα πρέπει να είναι γραμμένο σε μέγεθος γραμματοσειράς 12'' το κυρίως κείμενο και 10'' οι σημειώσεις, σε 1,5 διάστιχο το κυρίως κείμενο και μονό οι σημειώσεις. Με απόφαση της ΓΣΕΣ ορίζεται η γλώσσα συγγραφής της ΔΔ (νόμος 3685/2008, άρθρο 9, § 4γ).

μελών της επιτροπής ότι το κείμενο είναι το τελικό. Εάν, έξι μήνες μετά την παρέλευση της τριετίας ή πενταετίας (με παράταση) δεν έχει κατατεθεί το τελικό κείμενο της διατριβής και η βεβαίωση των μελών της τριμελούς επιτροπής ο υποψήφιος διαγράφεται.

5. Διαδικασία αξιολόγησης της διδακτορικής διατριβής για λήψη διδακτορικού διπλώματος

Μετά την κατάθεση της τελικής μορφής της διδακτορικής διατριβής, η τριμελής επιτροπή υποβάλλει εντός τριών μηνών στη ΓΣΕΣ αίτηση συγκρότησης επταμελούς εξεταστικής επιτροπής. Αν η προθεσμία παρέλθει χωρίς αποτέλεσμα, το θέμα συζητείται στη ΣΕΜΣ, η οποία μπορεί να ορίσει αντικαταστάτη του επόπτη, κατόπιν έγκρισης της ΓΣΕΣ.

Τέσσερα (4) τουλάχιστον μέλη της επταμελούς εξεταστικής επιτροπής πρέπει να είναι μέλη ΔΕΠ, εκ των οποίων τουλάχιστον δύο (2) πρέπει να ανήκουν στο οικείο Τμήμα. Τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής μπορεί να είναι μέλη ΔΕΠ Πανεπιστημίων της ημεδαπής ή ομοταγών ιδρυμάτων της αλλοδαπής, αποχωρήσαντες λόγω ορίου ηλικίας καθηγητές ΑΕΙ, καθηγητές ΑΣΕΙ ή μέλη ΕΠ των ΤΕΙ και της ΑΣΠΑΙΤΕ ή ερευνητές των βαθμίδων Α', Β', Γ' αναγνωρισμένου ερευνητικού κέντρου του εσωτερικού ή εξωτερικού, οι οποίοι είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Όλα τα μέλη της επταμελούς εξεταστικής επιτροπής πρέπει να έχουν την ίδια ή συναφή επιστημονική ειδικότητα με αυτή, στην οποία ο υποψήφιος διδάκτορας εκπόνησε τη διατριβή του (Ν. 3685/2008, άρθρο 9, § 4α).

Παράλληλα, η τριμελής επιτροπή, με ευθύνη του επόπτη, υποβάλλει στη Γραμματεία του Τμήματος εισηγητική έκθεση, η οποία διαβιβάζεται στα μέλη της επταμελούς εξεταστικής επιτροπής καθώς και στον υποψήφιο τριάντα ημέρες πριν από την προφορική δοκιμασία του υποψηφίου.

Η προφορική δοκιμασία του υποψηφίου είναι δημόσια και αναγγέλλεται με ανακοινώσεις και προσκλήσεις προς το διδακτικό προσωπικό, τους φοιτητές και τα μέλη της επιστημονικής κοινότητας. Το πρακτικό της επταμελούς επιτροπής κατατίθεται στη Γραμματεία του Τμήματος.

Εφόσον η επταμελής επιτροπή εγκρίνει και βαθμολογήσει τη διδακτορική διατριβή, αλλά προτείνει να γίνουν επιμέρους διορθώσεις και αλλαγές, ο υποψήφιος, πριν να ορκιστεί διδάκτωρ, οφείλει να προβεί στις διορθώσεις και - προκειμένου να ορκιστεί - να καταθέσει προηγουμένως αντίγραφο της διορθωμένης διατριβής στον επόπτη, ώστε να πιστοποιηθεί ότι έλαβε υπόψη του τις υποδείξεις. Ακολουθεί βεβαίωση του επόπτη στη Γραμματεία του Τμήματος, ώστε να ορισθεί η ημερομηνία της ορκωμοσίας.

Πριν από την ορκωμοσία ο υποψήφιος υποχρεούται να καταθέσει στη Γραμματεία του Τμήματος τίτλο και περίληψη της διδακτορικής διατριβής του στα ελληνικά και στα αγγλικά (800 λέξεων η καθεμία), προκειμένου να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του Τμήματος, καθώς και ένα αντίτυπο της διδακτορικής του διατριβής στις δύο βιβλιοθήκες του Τμήματος.

Η διαδικασία ολοκληρώνεται με την επίσημη ορκωμοσία του διδάκτορος ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος και την παραλαβή του Διδακτορικού Διπλώματος.

6. Δραστηριότητες υποψηφίων διδασκόντων

Με σχετική απόφαση της ΓΣΕΣ προβλέπεται η παράλληλη παρακολούθηση και επιτυχής περάτωση οργανωμένου κύκλου μαθημάτων ή άλλες συναφείς δραστηριότητες (Ν. 3685/2008, άρθρο 9, § 3β).

Ο υποψήφιος διδάκτορας έχει υποχρέωση, εφόσον τού ζητηθεί, να προσφέρει εκπαιδευτικές υπηρεσίες στο Τμήμα, στο οποίο εκπονεί τη διατριβή του (Ν. 3685/2008, άρθρο 9, §3δ), συμπεριλαμβανομένης και της φροντιστηριακής διδασκαλίας μετά από πρόταση του υπεύθυνου διδάσκοντος και έγκριση της ΣΕΜΣ και της ΓΣΕΣ.

ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με εισήγηση της ΣΕΜΣ στη συνεδρία της 22-5-2003 δέχεται μεταδιδάκτορες ερευνητές για τη διεξαγωγή της έρευνάς τους, εφόσον μέλος ΔΕΠ του Τμήματος αναλαμβάνει με γραπτή διαβεβαίωση την επίβλεψη του μεταδιδάκτορα ερευνητή. Ο υποψήφιος οφείλει να καταθέσει αίτηση (βλ. παράρτημα Β του παρόντος κανονισμού), βιογραφικό σημείωμα καθώς και συνοπτική ερευνητική πρόταση στην Γραμματεία Μεταπτυχιακών Σπουδών και να υποβληθεί σε συνέντευξη από τα μέλη ΔΕΠ του οικείου γνωστικού αντικείμενου. Ο επόπτης μεταδιδακτορικής έρευνας θα πρέπει να προέρχεται από το ίδιο γνωστικό αντικείμενο με το αιτούμενο προς έρευνα θέμα. Η μεταδιδακτορική έρευνα διαρκεί από ένα έως τρία ακαδημαϊκά έτη. Ο μεταδιδάκτορας ερευνητής οφείλει να καταθέτει στη Γραμματεία γραπτή έκθεση της πορείας της έρευνάς του στο τέλος εκάστου ακαδημαϊκού έτους, συνοδευόμενη από σχετική έκθεση του επόπτη καθηγητή. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνάς του ο μεταδιδάκτορας ερευνητής καταθέτει στη Γραμματεία συνοπτική έκθεση των αποτελεσμάτων της, έκτασης τουλάχιστον 6.000 λέξεων, που δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του Τμήματος στο διαδίκτυο μαζί με περίληψη 1000-1500 λέξεων στην αγγλική γλώσσα. Η πιστοποίηση της ολοκλήρωσης της έρευνας θα γίνεται μετά την υποβολή της τελικής έκθεσης. Οι μεταδιδάκτορες ερευνητές του Τμήματος οφείλουν να αναφέρουν τη συναφή ιδιότητά τους στις δημοσιεύσεις που πραγματοποιούν επί του αντικείμενου της έρευνάς τους.

Οι μεταδιδάκτορες έχουν τη δυνατότητα να παραδίδουν φροντιστηριακά μαθήματα συναφή με την ειδικότητά τους κατόπιν προηγούμενης έγκρισης της ΓΣΕΣ και υπό την επίβλεψη του επόπτη τους.

Παράρτημα Α

Υπόδειγμα αίτησης εκπόνησης διδακτορικής διατριβής

ΑΙΤΗΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

ΠΡΟΣ την

Γραμματεία Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Ιστορίας - Αρχαιολογίας

Αρ. Πρ.:

Ημερομηνία:

1. Προσωπικά στοιχεία

Όνοματεπώνυμο υποψηφίου.....
Όνομα πατρός.....
Διεύθυνση κατοικίας.....Ταχυδρομικός κώδικας.....
Τηλέφωνο επικοινωνίας.....
Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.....
Αριθμός αστυνομικής ταυτότηταςΑρχή έκδοσης.....
Ημερομηνία έκδοσης.....

2. Τίτλοι σπουδών

Προπτυχιακές σπουδές

Ανώτατο ίδρυμα /Τμήμα	Ημερομηνία απόκτησης πτυχίου	Βαθμός πτυχίου

Μεταπτυχιακές σπουδές

Ανώτατο ίδρυμα /Τμήμα	Ημερομηνία απόκτησης πτυχίου	Βαθμός πτυχίου

Αν κάποιο πτυχίο έχει χορηγηθεί από ανώτατο ίδρυμα της αλλοδαπής, πρέπει να συνοποβληθεί πιστοποιητικό ισοτιμίας και αντιστοιχίας από τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π..

6. Ξένες γλώσσες

Γλώσσα	Επίπεδο γνώσης

Ο/Η αιτών(ούσα)

(υπογραφή)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Υπόδειγμα αίτησης εκπόνησης μεταδιδακτορικής έρευνας

ΑΙΤΗΣΗ ΕΚΠΙΟΝΗΣΗΣ ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΡΟΣ την

Γραμματεία Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Ιστορίας - Αρχαιολογίας

Αρ. Πρ.:

Ημερομηνία:

1. Προσωπικά στοιχεία

Όνοματεπώνυμο υποψηφίου.....

Όνομα πατρός.....

Διεύθυνση κατοικίας..... Ταχυδρομικός κώδικας.....

Τηλέφωνο επικοινωνίας.....

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.....

Αριθμός αστυνομικής ταυτότητας Αρχή έκδοσης.....

Ημερομηνία έκδοσης.....

2. Τίτλοι σπουδών

Προπτυχιακές σπουδές

Ανώτατο ίδρυμα/ Τμήμα	Ημερομηνία απόκτησης πτυχίου	Βαθμός πτυχίου

Μεταπτυχιακές σπουδές

Ανώτατο ίδρυμα/ Τμήμα	Ημερομηνία απόκτησης πτυχίου	Βαθμός πτυχίου

Αν κάποιο πτυχίο έχει χορηγηθεί από ανώτατο ίδρυμα της αλλοδαπής, πρέπει να συνοποβληθεί πιστοποιητικό ισοτιμίας και αντιστοιχίας από τον Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π..

4. Διδακτορικές σπουδές

Τίτλος διδακτορικής διατριβής	Επιβλέπων	Βαθμός

5. Άλλες επιστημονικές δημοσιεύσεις

6. Ξένες γλώσσες

Γλώσσα	Επίπεδο γνώσης

Ο/Η αιτών(ούσα)

(υπογραφή)